

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ
ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΧΙΟΥ.

Συνταχθεῖσα μὲν ὑπὸ

Α. Κ.

Ἐκδοθεῖσα δὲ δαπάνῃ

Δ. ΦΚΙΑΡΟΓΙΑΝΝΙΔΟΥ.

ΕΝ ΧΙΩ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. Μ. ΠΡΟΚΙΔΟΥ.

1866.

20

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΧΙΟΥ,

Συγταχθεῖσα μὲν ὑπὸ

Α. ΚΑΡΑΒΑ,

Ἐκδοθεῖσα δὲ ἀπ' αὐτῆς

Δ. ΦΚΙΑΡΟΓΙΑΝΝΙΔΟΥ.

ΕΝ ΧΙΩ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. Μ. ΠΡΟΚΙΑΔΟΥ.

1866.

ΛΙΦΑΓΓΟΠΟΤ

ΧΟΙΣ ΧΟΣΗΝ ΣΕΤ

ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ

ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ

« Χῖοι μόνοι μετὰ Λακεδαιμονίους, ὧν ἐγὼ
ἠσθόμην, εὐδαιμονήσαντες ἅμα καὶ ἐσωφρόνησαν·
καὶ ὅσω ἐπεδίδου ἡ πόλις αὐτοῖς ἐπὶ τὸ μείζον,
τόσω καὶ ἐκοσμοῦντο ἐχυρώτερον . . . πλουσιώ-
τατοι ὄντες τῶν Ἑλλήνων ». (Θουκυδ. Η', 24, 45.)

ΧΙΟΣ

ΧΙΟΣ

ΧΙΟΣ

ΧΙΟΣ

Τοῖς ἐντετυζομένοις!

Δημοσιεύοντες τὴν συνοπτικὴν ταύτην τῆς Χίου Τοπογραφίαν, ἐπικαλούμεθα τὴν εὐμενῇ αὐτῆς ὑποδοχὴν παρὰ τῶν φιλοπατρίδων πολιτῶν καὶ τῶν λοιπῶν φιλοκάλων ὁμογενῶν, καλῶς γινωσκόντων τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἀξιολογότητα τῆς τοσούτων ἐπισήμων ἀνδρῶν γενετείρας καὶ πολυπαθοῦς ταύτης ρήσου.

Οὐκ ἀλυσιτελὲς δ' ἐνομίσαμεν τὸ ἐπισυνάψαι τῷ παρ' ἡμῶν λιθογραφηθέντι καὶ δημοσιευθέντι γεωγραφικῷ χάρτι τῆς ρήσου τὴν εἰκοτογραφίαν τῆς τε πόλεως καὶ τῶν κυριωτέρων ἐνδυμασιῶν τῶν κατοίκων σχεδιασθεῖσαν ὑπὸ Ἀποστόλου Παπᾶ, καὶ τὴν ἐν λόγῳ Τοπογραφίαν αὐτῆς, ἥτοι περιγραφὴν ὅσον ἔρεστι σύντομον καὶ ἀκριβῆ τῆς πόλεως, τῶν λιμένων αὐτῆς, χωρίων, μοναστηρίων καὶ δημοσίων φιλανθρωπικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, ἐν παραθέσει πρὸς τὴν προτέραν αὐτῶν κατάστασιν, τὴν πρὸ τῆς συγγραφῆς τοῦ 1822 ἐκείνης παρωλεθρίας.

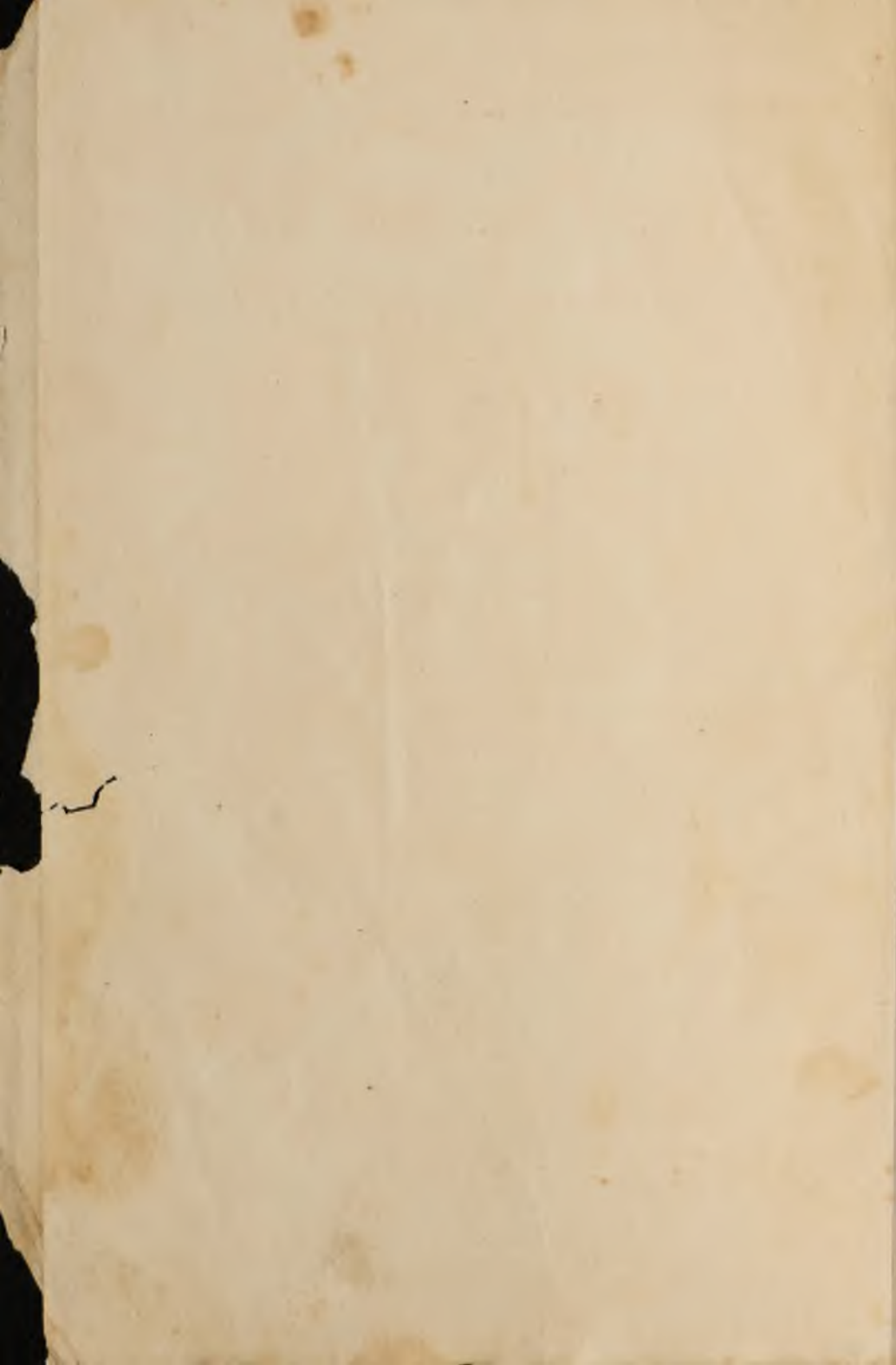
Γινώσκωμεν ὅτι τὸ ἔργον οὐκ ἔχει τὴν ἀπαιτουμένην τελειότητα ἀλλ' ὅμως θαρρύντως δημοσιεύομεν αὐτό, πεποιθότες εἰς τὴν ἐπιείκειαν τοῦ δημοσίου, καὶ ἰδίως τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν, οἵτινες μετὰ παλμῶν καρδίας ἀναγινώσκουσι πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν φιλὴν πατρίδα, καὶ διακαῶς ἐπιποθοῦσι τὴν ἐπάνοδον αὐτῆς εἰς τὴν πρῶν εὐδαιμονίαν καὶ εὐχλείαν.

Ἐν Χίῳ, τῇ 10 Νοεμβρίου 1866.

Ὁ Ἐκδότης

Δ. Φκιαρογιαννίδης.

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΧΙΟΥ.

Α' Γεωγραφικὴ θέσις, οἰκισμὸς, κλίμα
καὶ πληθυσμὸς αὐτῆς.

Ἡ Χίος, κειμένη κατὰ τὴν 38° καὶ 21' Β. πλάτους, καὶ κατὰ τὴν 23° καὶ 45' Α. μήκους, ἐν τῷ Ἰκαρίῳ πελάγει, ἔχει παρακειμένην πρὸς ἄρκτον μὲν τὴν νῆσον Λέσβον, πρὸς μεσημβρίαν δὲ τὴν Σάμον καὶ Ἰκαρίαν, καὶ πρὸς ἀνατολὰς τὰς Οἰνούσσας καὶ τὴν τῆς Μικρασίας χερσονήσον Ἐρυθραίαν, ἣς ἀπέχει περίπου ὀκτὼ μίλια κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, «ἐνθα ἐστὶ τὸ ἀκρωτήριο Ποσειδίων (1) πλησιάζον μάλιστα τῷ τῆς Ἐρυθραίας Ἀργέννῳ (2), καὶ ποιοῦν πορθμὸν ὅσον ἐξήκοντα σταδίων (3)» Μῆκος μὲν ἔχει ἡ νῆσος τριάκοντα δύο μιλίων, πλάτος δὲ ὀδώδεκα, καὶ περιφέρειαν ἑκατὸν δέκα,

(1) Ποσειδίων, τὴν σήμερον ὀνομάζεται ἀκρωτήριο τῆς ἀγίας Ἐλένης· ἐνταῦθα ὑπῆρχε τὸ πάλαι ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος.

(2) Ἀργέννον, ἤτοι Λευκὴ ἕκτρα, χυδαῖστὶ ἀσπρος κάθος καὶ ἄσπρα χρώματα.—(3) Στράβ. Γεωγ. μέρος τρίτον, βιβλ. ιδ'. σ. 33. σελ. 20.

ἦτοι σταδίων ἑνεακισίων κατὰ τὸν γεωγράφον Στρά-
βωνα λέγοντα (Γεωγρ. μέρος Γ', βιβλ. ιδ', κεφ. α. §. 35).
«Ἡ Χίος τὸν μὲν περίπλουν ἐστὶ σταδίων ἑνεακισίων
παρὰ γῆν φερομένῳ, πόλιν δ' ἔχει εὐλίμενον καὶ ναύ-
σταθμον ναυσὶν ὀγδοήκοντα. Ἐν δὲ τῷ περίπλῳ δεξιὰν
τὴν νῆσον ἔχοντι ἀπὸ τῆς πόλεως, πρῶτον μὲν ἐστὶ τὸ
Ποσειδίου, εἴτα Φάναι (1), λιμὴν βαθύς, καὶ νεὼς Ἀπόλ-
λωνος, καὶ ἄλλος φοινίκων· εἴτα νότιον, ὕψομος αἰ-
γιαλός· εἴτα Ἐλαιοῦς (2), καὶ οὗτος ὕψομος αἰγιαλός,
ὅθεν εἰς τὴν πόλιν ἐξήκοντα σταδίων ἰσθμός· περίπλους
δὲ τριακισίων ἐξήκοντα, ὃν ἐπήλθομεν. Εἴτα Μέλαινα
ἄκρα, καθ' ἣν τὰ Ψύρα (Ψαρά) νῆσος ἀπὸ πεντήκοντα
σταδίων τῆς ἄκρας ὕψηλῃ, πόλιν ὁμώνυμον ἔχουσα·
κύκλος δὲ τῆς νήσου (ἐκείνης) τετταράκοντα στάδια.
Εἴθ' ἡ Ἀριουσία χώρα, τραχεῖα καὶ ἀλίμενος, σταδίων
ὅσον τριακισίων, οἶνον ἄριστον φέρουσα τῶν Ἑλληνι-
κῶν (3). Εἴτα τὸ Πελιναιὸν ὄρος (4), ὑψηλότατον τῶν
ἐν τῇ νήσῳ. Ἐχει δ' ἡ νῆσος καὶ λατόμιον μαρμάρου λί-
θου. Ἄνδρες δὲ Χῖοι γεγόνασιν ἐλλογίμοι· Ἴων τε ὁ
τραγικός καὶ Θεόπομπος ὁ συγγραφεὺς καὶ Θεόκριτος ὁ
σοφιστής· οὗτοι δὲ καὶ ἀντεπολιτεύσαντο ἀλλήλοις (5).

(1) Φάναι ἢ Φάνα, Κάβο μαστίγι κατὰ τὸν Μελέτιον· ὅθεν
καὶ ὁ ἐνταῦθα τὸ πάλαι ὑπάρχων ναὸς Ἀπόλλωνος τοῦ Φαναίου
ἐκωνομαζέτο. — (2) Ἐλαιοῦς, ὁ λιμὴν τῶν Μεστών· κατ' ἄλλην
δὲ γραφὴν Λαίους (ἐκ τοῦ λάας=λίθος) ἔσως ὁ *Λιθὶ Λιμὴν*.
(3) Ἀριουσία χώρα, ἡ ἀρχομένη ἀπὸ τῶν περὶ τὴν Βολιστὸν τό-
πων. — (4) Πελιναιὸν ὄρος, ἐφ' οὗ τὴν κώμην *Σπαρτοῦντα* κεῖ-
σθαὶ φησι Τουρνεφόρτιος· ὑπῆρχε δ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ καὶ
ναὸς τοῦ Διὸς *Πελιναίου* ἐντεῦθεν ἐπωνομαζομένου. — (5) Οἷς ὁ
Στράβων ἐρίθμηκεν ἐλλογίμοις Χῖοις συγκαταλεχτέον Οἶνο-
πίδην τὸν ἀστρονόμον, Νέσσον φιλόσοφον καὶ τὸν τούτου μα-

Ἀμφισβητοῦσι δὲ καὶ Χῖοι Ὅμηρου, μαρτύριον τοὺς Ὀμηρίδας καλουμένους ἀπὸ τοῦ ἐκείνου γένους προχειρίζομενοι.»

Ὀφιοῦσα δὲ πρότερον, ὡς πολλαὶ ἄλλαι νῆσοι, καλουμένη ἡ Χίος μετωνόμασται οὕτω, κατ' ἄλλους μὲν ἀπὸ τῆς πεσοῦσης ἀφθόνου χιόνος καθ' ἣν ἡμέραν ἐτέχθη ἐν αὐτῇ ἐκ τινος νύμφης ὁ τοῦ Ποσειδῶνος υἱός, ὅστις ἐντεῦθεν ὠνομάσθη Χίος, κατ' ἄλλους δὲ ἀπὸ Χιόνης τῆς θυγατρὸς τοῦ Οἰνοπίωνος υἱοῦ τῆς Ἀριάδνης, ἀγαγόντος χρητικὴν ἀποικίαν καὶ γενομένου πρώτου οἰκιστοῦ καὶ ἡγεμόνος τῆς νήσου πρὸ 3086 ἐτῶν ἤτοι τὸ 1220 π. Χ., καὶ κατ' ἄλλους, διότι ἔχει τὸ σχῆμα τοῦ στοιχείου Χ. Ὁ δὲ πατὴρ τῆς Ἱστορίας Ἡρόδοτος (Α', 160) λέγει ὅτι ἐξ Ἀθηνῶν ἀποικοὶ μετώκησαν εἰς Χίον, ἐν ᾗ ἀνηγέρθη καὶ ναὸς τῆς πολιούχου Ἀθηνᾶς κατὰ μίμησιν τῆς μητροπόλεως. Τοῦτο ἐπιβεβαίωσι καὶ ὁ γεωγράφος Στράβων λέγων (μέρ. Β'. βιβλ. ιγ', §. 41). «Πολλὰ δὲ τῶν ἀρχαίων τῆς Ἀθηνᾶς ξοάνων καθήμενα δείκνυται, καθάπερ ἐν Φωκαίᾳ, Μασσαλίᾳ, Ῥώμῃ, Χίῳ καὶ ἄλλαις πλείοσιν.»

Ἡ Χίος ἐκυριεύθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐπὶ Δαρείου τὸ 498 π. Χ. Ὀλίγα δ' ἔτη πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως συνεμάχησε τοῖς τότε ἰσχύουσι Ῥωμαίοις διὸ παροργισθεὶς ὁ τοῦ Πόντου βασιλεὺς Μιθριδάτης ἐπεμψε τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ Ζηνόβιον, ὅστις καὶ τὴν νῆσον ἐληλάτῃσε, καὶ τοὺς Χίους αἰχμαλωτίσας ἐξαπέστειλε

θητὴν Μητρόδωρον, οὗ φασὶ διακεῦσαι τὴν μέγαν Ἰσοκράτην, Ἀρίστων καὶ Θερόδωρον τοὺς στωϊκούς, καὶ Σκύμμον γεωγράφον. Καὶ οὗτοι μὲν εἰσιν οἱ περὶ λόγους σπουδάσαντες τοὺς δ' ἐπὶ τέχναις εὐδοκίμησαντες, οἷον μουσικούς, ἀγχαλματοποιούς καὶ τοὺς τοιούτους, οὗ καιρὸς ἡμῖν ἀριθμεῖν.

πρὸς τὸν Μιθριδάτην, ὃν ὁ Σύλλας ἔπειτα κατατροπώσας ἠλευθέρωσεν αὐτοὺς καὶ εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν ἀποκατέστησε. Περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος μ. Χ. ἡ Χίος οὔσα ὑπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς αὐτοκράτορας ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀσιανοῦ Τσαχᾶ, καὶ κατὰ τὸ 1124 ἐξεπορθήθη ὑπὸ τοῦ Ἑνετοῦ ναυάρχου Δομινίκου Μικέλη. Μεταβᾶσα ἐκ νέου εἰς τὴν κυριότητα τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, ἠλώθη ἀκολούθως τὸ 1346 μ. Χ. ὑπὸ τῶν Γενουησιῶν, οἵτινες κατέσχον αὐτὴν ἐπὶ 220 ἔτη, δηλ. μέχρι τοῦ 1566, τῇ 16 Ἀπριλίου καὶ δ' τῆς Δισκαινησίμου, ὅτε ἡ νῆσος ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐλθόντος εἰς αὐτὴν μετὰ ὀγδοήκοντα πολεμικῶν πλοίων τοῦ ἀρχιναυάρχου Πιάλη πασσᾶ. Ἦτο δὲ οὗτος γαμβρὸς τοῦ σουλτάνου Σελίμη διαδόχου τοῦ Σουλεϊμάνου, Οὐγγρος τὸ γένος καὶ εἰς ἄκρον χριστιανομάχος. Ἀφικόμενος οὖν εἰς Χίον προσεκαλέσατο δολίως εἰς τὴν ἑαυτοῦ ναυαρχίδα τοὺς ἀρχοντας τοῦ φρουρίου, μεθ' ὧν συνδιαλεγόμενος περὶ κεφαλαιτιῶνος μεταβάλλει αἴφνης τὴν πραότητα εἰς ὀργήν, καὶ δεσμεύει αὐτοὺς ἐν ἀλύσει· ταυτοχρόνως δὲ ἀποστέλλει στρατιώτας εἰς τὸ φρούριον, ἀγνοούντων τὰ ἐν τῇ ναυαρχίδι τῶν ἐξωθεν, καὶ οὕτω καταλαμβάνει τὰ παλάτια καὶ σύμπαν τὸ φρούριον. Ἐπὶ πεντήκοντα δὲ ἡμέρας κρατήσας τοὺς δεσμίους ἀποστέλλει ἔπειτα σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις εἰς Κωνσταντινούπολιν, μετὰ τὸ λαβεῖν καὶ τὴν κεφαλαιτιῶνα ἰδίως εἰς χρυσᾶ χιλιᾶδων τριάκοντα. Ἦρπασε δὲ καὶ δι' ἑαυτὸν ἐξ ἐκείνων καὶ χρηματικὸν πλεῖστον καὶ ἀγροκήπια καὶ οἰκίας πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν, ἀλλ' ἐξαπατήσας οὐδένα ἠλευθέρωσε· κρατήσας δὲ καὶ εἰκοσιτέσσαρας τούτων παῖδας ἀπέστειλε δῶρον τῷ πενθερῷ αὐτοῦ σουλτάνῳ Σελίμῃ. Ἀπὸ τῆς τελευταίας ἡγοιπὸν ταύτης ἀλώσεως τῆς Χίου ὑπὸ τῶν Τούρκων παρήλθον τρεῖς αἰῶνες, ἤτοι ἀκριβῶς 300 ἔτη μέχρι τῆς σήμερον.

Τὸ κλίμα τῆς Χίου ἐστὶ λίαν ὑγιεινόν, διὰ δὲ τὸ εὐκραές αὐτοῦ καὶ τὴν εὐχαρπίαν τῆς χώρας, ἔκτος τῆς πρὸς τὰ βόρεια μέρη εὐθείας ὀρεινῆς, πετρώδους καὶ ἀκάρπου, συγκατηριθμεῖτο ὑπὸ τῶν ὀρχαίων μεταξὺ τῶν λοιπῶν τεσσάρων νήσων τῶν Μακάρων, Λέσβου θηλ. Σάμου, Κῷ καὶ Ρόδου, καὶ ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐπονομάζεται παράδεισος καὶ κῆπος καὶ ἄνθος τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ἡ δὲ μὲν θέρος συνήθως δροσιζεται ὑπὸ τῶν βορείων ἀνέμων, καὶ τότε μόνον ὁ καύσων γίνεται ἐπαισθητός, ὅταν πνέῃ ὁ ὑπὸ τῶν φαλακρῶν ὀρέων θερμαινόμενος δυτικὸς ἢ δυτικονότιος ἄνεμος· ὁ δὲ χειμὼν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστόν ἐστιν εὐκρατος, τοῦ θερμομέτρου σπανιώτατα ὑπὸ τὸ μηδενικόν συστελλομένου.

Τὸ ἔδαφος τῆς Χίου ἐν γένει ἐστὶν ὀρεινόν. Σειρὰ ὀρέων τιτανώδους φύσεως, ἀπὸ τῶν βορειοτέρων ἄκρων ἀρχομένη, διατέμνει τὴν νῆσον, ὁλλαχού μὲν ταπεινομένη, ὁλλαχού δὲ ὑψουμένη, καὶ καταλήγει εἰς τὰ μεσημβρινά. Πεδιάδας δὲ ἀξίας λόγου κατὰ τε τὴν ἔκτασιν καὶ τὸ γόνιμον ἔχει τὰς πρὸς μεσημβρίαν καὶ πρὸς ὄρκτον τῆς πόλεως, δηλαδὴ τὸν Κόμπον καὶ τὰ Λιβάδια, καταφύτους ἐκ πορτοκαλολειμωνιῶν, καὶ ἐτέρας εἰς τινα χωρία. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ὁλλαχού τῆς νήσου τόποι πεδινοὶ καὶ κοιλάδες καὶ γήλοφοι καλλιεργήσιμοι καὶ σπόριμοι, ὧν καὶ τινες ὀμπελάφυτοι, ἐνθα τὰ κυριώτερα τῶν καρποφέρων δένδρων εἰσὶν αἱ ἐλαταὶ, αἱ ὀμυγδαλαὶ, αἱ συκαὶ καὶ αἱ τερέβινθοι (καὶ κατὰ συγχοπὴν τέρβινθοι καὶ τέρμινθοι, γυδ. τσικουδιαί), ἀφ' ὧν ἀποβρέει ἡ τερεβενθίνη ῥητίνη, ἡ γυδ. καλουμένη τερμεντίνα, καὶ ὧν τὸν καρπὸν, δηλ. τὰ κοκκίδια (τσικουδα) εὐαρέστως αἱ κάποικοι τρώγουσι, καὶ οὐκ ὀλίγον ἔλαιον ἐξ αὐτοῦ ἐξάγουσι τσικουδὸν λαδὸν ἐπονομαζόμενον, χρήσιμον καὶ καλὸν εἰς τὴν γεῦσιν.

Εἰς τὴν Χίον ὑπάγοντι καὶ πολιτικῶς καὶ ἐκκλησια-

στικῶς ἢ τε νῆσος. Παρὰ καὶ αἱ Οἰνοῦσαι, ἀπαικῆ τῶν Καρδαμυλίων. Πρὸ τῆς καταστροφῆς ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοικίων αὐτῆς ὑπερέβαινε τὰς ἑκατὸν χιλιάδας· τὴν σήμερον δὲ μόλις ὑπάρχει τὸ ἥμισυ. Τούτων οἱ μὲν Ἰουδαῖοι, συμποσούμενοι εἰς διαχιλίας περίπου ψυχάς, κατοικοῦσιν ἐντὸς τοῦ φρουρίου ἅπαντες, ὡς καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, ἔχοντες αὐτόθι καὶ Συναγωγὴν καὶ Ραββίνον, καὶ ὄντες διακόσιαι ψυχαὶ ὡς ἐγγιστα· μετὰ δὲ τῶν Ἰουδαίων Χριστιανῶν ὑπάρχουσι καὶ περίπου τετρακόσιαι ψυχαὶ Δουτικῶν ἢ Λατίνων, οἵτινες συμπαρακίθουν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γειτονίαν, τὴν φραγκοπαρακίαν, καὶ ἔχουσιν αὐτόθι δύο ἐκκλησίας, τὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Εὐτυχῆς τῶν Καπουκίνων, μετὰ τριῶν ἐτέρων ναίσκων εἰς τὰς ἐξοχὰς ἤτοι εἰς τὰ προάστεια, καὶ ἐν σχολεῖον διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου αὐτῶν ἔχοντος διὰ τὰς τελετὰς ἴδιον κλῆρον ἐξ ἱερέων καὶ διακόνων. Ἡμέτεροι δὲ ἱεροὶ ναοὶ ἐντὸς τῆς πόλεως ὑπάρχουσιν ἑνέα, ὁ μητροπολιτικὸς τῶν ἁγίων Βικτόρων, ὁ τοῦ ἁγ. Γεωργίου, ὁ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ὁ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ἔνθα καὶ τὸ δημόσιον νεκροταφεῖον, ὁ τῆς ἁγ. Μαρίνης, ὁ τῶν Ταξιαρχῶν, ὁ τοῦ ἁγ. Ιακώβου, ὁ τῆς ἁγ. Ἀννης καὶ ὁ ἐν τῷ Νοσοκομείῳ τῆς Θεοτόκου (Κεχαριτωμένης). Παρὰ δὲ τῷ πρωτεύοντι ἱερῷ ναῷ τῶν ἁγίων Βικτόρων ἔκτισται ἡ τοῦ Σ. Μητροπολίτου τῆς Χίου καταικία μετὰ τινων νεοδμήτων κελλίων, ἔνθα διαμένουσιν οἱ ἀνώτεροι κληρικοί, δηλ. ὁ Πρωτοσύγκελλος, ὁ Ἀρχιδιάκονος, ὁ Ἀρχιμανδρίτης καὶ ὁ Οἰκονόμος, οἵτινες καὶ ἐφημερεύουσιν ἐν τῇ μητροπολιτικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ὁ Ἱεροδιάκονος αὐτῆς καὶ τινες ψάλται. Κηρύττεται δ' ἐν αὐτῇ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καθ' ἑκάστην Κυριακὴν τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἐναλλάξ ὑπὸ δύο Ἱεροκηρύκων, καὶ τρεῖς τοῦ ἑκαυτοῦ ὑπὸ τοῦ νῦν εὐχλεῶς ἀρχιερατεύον-

τος ἐν Χίῳ καὶ πασιγνώστου διὰ τὴν παιδείαν, τὰς θεολογικὰς γνώσεις καὶ τὰ μέχρι τοῦ δε δημοσιευθέντα σπουδαῖα καὶ ἐμβριθῆ αὐτοῦ συγγράμματα Κυρίου Γρηγορίου τοῦ Βυζαντίου. Προσθετέον δὲ ὅτι ὁ γεραρὸς αὐτός Ἱεράρχης ἐξερχόμενος κατ' ἔτος εἰς περιεδείαν λειτουργεῖ δωρεὰν ἐν τῇ ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ ἐκάστης κόμης καὶ χωρίου, κηρύττων ταυτοχρόνως τὸν θεῖον λόγον, καὶ προτρέπων τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὴν εὐσέβειαν, εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ εἰς τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην (1).

Β'. Ἀρχαὶ τῆς Χίου, προνόμια, δικαστήρια, ἔθιμα, ἡθὴ καὶ διάλεκτος τῶν κατοίκων.

Ἡ ἀνωτάτη χριστιανικὴ δημοτικὴ ἀρχὴ τῆς Χίου ἐστὶν ἡ Δημογεροντία, συγχειμένη ἐκ τριῶν μελῶν διὰ ψηφοφορίας τῇ 3 Φεβρουαρίου ἐκάστου ἔτους ἐκλεγόμενων ἐξ εὐπατριδῶν καὶ τ' ἀπαιτούμενα προσόντα κερτημένων. Ὑπάρχει δὲ καὶ εἰς γραμματεὺς αὐτῆς, εἰς ταμίας καὶ δύο κλητῆρες. Ἡ προνομιούχος αὕτη ἀρχὴ φροντίζει πατρικῶς περὶ ὅλων τῶν πραγμάτων τῆς Κοινότητος· εἰσπράττει τοὺς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως διατασσομένους φόρους· ἐκλέγει καὶ διορίζει κατὰ dietiαν τοὺς ἐφόρους καὶ ἐπιτρόπους τῶν δημοσίων ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καταστημάτων· δικάζει τὰς μεταξὺ τῶν

(1) Ἀξιοπαρατήρητόν ἐστιν ὅτι ἐκ τῶν δύο προκατέχων τῆς Α. Σ. ὁ μὲν Κ. Σωφρόνιος προεβιβάσθη εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριρχικὸν θρόνον, ὁ δὲ Κ. Νεόφυτος εἰς τὸν Δέρκων, πρὸς καύχημα τῆς προτέρως ἐπαρχίας αὐτῶν Χίου, ἐν ᾗ ἀμφότεροι κατέλιπον εὐχρέστους ἀναμνήσεις.

χριστιανῶν διχφοράς, καὶ συμβιβάζει τοὺς διαφερομένους, συνεδριάζουσα καὶ εἰς τὸ τρίτος τῆς ἐβδομάδος ἐν τῷ Διοικητηρίῳ συγχροτούμενον συμβούλιον πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ δικαίου τῶν αὐτόθι δικαζομένων.

Δικαιώματα καὶ προνόμια πλεῖστα ἐκτήσαντο οἱ Χῖοι δι' αὐτοκρατορικῶν θεσπισμάτων (χατίων), ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς Σουλτάνων ἐπικεκυρωμένων καὶ ἐπιτρεπόντων αὐτοῖς «τὸ νὰ οἰκοδομῶσι καὶ ἀνακαινίζωσι τοὺς ἱεροὺς ναοὺς· νὰ περιφέρωνται εἰς τὰς ὁδοὺς οἱ Σταυροὶ καὶ αἱ εἰκόνες, καὶ νὰ τελῶσι θρησκευτικὰς λιτανείας· νὰ κυβερνῶνται ὑπὸ προεστώτων ἤτοι Δημογερόντων, τῶν ἐποίων ἢ κρίσις καὶ ἀπόφασις ἐπὶ πάσης χριστιανικῆς ὑποθέσεως νὰ ἐκτελῇται οὕσα ἀνέκκλητος εἰς τὰ τουρκικὰ δικαστήρια· νὰ μὴ ὑπόκεινται εἰς φόρον αἱ οἰκίαι αὐτῶν· νὰ πληρῶνωσι κεφαλαιτιῶνα μόνον, καὶ 5000 γρόσια διὰ τὰ δένδρα (ταχρίλι)· νὰ ἐνδύωνται ὅπως θέλουσι, καὶ νὰ ἐπεύωσι φοροῦντες πτερνιστήρια· νὰ μὴ πληρῶνωσι τελωνιον δι' ὅσα πράγματα λαμβάνουσιν ἐκ τοῦ Τσεσμέ, ὅταν ἀποδειξωσιν ὅτι ἐπληρώθη ἐκεῖ τὸ τελωνιακὸν δικαίωμα, μῆτε εἰς κανὲν μέρος τοῦ Εὐξείνου Πόντου διὰ τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν· οἱ δὲ Τούρκοι νὰ μὴ δύνωνται νὰ ἔχωσι τεμένη (τσαμιά) εἰμὴ μόνον ἐντὸς τοῦ φρουρίου, μηδὲ νὰ τουρκεύωσι κανένα χριστιανόν, ἐκτὸς ἐὰν αὐτὸς θέλῃ αὐτοπροαιρέτως νὰ ἀρνηθῇ τὸν χριστιανισμόν· ἀλλὰ καὶ τοῦτο νὰ γίνηται ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν, κ.τ.λ.» Τὰ προνόμια ταῦτα ἐμπεριείχεν ἐν σουλτανικὸν ἐνυπόγραφον θέσπισμα (χατί), ὃπερ πρὸ δύο αἰώνων γραφέν διεσώζετο μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς κοινότητος ἄχρι τῆς καταστροφῆς τῆς νήσου. Προσεπιβεβαιοῖ δὲ ταῦτα πάντα καὶ τὸ ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Νάξου σωζόμενον αὐτοκρατορικὸν ἔγγραφον (ἀκτιναμές), εἰς τὴν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους λαλουμένην Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μεταφρασθέν, ὃπερ ὁ

Σουλτάν Ίβραχίμ ἐδωρήσατο ταῖς νήσοις Νάξω, Ἄνδρῳ, Μήλῳ, Πάρῳ, Θήρᾳ καὶ Σίφνῳ ἔχει δὲ οὕτως (1). «Ἀπὸ τὸ νησί τῆς Ναξίας, τῆς Ἀνδρου, τῆς Μήλου, Πάρου, Σαντορίνης καὶ Σίφνου, καὶ τῶν λοιπῶν νησιῶν οἱ ἄνθρωποι Χρυσάκης Σουμμαρίππας, Κανάλας, Κάης, Μικέλης, Δαμιανὸς καὶ Χριστόδουλος Μεχέλης ὁ Περχῆς καὶ οἱ λοιποὶ ἦλθαν εἰς τὴν ἀνίκητόν μου Πόρταν, καὶ ἦτον ἀπ' ἀρχῆς ὁ ἀεΐδιμός μου πάππος ὁ Σουλτάν Σουλεϊμάν (ὁ Θεὸς νὰ τοῦ χαρίζη τὸν Παράδεισον), εἰς τοῦ ὁπείου σουλτάνου τὸν καιρὸν ἦτον ὁ Χερὲτ-βέης καπητάν-πασσᾶς, ὅστις διέβη εἰς αὐτὰ τὰ νησιά, καὶ οἱ αὐτῶν ἐγκάτοικοι δὲν ἐσῆκωσαν κεφάλι, ἀλλ' ἐπροσκύνησαν τὴν ἀνίκητόν του βασιλείαν, καὶ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἐξ ἐκείνου τοῦ καιροῦ ἓνα Ῥωμαῖον βέην ἔκαμαν ἐξ αὐτῶν τῶν ἰδίων ἀπεράσαντας ὁμῶς καιρὸς, ἓνας ἐβραῖος βέης ἐστάλθηκεν Ἰωσήφ τοῦνομα, καὶ ἔκαμε ζάπτι αὐτὰ τὰ νησιά μερικὸν καιρὸν κατὰ ταῖς τάξαις καὶ κατὰ τὰ κανόνιά τους, καὶ ἔως τὴν σήμερον ἡμέραν εἰς τὸν ἴσκιον τῆς βασιλείας μου αὐτὰ ὅλα τὰ νησιά ἐπέρασαν δίχως καμμίαν πείραξιν. Ἀποθνήσκοντος δὲ τοῦ Ἰωσήφ ἐδιωρίσθη ἀπὸ τὴν βασιλείαν μου βέης Φλαμπουριάρης, ἐδιωρίσθη καὶ χριτῆς διὰ νὰ κρίνη εἰς αὐτὰ τὰ νησιά μὲ τέτοιαν προσταγὴν, ἥγουν ἀπαραμειώτως νὰ κρίνη τὰς ὑποθέσεις των κατὰ τὸ κανόνι καὶ κατὰ τοὺς νόμους ὅπου εἰς τοὺς Χιῶ τας ἐδόθησαν. Καὶ τῶν Χιῶ τῶν οἱ

(1) Ἡ ἐνταῦθα μετατύπωσις αὐτοῦ γεγονέναι αὐτολεξεῖ καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπιδιορθώσεως τῶν ἐν τῷ κειμένῳ θαρβαρασμῶν καὶ σολοικισμῶν, κατὰδεικνυόντων τὸ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀθλιέστατον ὕψος τῆς καθομιλουμένης γλώσσης ἡμῶν, καὶ τὴν ἔκτοτε μέχρι τῆς σήμερον γενομένην ἐπαισθητὴν βελτίωσιν αὐτῆς καὶ πρόοδον.

νόμοι καὶ κανόνες ὅπου τοὺς ἐχάρισα εἶναι νὰ πληρῶνῳσι κατὰ ὅπως ἐπλήρωναν ἐξ ἀρχῆς τὰ χαράτσια των, καὶ περισσότερον νὰ μὴ πληρῶνῳσι, καὶ ὅστις δὲν εἶναι διὰ χαράτζι, νὰ μὴ τὸ πληρῶνῳ, καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ χαράτσια των οὔτε σπένζα οὔτε ἀβαρίζι, οὔτε ἀτζεμογλάνι οὔτε σιτλεμπιγιέ, οὔτε μεκτεμγιέ, οὔτε ἀπὸ τὰ τεκλίφια ὅπου ἔχει ἡ βασιλεία μου νὰ μὴ δίδουν, καὶ νὰ θάπτουν τοὺς νεκροὺς τρὺς εἰς τὰς ἐκκλησίας τρὺς, καὶ ὅταν θελήσουν νὰ ἀνοίγουν τὰ μνήματά τρὺς, οὔτε ὁ καδῆς, οὔτε ὁ βέης νὰ μὴ τοὺς πειράζῃ μερέτι διὰ τοὺς ἀποθαμμένους νὰ μὴ γυρεύουν οὔτε νὰ πάρουν, διότι οὔτε εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν κρίσιν οὔτε εἰς τὸ κανόνι μου εἶναι τὰ τοιαῦτα. Ἀπὸ ὑποθέσεις ὅπου δὲν εἶναι τῆς κρίσεως οἱ καδίδες δυνατὰ νὰ φυλάττωνται· χωρὶς κρίσιν κανένα νὰ μὴ πειράζωσι καὶ αἱ ἐκκλησίαι των ὁπόταν χαλάσουν, νὰ ταῖς φριάνουν ὡς πρότερον, καὶ τινὰς εἰς τοῦτο νὰ μὴ τοὺς πειράζῃ. Ἀπὸ τὰ χωράφιά τρὺς καὶ τὰ ἀμπέλιά τρὺς νὰ πέρνωνται αἱ δεκαταὶ ὡς ἐπέρνοντο πρῶτον, καὶ περισσότερον νὰ μὴ πέρνωσιν ἀπὸ τὰ μούλκιά των· τινὰς νὰ μὴ τοὺς ἐβγάζῃ ἀπὸ αὐτὰ στανικῶς μήτε νὰ τοὺς τὰ πέρνῃ. Εἰς τὰς διατάξεις αὐτῶν ὅ,τι ἤθελαν δώσῃ ἢ ἀφήσῃ νὰ πιάνεται εἰς τὰ χαρίσματά των, καὶ οἱ κασαμίδες νὰ μὴ ἀπλώνουν ἢ νὰ τοὺς πειράζουν, καὶ ὁποῖαν κρίσιν κατὰ τοὺς νόμους των ἔκοψαν ἀναμεταξύ των, καὶ ἔχουν τὴν ἀπόδειξιν αὐτῆς, τινὰς νὰ μὴν ἐμπορῇ νὰ χαλάσῃ αὐτὴν τὴν κρίσιν τρὺς. Οἱ καδίδες διὰ χοτζέτι, διὰ σιτζέλι καὶ διὰ ἄρζι ἔξω ἀπὸ τὸ κανόνι περισσότερον νὰ μὴ πέρνωσι, καὶ διὰ τὰς ὑποθέσεις των βάζοντας ἐκ τῆς ἐδικῆς τρὺς ὁμηγύρεως ἀνθρώπους διὰ νὰ τοὺς συμβιβάζουν, ὅ,τι ἤθελαν θεσπίσῃ καὶ ἀποφασίσῃ, νὰ ἦναι στερκτον, καὶ οἱ καδίδες μου νὰ μὴν ἀνακατώνωνται εἰς τοὺς συμβιβασμούς των. Ἀπὸ ψευδομαρτυρίας δυνατὰ νὰ φυλάττωνται, καὶ περισσότερον ἀπὸ πεντακόσια ἄσπρα δίχως χοτζέτι, ἢ συγ-

κύλι, ἂν καὶ μαρτυρήσωσι τοιαύτας μαρτυρίας, οἱ καδίδες μου νὰ μὴ τὰς ἀκροάζωνται. Διὰ τοὺς ζαερέδες τοὺς καὶ κουμπάνιαις τοῦ ὀσπητίου τοὺς καὶ διὰ τὸ κρασί τοὺς καὶ ἄλλα φαγοπότια κουμέρχει νὰ μὴ δίδωσιν. Ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς νησιώτας ἂν πηγαινάμενοι εἰς ἄλλους τόπους διὰ πραγματείας τοὺς ἤθελον ἀποθάνει, τὸ ὅτι πρᾶγμα καὶ ῥοῦχα ἤθελαν ἔχει, νὰ τὰ περιλαμβάνουν ἀκέρατα καὶ σωστά οἱ σύντροφοι αὐτῶν, καὶ ὅχι οἱ πεϊτουλματζίδες, οἵτινες νὰ μὴν ἔχουν ἄδειαν νὰ ἀπλώνουν εἰς αὐτά. Ὅστις ἐξ αὐτῶν τῶν νησιωτῶν ἤθελεν ἔλθει ἐκουσίως ἐπὶ παρουσία τῆς κρίσεως ὁμολογούμενος νὰ ἔμβῃ εἰς τὴν πίστιν τοῦ Θεοῦ, ὥς ἐμβαινὴ ἀνεμποδίστως· βιαίως ὅμως τινὰς Μουσουλμάνον νὰ μὴ κάμῃ. Ἀπὸ δὲ τὰς γυναῖκας ὅποια θελήσει νὰ ὑπανδρευθῇ Τοῦρκον, νὰ ἔρχηται μόνη τῆς εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν κρίσιν νὰ δώσῃ τὴν ὁμολογίαν τῆς, καὶ χωρὶς τοῦτο καπίνι νὰ μὴ τῆς κόπτεται. Εἰ τις ἐξ αὐτῶν ἤθελεν ὑποπέσῃ εἰς σφάλμα, ἐκεῖνος προσωπικῶς του μόνον νὰ παιδεύεται, καὶ ὅχι τινὰς ἄλλος δι' αὐτόν. Διὰ νυχτὸς νὰ περιπατῶσιν ἔχοντες φανάρια ἢ φῶς μαζῇ τοὺς, καὶ τινὰς νὰ μὴ τοὺς ἐμποδίζῃ. Εἰς τὰ χωρία τοὺς ναίτης νὰ μὴ πηγαίνῃ, ἀλλ' εἰ τις ἔχει κρίσιν καὶ ὑπόθεσιν, ἐλευθέρως νὰ πηγαίνῃ εἰς τὴν κρίσιν, καὶ τινὰς νὰ μὴ τὸν ἐμποδίζῃ. Ἐκεῖνοι ὅπου συνάγουν τὰ δοσίματα καὶ χαράτζια, μόνον τὰ συνειθισμένα νὰ πέρνωσι, καὶ ὅχι περισσότερον. Κανὲν μαγίρι χάρτζι καὶ ταγὶ διὰ τὸ ἄλογόν τοὺς, οὔτε διὰ τὰ φαγοπότιά τοὺς νὰ μὴ τοὺς δίδουν, ἀλλὰ νὰ τὰ ἀγοράζωσι μὲν τὰ ἰδιά τοὺς ἄσπρα. Τοὺς δὲ χρεώστας οἱ μπουμπασίριδεὲ εἰς ἀλύσεις ἢ εἰς σκοτεινὸν τόπον νὰ μὴ τοὺς βάζους ἄνευ τῆς γνώμης τῶν Γερόντων καὶ τῶν Προεστώτων τον τόπου, καὶ εἰς τι θέλημα ἢ ὑπόθεσιν τοὺς διορίσῃ ὁ καδῆῦ ἢ ὁ βέης τοὺς, νὰ τὸ ἐξετάζωσιν ἂν ᾔναι κατὰ τὴν κρίσιν, καὶ νὰ διορίσωσι δραγομάνον αὐτοὶ οἱ νησιῶται ὁ-

ποιον θελήσωσι. Ταῖς βίγλαις ὅπου βλέπουσιν ὡς ἐξ ἀρχῆς πάλιν νὰ βάλλουσιν ὅποιον θέλουσιν. Γιαντζαροι οὔτε γιασακτζίδες εἰς αὐτὰ τὰ νησιά νὰ μὴ πηγαίνωσιν. Ἐκ τούτων τῶν νησιωτῶν ὅποιον ἤθελον πειράξῃ, ἢ τοῦ ἤθελαν κάμει ζουλοῦμι, εἴτε ὁ καδῆς, εἴτε ὁ βέης, ἢ ἄλλος τινάς, καὶ ἤθελε νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν μου, διὰ νὰ ἐμφανίσῃ τὰς ὑποθέσεις του, νὰ ἐμβαίνει εἰς ὅποιον ξύλον (πλυτόν) ἤθελεν εὔρει, καὶ τινάς, οὔτε πασσᾶς οὔτε βέης οὔτε καδῆς, νὰ μὴ τὸν ἐμποδίξῃ. Εἰς τὰ χωράφιά τους, ὅπου ἀναμεταξύ τους δίδουσι μὲ ἀποκοπὴν, καθὼς ἔχουσι συνήθειαν, τινάς νὰ μὴ τοὺς ἐμποδίξῃ, ἀλλὰ νὰ ἔχουν τὸ κῦρὸς τους, καθὼς αὐτοὶ συνειθίζουσιν. Ὅλα ὅπου ἐγράφησαν εἰς τοῦτον τὸν Ἀκτινα μὲ νὰ ἔχουν τὸν τόπον τους, ὅλα νὰ κρατῶνται, καὶ ὅποιος δὲν ἤθελεν ὑποταχθῇ καὶ κρατήσῃ τὸ κανόνι μου, νὰ γίνεται παρ' αὐτῶν γνωστὸς εἰς τὴν βασιλείαν μου, διὰ νὰ παιδεύηται. Οὕτω γράφω, καὶ οὕτως ὀρίζω. Τοῦ πάππου μου, τοῦ πατρός μου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου τὸν Ἀκτινα μὲ ἔγραψα καὶ ἐγώ, καὶ τὸν ἀνανέωσα, ὃν καὶ δέδωκα τῶν αὐτῶν νησιωτῶν, διὰ νὰ περνῶσιν ὑπὸ τοῦ μεγαλωτάτου ἰσχύου μου. Ἐτῆι ὥρισα ὅπου ὁ Ἀκτινα μέε μου δυνατὰ νὰ πιάνεται. Ἀφ' ὅσα γέγραφα εἴ τις ἤθελε παραβῇ ἓνα τὸ μικρότερον, νὰ παιδεύηται. Ἐτῆι νὰ πράττῃτε».

Δυνάμει λοιπὸν τοιούτων καὶ τηλικούτων προνομίων δέδοται τῇ ἀνωτάτῃ δημοτικῇ ἀρχῇ τῆς Χίου τὸ δικαίωμα τοῦ κρίνειν ἀμερολήπτως πᾶσαν ὑπόθεσιν, καὶ ἀνεκκλήτως ἀποφασίζειν περὶ πάσης μεταξύ τῶν ἐντοπιῶν Χριστιανῶν διαφορᾶς. Καὶ ὄντως πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς νήσου εἰ Δημογέροντες εἶχον μεγίστην ἰσχύν καὶ δικαστικὴν ἅμα καὶ ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν. Σύμπας ὁ λαὸς καὶ εἰ ἐγκρίτοι πολῖται ἐσέβοντο αὐτοὺς ἔχοντας τὴν πρωτοκαθεδρίαν καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς ναοῖς καὶ

ἐν τοῖς σχολείοις καὶ ἐν ταῖς λιτανείαις καὶ παρατάξεσι καὶ ἀπανταχοῦ. Ἐφρόντιζον δὲ περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐκπληρώσεως τῶν χρηρῶν αὐτῶν καὶ καθιχόντων, φοβούμενοι μὴ ὑποπέσωσιν εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ δημοσίου καὶ τὴν ἐπίκρισιν τῶν ἐκ προϋχόντων πολιτῶν συγχροτουμένων συνελεύσεων. Αἱ συνελεύσεις αὗται ἦσαν δύο, ἡ μεγάλη καὶ ἡ μικρά· καὶ ἡ μὲν πρώτη συγχειμένη ἐκ τεσσαράκοντα ἢ πενήκοντα τῶν ἐγκριτωτέρων τῆς νήσου, συνεκαλεῖτο, ὅσας τις προὔκειτο περὶ μεγάλων πραγμάτων καὶ σπουδαίων ὑποθέσεων· αὕτη ἀπεφάσκειν, ὅτε ὁ τόπος εἶχεν ἔλλειψιν τροφῶν, καὶ ἰδίως σιτηρῶν, περὶ προμηθεύσεως τῆς ἀπαιτουμένης ποσότητος, διορίζουσα δύο ἢ τρεῖς ἱκανοὺς ὅπως ἐπιστατήσωσιν εἰς τὴν ἀγορὰν αὐτῶν καὶ τὴν πώλησιν· βλαπτομένων δὲ αὐτῶν ὥς ἐκ τῆς πολυχαιρίας ἐγένετο διανομὴ εἰς τοὺς εὐπόρους πολίτας, ἀναλόγως τοῦ παρ' ἐκάστου ἀποτινομένου φόρου, καὶ οὕτως οὐκ ἐξημιῶτο τὸ Κοινόν· ἡ αὐτὴ συνέλευσις ἀπεφάσκει τὴν ἀπαγόρευσιν τῶν καταχρήσεων, τὸν τρόπον τῆς βοσθείας, ὅσας τις δημόσιόν τι κατάστημα εἶχε χρεῖαν χρημάτων, τὰς ποινὰς τῶν παραβαινόντων τὰ ἐπιτόπια ἔθιμα, καὶ ἐθεώρει διεκπεραιούσα πᾶσαν γενικὴν τοῦ τόπου ὑπόθεσιν· ἡ δὲ μικρὰ συνέλευσις, συγχειμένη ἐκ δέκα ἢ δεκαπέντε ἐγκρίτων, ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν χρηματισάντων Δημογερόντων, συνεκαλεῖτο συχνότερον τῆς μεγάλης, καὶ συνεβίβαζε τὰς διαφορὰς τῶν μὴ δυναμένων ἵνα δικασθῶσιν ὑπὸ διαιτητῶν· διέλυε τὰς τῶν δημογερόντων ἀμφισβητίας εἰς πᾶσαν ὑπόθεσιν καὶ διαδικασίαν, καὶ ἐνήργει τὰ θέοντα πρὸς διατήρησιν τῆς κοινῆς εὐταξίας, ἡσυχίας καὶ ἀσφαλείας. Ἐν ταῖς συνελεύσεσι ταύταις οἱ Δημογέροντες οὐδεμίαν εἶχον ὑπεροχὴν ἄλλ'· οὗτοι μὲν προσέτεινον μόνον εἰσινδύποτε ὑπόθεσιν, ἡ δὲ συνέλευσις ἀπεφάσκειν ἀπόφασιν ἀμετάστροφον καὶ οὐκ ἤτιον ἀνέκλητον τῆς τῶν Δημογερόντων, ὡς ἡ δι-

κτατορικὴ ἰσχὺς συνεκρινάτο τοιοῦτοτρόπως, καὶ ἀπε-
τελεῖτο τὸ μικτὸν ἤτοι ἀριστοκρατικὸν ἄμα καὶ δη-
μοκρατικὸν πολίτευμα, καθ' ὃ ἡ Χίος ἐκυβερνάτο κάλ-
λιστα (1).

Καθὼς δὲ ἡ πόλις τῆς Χίου ἔχει τρεῖς Δημογέροντας,
οὕτω καὶ τὰ Μαστιχόχωρα αὐτῆς, παρεκτός τῶν ἐν ἐκά-
στω δύο Προεστώτων ἢ Γερόντων, ἔχουσι τρεῖς Δημάρ-
χους (Βεχίλιδες), κατ' ἔτος διὰ ψηφοφορίας ἐπίσης ἐκ-
λεγομένους. Ἰσχύουσι δὲ καὶ οὗτοι ἐν τοῖς εἰρημένοις χω-
ρίοις οὐχ ἥττον ἢ οἱ Δημογέροντες ἐν τῇ πόλει, ἐκπλη-
ροῦντες σχεδὸν τὰ αὐτὰ δημαρχικὰ χρεὴ καὶ καθήκοντα.

Τὸ ἐπιτόπιον Συμβούλιον (Μεδολίς), συγκαίμενον ἐξ
᾽Οθωμανῶν καὶ Χριστιανῶν, συνεδριάζει ἐν τῷ Διοικητηρίῳ
ἢ τρεῖς τῆς ἑβδομάδος τακτικῶς ἡμέραν παρ' ἡμέραν, καὶ
ἐνίοτε ἐκτάκτως, χρείας τυχούσης. Τὰ δὲ συγκροτοῦντα
αὐτὸ μέλη εἰσὶ δεκατέσσαρα· ἁ, ὁ τῆς νήσου Διοικητής, ὁ
καὶ Πρόεδρος ὧν τοῦ Συμβουλίου· β', ὁ Καδῆς· γ', ὁ Μου-
φτής· δ', τέσσαρες πρόκριτοι ᾽Οθωμανοί· ε', ὁ Μητρο-
πολίτης ἢ ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ· ς', οἱ τρεῖς Δημογέροντες,
καὶ ζ', οἱ τρεῖς Δήμαρχοι (Βεχίλιδες) τῶν Μαστιχο-
χώρων.

Τὸ Ἐμποροδικεῖον, συγκαίμενον πρότερον μὲν ἐκ
τριῶν μελῶν, νῦν δ' ἐξ ἐνέα, ὧν ἐξ χριστιανοί, καὶ τρεῖς
᾽Οθωμανοί, διχάζει τὰς διαμφισβητουμένας δοσοληψίας
καὶ τὰς ἐμπορικὰς διαφορὰς τῶν κατοίκων ὠρισμένης
χρηματικῆς ποσότητος.

«Πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Χίου, ὅτε τὸ ἐμπόριον
αὐτῆς συνίστατο μόνον εἰς μεταξωτὰ καὶ διάφορα χρυ-
σοῦφαντα ἐνταῦθα κατασκευαζόμενα, καὶ οἱ σημαντικώ-

(1) Πρὸλ. Χιρκ. τόμ. Β', σελ. 139.

τέροι ἔμποροι ἦσαν οἱ ἐν Σμύρνῃ καὶ Κωνσταντινουπόλει ἐργαστηριοῦχοι, τὸ ἐν λόγῳ δικαστήριον ἦν ἐμπεπιστευ-
 μένον εἰς ταύτην τὴν τάξιν τῶν πολιτῶν· ἀλλ' ἀφ' οὗτου
 πύξησεν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐμπορευομένων μετὰ διαφόρων
 μερῶν τῆς Εὐρώπης, ἐψηφίζοντο πέντε ἐμπορεῖαι, οἱ
 τινες τότε ὠνομάζοντο Πρωτομαίστορες, εἰς ἓκ τῶν
 μετὰ τῆς Εὐρώπης ἐμπορευομένων, εἰς ἓκ τῶν ἐν
 Σμύρνῃ, εἰς ἓκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐργαστηρι-
 ούχων καὶ δύο ἓκ τῶν ἐμπόρων τῆς νήσου. Οἱ δικασταὶ
 οὗτοι ἐθεώρουν πᾶσαν δοσοληΐαν καὶ διαφορὰν ἐμπορι-
 κήν· προσδιώριζον μετὰ τοῦ Τελώνου τὸ δι' ἐκάστην
 πραγματείαν τελωνιακὸν δικαίωμα· ἐθεώρουν τὰς ἐμμάρ-
 τυροὺς συναλλαγματικάς, τοῦ Μεζᾶ κρίνοντος μόνον
 περὶ τῶν μεμαρτυρημένων, καὶ ἐπηγρύπνουν εἰς τὰς
 χρεωκοπίας. Ὅτε δέ τις ἐχρεωκόπει, ἔστελλε πρὸς τοὺς
 Πρωτομαίστους τοὺς λογαριασμοὺς αὐτοῦ, σημειῶν
 τὰ χρέη καὶ τὴν ἐναπολειπομένην περιουσίαν. Ἐκεῖνοι δὲ
 προσκαλοῦντες τοὺς δανειστάς συνεξήταζον τὰ τῆς χρεω-
 κοπίας· καὶ εἰ μὲν ἀπεδείκνυτο τίμια παρεδέχοντο τὴν
 σημείωσιν τοῦ χρεωκοπήσαντος, ᾧ καὶ ἐδίδουσαν ἑγγρα-
 φον τῆς παραλαβῆς δηλωτικόν, ἵνα δυνάμει αὐτοῦ μὴ ἐ-
 νοχλῇται ὑπὸ τῶν δανειστῶν, μεθ' ὧν καὶ ἀπεφάσιζον
 πόσα καὶ πότε ἔπρεπεν ἵνα πληρωθῶσιν· εἰ δὲ ἡ χρεωκο-
 πία ἦτο αἰσχρὰ, οὐ παρεδέχοντο τὴν σημείωσιν τοῦ
 χρεωκοπήσαντος ὅστις τότε καὶ κατεδιώκετο ὑπὸ τῶν
 δανειστῶν αὐτοῦ καὶ ἐφυλακίζετο. Οἱ Πρωτομαίστορες εἶ-
 ρον πρὸς τοῦτοις τὴν ἐξουσίαν τοῦ τιμωρεῖν τοὺς ἐνό-
 ρους ἐκκλησιαστικῶς καὶ πολιτικῶς, καθὼς οἱ Δημογέ-
 ροντες· ἐφυλάκιζον καὶ ἐζημίουν τοὺς παραβάτας τῶν
 αποφάσεων αὐτῶν ἀνεξετάστως, οὐδὲν δικαίωμα λαμβά-
 νοντος τοῦ Διοικητοῦ παρὰ τῶν φυλακιζομένων διὰ χρέη.
 Ὅτε ὁμως προέκειτο περὶ σπουδαίας τινὸς ὑποθέσεως,
 ρωσικάλουν συνέλευσιν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου

τῆς Δημογεροντίας, καὶ ἀπεφάσιζον ἀμετατρέπτως. Αὐτοὶ ἐκοράτουν καὶ τὴν δεσπολησίαν τοῦ Διοικητοῦ, παρ' οὗ εἰλῆμθαι τὰ εἰσπραττόμενα χρήματα, καὶ ἐδίδονσαν αὐτῷ συναλλαγματικὰς, ὥς ἔπειπε τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει τραπεζίτῃ αὐτοῦ πρὸς ἐξαργύρωσιν».

« Παιρετός τοῦ Ἐμποροδικείου ὑπάρχεν ἐν Χίῳ καὶ Ναυτοδικεῖον ἦτοι θαλασσίον δικαστήριον, συσταθὲν τῷ 1805 πρὸς ἀνακούφισιν τῶν λοιπῶν δικαστηρίων. Συνέκειτο δ' ἐκ τριῶν πολιτῶν κατ' ἔτος ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας ψηφίζομένων, καὶ ὀνομαζομένων Δεπουτάτων, οἵτινες ἐδίκαζον πᾶσαν θαλάσσιον διαφορὰν καὶ ὑπόθεσιν, καὶ ἀπεφάσιζον ἀνεκκλητῶς· ἐτιμῶρουν δὲ μόνον ἐκκλησιαστικῶς, ἀλλ' ἐδοκίμουτο ὑπὸ τῶν Δημογερόντων ἐν καιρῷ ἀνάγκης, συγκαλοῦντες καὶ οὗτοι συνέλευσιν ἐπὶ σπουδαίων ὑποθέσεων. Τὸ δικαστήριον τοῦτο ἦτο πάντοτε ἐν μεγάλῃ ἐνεργείᾳ πρῶτον μὲν, διότι ἡ νῆσος τότε εἶχεν ὑπὲρ τὰ 250 ἐμπορικὰ πλοία μικρὰς χωρητικότητος, καὶ δεύτερον, διότι ἐθεώρει καὶ τὰς μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ Τούρκων διαφοράς, προστρεχόντων εἰς αὐτό, ἀλλ' οὐχὶ εἰς τὰ τουρκικὰ δικαστήρια, ἵνα μὴ ἀποτίνωσιν αὐτοῖς τὸ εἰθισμένον ῥέσμι ἦτοι τὸ δέκατον τοῦ περὶ οὗ ἡ δίκη χρηματικοῦ ποσοῦ.

« Διαιτηταὶ ἢ αἵρετοὶ κριταὶ διωρίζοντο, καθὼς καὶ τὴν σήμερον, τῇ ἀδείᾳ τῆς προϊσταμένης ἀρμοδίας ἀρχῆς. Ὡσάκις λοιπὸν προῦκειτο περὶ κληρονομικῶν ὑποθέσεων, περὶ διαφορῶν μεσοτοιχιῶν, ὀχετῶν, ὕδραγωγῶν, περὶ ὁρίων ἀγρῶν, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ περὶ πραγμάτων ἀπαιτούντων ἐξέτασιν, ἡ Δημογεροντία παρήγγελλεν εἰς τὰ διαφερόμενα μέρη ἵνα ἐκλέξωσι διαιτητάς οὐχὶ ὁμῶς συγγενεῖς αὐτῶν ἢ συνεταίρους, ὧν τὰ ὀνόματα ἐδίδοντο τοῖς Δημογέροισιν, οἵτινες ἐπεφόρτιζαν αὐτοῖς τὴν ἐξέτασιν καὶ ἀμερόληπτον ἐπιθεώρησιν τῆς προκειμένης ὑποθέσεως. Ἢ παρ' αὐτῶν δὲ γινομένη ἡ

πόφχαίς διεκκινούτο ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας εἰς τὰ δύο ἀντιφερόμενα μέρη, ἅτινα ἐξ ἀνάγκης παρεδέχοντο αὐτήν, διότι ἄλλως ἐτιμωροῦντο».

Μνημονεῖον ἦτοι Συμβολαιογραφεῖον τὴν σήμερον ὑπάρχει ἐν Χίῳ ἐν καὶ μόνον, συγκείμενον ἐκ τριῶν μελῶν ἰσοβίως ἐν αὐτῷ ἐργαζομένων. Οἱ Μνήμονες οὗτοι συντάττουσιν ὁμόλογα, πωλητήρια ἐγγράφα, ἐνσιχιαστικά, διαθήκας καὶ παντὸς εἶδους συμβόλαια πρὸς ἀσφάλειαν τῶν συμβαλλομένων μερῶν, ἅτινα ἐντίγραφεύτα ἐν τῷ αὐτοῦ δημοσίῳ Κώδικι ἐγγχειρίζουσιν αὐτοῖς, λαμβάνοντες παρὰ τῶν ἰδίων ἐν τοῖς ἑκατόν, καὶ οὐδεμίαν ἐτέραν ἀπολαυτὴν ἔχοντες.

« Πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Χίου ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ δύο συμβολαιογραφεῖα, ἐν εἰς τὴν Ἀπλωταρίαν καὶ ἑτερον εἰς τὸ Παλαιόχαστρον, ὧν τὸ μὲν πρῶτον εἶχε τέσσαρας, τὸ δὲ δεύτερον δύο συμβολαιογράφους ἰσοδυνάμους, παρὰ τῆς Δημογεροντίας καὶ τῆς μικρᾶς Συνελεύσεως ψηφίζομένους, καὶ ἐκ τῶν τιμιωτέρων καὶ πρακτικωτέρων πολιτῶν ἐκλεγομένους. Ἦσαν δὲ οὗτοι γενικοὶ ἀποθηκάριοι τῶν ἀναγκαίων χρημάτων τῶν κατοίκων, ἅτινα ἐφύλαττον ἐν σιδηροῖς κιβωτίοις· ἐκράτουν βιβλίον καλούμενον Μάνα, ἐν ᾧ ἔγραφον συνοπτικῶς πάσας τὰς πράξεις αὐτῶν, καὶ τηροῦντες τὰ πρωτότυπα τῶν αὐτοῦ καταχωριζομένων ἐγγράφων ἐδίδοσαν τούτων ἴσα ἦτοι ἀντίγραφα. Ἦτο δὲ αὐτοῖς αὐστηρῶς ἀπηγορευμένον παρὰ τῆς Κοινότητος τὸ συντάττειν ἐγγράφα δι' ἀνθρώπους, οὓς οὐκ ἐγνώριζον προσωπικῶς, ἢ οὐκ ἐλάμβανον προηγουμένως πληροφορίας περὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν παρὰ γνωστῶν καὶ ἀξιοπίστων. Οὐδὲ ὅπως ἐπετρέπετο αὐτοῖς ἵνα γένωνται αἵρετοὶ κριταί, ἢ λάβωσι μισθὸν πλείοτερον τοῦ παρὰ τῆς Κοινότητος ὀρισμένου. Αἱ πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ δανειζόντος χρήματα πωλήσεις κτημάτων ἐγίνοντο παρόντος καὶ συνηγορά-

φοντος τοῦ συμβολαιογράφου, ἄλλως ἦσαν ἄκυροι. Τὰ χρέη τοῦ ἐν ὑποθήκῃ κτήματος κατέγραφον οἱ Συμβολαιογράφοι, ἀλλ' οὐδενὶ διεκοίνουν τὴν ποσότητα τῶν δανείων, εἰ μὴ ὅτε ὁ ἰδιοκτήτης, θέλων ἵνα δανεισθῇ καὶ ἄλλα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κτήματος, ἐνεφανίζετο μετὰ τοῦ δανειστοῦ ἐνώπιον αὐτῶν, οἵτινες ὥφειλον ἵνα δηλοποιήσωσι τούτῳ τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου κτήματος προδεδανεισμένην χρηματικὴν ποσότητα. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀποτίσεως τῶν χρημάτων ἔπρεπεν ἵνα κατὰ πρῶτον πληρωθῇ ὁ πρῶτος δανειστής, ἔπειτα ὁ δεύτερος, καὶ οὕτω καθεξῆς (1)».

Ἡ Χίος ἔχει πρὸς τούτοις ἐν Κωνσταντινουπόλει ἕνα Ἐφορον ἢ Ἀντιπρόσωπον ἀνεγνωρισμένον παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, ὅστις φροντίζει περὶ τῶν ἀνατιθεμένων αὐτῷ ὑποθέσεων, ὡς καὶ ἡ ἐκάστοτε συγκροτούμενη Ἐπιτροπὴ ἐκ Χίων ἐμπόρων ἐν τῇ Πρωτεύουσῃ παρεπιδημούντων. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς καταστροφῆς ἡ νῆσος εἶχεν ἐκεῖ τρεῖς τοιούτους Ἀντιπροσώπους ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων πολιτῶν παρὰ τῆς Κοινότητος ἐκλεγομένους, οἵτινες ἀπολαύοντες τῆς εὐνοίας τῶν ὑπουργῶν καὶ ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἠδύναντο ἵνα προστατεύωσι καὶ ὑπερασπίζωσι τὰ κοινὰ τῆς πατρίδος συμφέροντα.

Αἱ χριστιανικαὶ ἀρχαὶ τῆς Χίου διεξάγουσι διμάχουσαι πᾶσαν ὑπόθεσιν ἐπὶ τῇ θάσει τῶν ἀρχαίων καὶ πατροπαράδοτων ἐθίμων τῆς νήσου, ἅτινα τοσοῦτον ἀκριβῶς διατηροῦνται, ὥστε ἔχουσιν ἰσχὺν νόμων (2).

Οἱ Χῖοι ἐν γένει ὑπάρχουσι πιστοί, τίμιοι, οἰκονόμοι,

(1) Ἀποσπ. ἐκ τῶν Χικκ. τόμ. β', σελ. 160.

(2) Καὶ ἐν Ἀθήναις τὸ πάλαι, πρὶν ἢ γένωνται γραπτοὶ νόμοι, αἱ διαφοραὶ ἐκρίνοντο κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα καὶ τὰς παροδόσεις. (Müller Histoire univ. vol. I, p. 78).

λιτοί, ζηλωταί τῆς παιδείας, τῶν τεχνῶν, καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, φιλήσυχoi, εὐθυμοὶ καὶ ἀστεῖoi, καὶ ἰδίως τοῦ Κερδώου Ἑρμοῦ ὁπαδοὶ ἐνθερμοὶ, πεπεισμένοι ὅτι διὰ τοῦ ἐμπορίου κυρίως ἡ πατρίς αὐτῶν δύναται ἔν' ἀναλάβῃ, προοδεύσῃ καὶ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν προτέραν ἀκμίαν αὐτῆς κατὰστασιν.

Ἐν Χίῳ καὶ ἐν Ἐρυθραῖς (1) τὸ πάλαι ἀναντιβρόχως ἐλαλεῖτο μία τῶν τῆς τότε ἀκμαζούσης Ἰωνικῆς διαλέκτου τεσσάρων ὑποδιαλέκτων ἢ χαρακτήρων κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (Α', 142), διότι Ἴωνες ἐγένοντο συγχρόνως οἰκισταὶ ἀμφοτέρων. Ἡ δὲ τετραμελής αὕτη διαίρεσις προήλθεν ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν συνακολουθησάντων τοῖς Ἴωσιν ἐλληνικῶν λαῶν, Βοιωτῶν δηλ. καὶ ἄλλων, καὶ

(1) Ἡ πόλις Ἐρυθραὶ τὸ πάλαι ἦτο μεγάλη, τετειχισμένη ἐπὶ λόφου καὶ περὶ χιλιᾶ, καὶ ὠνομάζετο πρότερον Κνωπούπολις ἀπὸ Κνώπου τοῦ πρώτου οἰκιστοῦ αὐτῆς. Ἐντεῦθεν ἦσαν Στύλλα ἢ Ἐρυθραία, ὁ τὸν Ὀμηρον ὑπομνηματίσας Ναυκράτης μαθητὴς τοῦ Ἰσοκράτους καὶ ἄλλοι περιώνυμοι ἄνδρες. Αὐτοῦ ὑπῆρχε καὶ περίφημος Ἡρακλέους ναός. Ἐπὶ δὲ τῶν ἀρχαίων νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς ὀνόματα τῶν κατὰ καιροῦ ἐπιστῆμων αὐτῆς πολιτῶν· Φκνίθεμος, Δήμαχος, Διονύσιος, Ἀγασίας, Δημήτριος, Βάτακος, Παράμνος, Πάτροκλος, Ζώπυρος, Ἀπολλόδοτος, Ἐδενος στρατηγός κ.τ.λ. Σὺζεται καὶ νόμισμα φέρον ἐπιγραφὴν «Χίῳ, Ἐρυθραίων ὁμόνοια». Ἡ πόλις αὕτη καταστραφεῖσα καὶ συνοικιζομένη αὖθις ἀπὸ τινων ἐτῶν ὑπάρχει σήμερον κώμη χριστιανική, λεγόμενη χυδαῖστι *Λυθρί* κατὰ παραφθορὰν τοῦ ὀνόματος, καὶ περὶ ἔχουσα περίπου 450 οἰκογενείας καὶ ναὸν εὐπρεπῆ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ἐνθα ὑπάρχει καὶ ἀρχαία τις εἰκὼν τῆς ἁγίας Ματρώνης. Εἶθε οἱ γείτονες ἡμῶν Ἐρυθραῖοι μετὰ τῶν περιοίκων διατελοῖεν ὁμοθυμαδὸν συμπράττοντες καὶ συνεργοῦντες εἰς τὴν τοῦ συνοικισμοῦ αὐτῶν πρόοδον!

ἐκ τῆς ἐπιμιξίας ἐτέρων ἐθνῶν, Πελασγῶν, Αελέγων καὶ Καρῶν, κατοικοῦντων πρότερον τὰς χώρας ταύτας. Ἄγνωστον μὲν ἐστὶ πότε οἱ Χῖοι ἐπαύσαντο λαλοῦντες τὴν Ἰωνικὴν διάλεκτον, γνωστὸς δὲ ὁ χρόνος, ἄχρις οὗ οἱ λόγιοι αὐτῶν ἄνδρες ἐξηκολούθησαν ἐν ταύτῃ συγγράφοντες· διότι ὁ μὲν τελευταῖος Χῖος, ὅστις συνέγραψεν Ἰωνιστί, ὑπῆρξεν ὁ τραγικὸς ποιητὴς καὶ ἐπίστιμος πεζογράφος Ἴων, κατὰ τὴν πρὸ Ὀλυμπιάδα, ἥτοι περὶ τὰ μέσα τοῦ πέμπτου αἰῶνος π. Χ. (Ἀθην. Δειπν. 603), ὁ δὲ Χῖος Θεόπομπος μετὰ μίαν περίπου ἑκατονταετηρίδα συνέγραψεν εἰς διάλεκτον Ἀττικὴν. Μεταξὺ λοιπὸν τοῦ χρόνου τούτου ἡ Ἰωνικὴ διάλεκτος ἐπαύσατο εὖσα γλῶσσα τῶν βιβλίων. Μετὰ δὲ ταῦτα, συνεπεία τῶν καιρικῶν περιπετειῶν, πολιτικῶν μεταβολῶν καὶ πολυειδῶν κατακτήσεων, ὡς κοινὴ διάλεκτος ἐπεκράτησεν ἡ Ἀλεξανδρινή, ἀκολούθως ἡ Βυζαντινὴ, καὶ τελευταῖον ἡ καθολομένη. Αὕτη λοιπὸν μέχρι τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος προὔβαιnen ἐπὶ τὰ χεῖρω, διὰ συγκοπῶν, ἀφαιρέσεων, ἐπεκτάσεων καὶ ἐτέρων παθῶν διαστρεφόμενη καὶ χολοβουμένη, καὶ βαθμηδὸν ἐκβαρβαρουμένη διὰ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ παραδοχῆς λέξεων τῆς γλώττης τῶν κατακτητῶν (1). Ἀλλὰ καθὼς

(1) Τοιαῦται ξέναι λέξεις εἰσὶν αἱ ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ὑπὸ τῶν Φράγκων σταυροφόρων ὡς ἐκ τῆς ἐπιμιξίας εἰσαχθεῖσαι εἰς τὰς παρχαλούς πόλεις αὐτοῦ καὶ νήσους, καὶ μέχρι τοῦδε μᾶλλον ἢ ἥττον σωζόμεναι φραγκικαί· οἶον, πόρτα, σάλα, κουζίνα, τερράτσα, φοῦρνος, φορτάνα, σέδια κτλ. (porta, sala, cucina, terazzo, forno, fontana, sedia), ἀντὶ τῶν ἑλληνικῶν θύρα ἢ πύλη, αἴθουσα, μαγειρεῖον, ὄψα, κλίβανος, πηγὴ ἢ κρήνη, καθέδρα κτλ. καὶ ἔτι πλείοτε· ραι ἐν Χίῳ ὅνεκα τῆς ὑπὸ τῆς Γενουηνσίῳ πολυχρονίου κατα-

ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀλλαχοῦ, οὕτω καὶ ἐν Χίῳ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος τούτου ἡ καθομιλουμένη γλῶσσα προσδεύει ὁσημέραι, καὶ τὸ μέγα καὶ κοινόν τοῦτο εὐτύχημα ἀναντιρρήτως ἐστὶν ἀποτέλεσμα τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς τῶν φώτων διαδόσεως, ὑπὲρ ὧν καὶ εἰ Χίοι ὅλοις δυνάμεσι φιλομούσως ἐπιμέλονται καὶ ἀδιαλείπτως φρεντίζουσι.

Γ'. Φιλανθρωπικά καὶ ἐκπαιδευτικά καταστήματα τῆς Χίου.

Ἀναλόγως τῶν κατὰ τὸ παρὸν ἐνυπαρχόντων μέσων καὶ χρηματικῶν πόρων ἡ Χίος ἔχει ἐν μικρὸν Νοσοκομεῖον, κείμενον κατὰ τὸν Κάτω-Αἰγιαλὸν καὶ μέρος ἀποτελοῦν τοῦ πρὸ τῆς καταστροφῆς μεγάλου ἐκείνου καὶ εὐρυχώρου. Διατηρεῖται δὲ διὰ συνδρομῶν καὶ συνεισφορῶν τῶν τε κατοίκων καὶ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ παρεπιδημούντων πολιτῶν τὸ φιλανθρωπικόν τοῦτο κατάστημα, ἐν ᾧ πεντήκοντα περίπου ἀσθενεῖς καὶ πάσχοντες ἢ φρενοβλαβεῖς, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, περιθάλπονται ὅσον οἷόν τε καλῶς, οὐδενὸς τῶν ἀναγκαίων στερούμενοι. Τὰ τοῦ καταστήματος τούτου διευθύνονται ὑπὸ τεσσάρων εὐυπόληπτων Ἐπιτρόπων καὶ δύο Ἐπιτροπισσῶν κατὰ διετίαν ἐκλεγομένων καὶ διοριζομένων παρὰ τῆς

χῆς τῆς νήσου, ὡς πόρτιχο, νόνα, tornalettο, Γέζους, ἀγιοῦτο, σπάσσο, καὶ σπασσάρω, solazzo καὶ solatassάρω κτλ. (portico, nouna, tornaletto, cisterna, Gesu, ajuto, spasso, spassare, solazzo, solazzare), ἀντὶ τῶν ἑλληνικῶν προαύλιον, προμήτωρ, κραθβατόγυρος, δεζχημένη, Ἰησοῦ, βοήθεια, περίπατος καὶ περιπατεῖν, διασκέδασις καὶ διασκεδάζειν κ.τ.λ.

ἀντιπροσωπεύσεως τὴν κοινότητα Δημογεροντίας. Ἐν-
τός δὲ αὐτοῦ ὑπάρχει καὶ ὁ ἀνωτέρω εἰρημένος ἱερός ναός
τῆς Θεοτόκου, καὶ ἱατρός τακτικῶς ἐπισκέπτεται τοὺς αὐ-
τόθι χρήζοντας θεραπείας (1).

Περιεργείας χάριν παρατίθεται ἐνταῦθα ἡ πρὸ τῆς
καταστροφῆς τῆς Χίου κατάστασις τοῦ τε Νοσοκομείου
καὶ τῶν λοιπῶν δημοσίων αὐτῆς καταστημάτων (2).

« Τὸ φιλάνθρωπικόν τοῦτο οἰκοδόμημα, ὅπερ τότε πε-
ριελάμβανε καὶ ὁλόκληρον τὴν περιοχὴν τοῦ νῦν Γυμνα-
σίου, ἐθεμελιώθη περὶ τὸ 1750 ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ
ιατροῦ Πέτρου Σκυλίτση κατὰ μίμησιν τοῦ ἐν Φλωρεν-
τίας, καὶ ἀπεπερατώθη τὸ 1780. Ἦτο δὲ καλῶς διηρη-
μένον, καὶ ἐχώρει περίπου διακοσίους ἀσθενεῖς, καὶ τοι
ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν οὐδέποτε ὑπερέβη τοὺς 130. Περιεῖχε
διαφόρους αὐλὰς, εὐρύχωρον κῆπον, ἀφθονίαν ὑδάτων
καὶ πάντα τ' ἀναγκαῖα, καὶ ὁμοίαζε πολὺ πρὸς τοὺς δη-
μοσίους ξενῶνας τῶν ἀρχαίων Χριστιανῶν· διότι οὐ μόν-
ον ἅπαντες οἱ ἀσθενεῖς, ἐκτὸς τῶν λεπτῶν, ἦσαν δεκτοὶ
ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ οἱ πτωχοὶ καὶ ἄποροι, οἵτινες εὐρι-
σκον αὐτόθι ἀμισθὶ τὴν ἀρμοδίαν περίθαλψιν, καθὼς καὶ
οἱ ξένοι ἄρρωστοι, ὧν τοὺς ἀποθνήσκοντας ἐκληρονό-
μουν οἱ συγγενεῖς αὐτῶν εἰδοποιούμενοι παρὰ τῶν Ἐπι-
τρόπων, καὶ οὔτε ὁ Διοικητὴς οὔτε ὁ Κριτής (Καδὴς) ἐ-
λάμβανον χρηματικόν τι δικαίωμα, καὶ περ ἀλλαχοῦ
τούτων κληρονομούντων ὅ,τι εὐρεθῇ παρὰ ξένοις μακρὰν

(1) Δίκαιόν ἐστιν ἐνταῦθα σημειῶσαι ὅτι τὴν φιλάνθρωπον
ταύτην προῆξιν ἐκτελεῖ *diwredn* ἀπὸ τινων ἐτῶν ὁ συμπολίτης
ἱατρός καὶ γεγραπὸς πρεσβύτες Κύριος Κ. Συγγρός, πρὸς ὃν εὐ-
λόγως ἡ πατρίς εὐγνωμονεῖ ἐπὶ τῇ πολυχρονίῳ ταύτῃ καὶ μέχρι
τῆς σήμερον διαρκούτῃ ἀξιεπαίνῳ αὐτοῦ ἀγαθοεργίᾳ.

(2) Ἀποσπᾶσι. ἐκ τῶν Χιικ. τόμ. β', σελ. 137.

τῶν συγγενῶν αὐτῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποθνήσκουσιν· Ἰατρός ἰδιαίτερος ἐν τῷ Νοσοκομείῳ οὐχ ὑπῆρχεν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπαγγελλομένων τὴν ἱατρικὴν τέχνην εἰς τὴν πόλιν ἕκαστος ἔπεσκέπτετο ἐπὶ μισθῷ διὰ τρεῖς μῆνας δις τῆς ἡμέρας τοὺς ἐν αὐτῷ κατακειμένους ἀσθενεῖς. Αὐτῇτι ἐβάλλοντο ὑπὸ κράτησιν πρὸς σωφρονισμόν καὶ οἱ ἀτακτοῦντες καὶ κακοὺς σκοποὺς ἔχοντες νέοι καὶ νεάνιδες· διὸ ἀνευ τῆς τῶν Ἐπιτρόπων ἀδείας οὐδενὶ ὁ θυρωρὸς ἐπέτρεπε τὴν εἴσοδον.

« Τὸ Νοσοκομεῖον ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τριῶν Ἐπιτρόπων κατοικοῦντων πάντοτε ἐν Χίῳ καὶ ἐκλεγομένων ἐκ τῶν τιμιωτέρων καὶ ἐγκριτωτέρων πολιτῶν. Ἐπεσκέπτοντο δὲ οὗτοι τὸ κατὰστημα δις τῆς ἡμέρας, εἰσέπραττον τὰ εἰσοδήματα (ταμίου ὄντος τοῦ ἐκ τῆς Ἀπλωταριᾶς), ἐπρομήθευον τὰς τροφὰς καὶ ἐφρόντιζον διὰ πᾶσαν ἄλλην ἐσωτερικὴν αὐτοῦ ὑπόθεσιν. Τῆς ἐν αὐτῷ δὲ οἰκονομίας τὴν ἐπιστάσιαν εἶχον τέσσαρες γυναῖκες χῆραι ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων οἰκογενειῶν, αἵτινες ὑπῆρέτουں ἐπὶ δύο ἔτη, καὶ τινες πλείοτερα ἐκ φιλανθρωπίας· ἐκάστη δὲ αὐτῶν ἀνὰ μίαν ἐβδόμαδα. Κοιμῶμεναι δ' ἐντὸς τοῦ Νοσοκομείου καὶ ἐξ ἰδίας δαπάνης τρεφόμεναι ἐκαθάριζον τοὺς ἀσθενεῖς, ἐκτένιζον τὰς γυναῖκας, ἐπεστάτουں εἰς πᾶσαν ἐνδεχομένην αὐτῶν χρεῖαν, ἐπηγρύπνουں εἰς τὴν διανομὴν τῶν τροφῶν καὶ τῶν ἱατρικῶν, καὶ λαμβάνουσαι παρὰ τῶν Ἐπιτρόπων ἔστέλλον εἰς τὰς οἰκίας τῶν εὐπόρων τὴν ἀναγκαίαν ποσότητα ὑφάσματος, ὅπως ῥάπτωνται δωρεὰν τὰ τῶν ἀσθενῶν ἐνδύματα. Αἱ διὰ τὸ κατὰστημα τροφαὶ ἡγοράζοντο κατὰ μεγάλας ποσότητας, καὶ ἐφυλάττοντο ἐν ἀποθήκαις ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιαν τῶν εἰρημένων γυναικῶν, αἵτινες δαπανῶσαι τὰ χρειώδη ἐδίδουσαν τοῖς Ἐπιτρόποις λογαριασμόν ἀνὰ πᾶσαν ἐβδόμαδα».

Τὰ τοῦ Νοσοκομείου εἰσοδήματα συνεποσοῦντο εἰς

7,000 γρόσια, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς 20,000 κατ' ἔτος. Διὰ τοῦτο, καί τοι ἦσαν πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ διωρισμένα πολλὰ δῶρα καὶ ἀριερώματα τῶν ἀποθηνησκόντων, καὶ μέρος τῶν κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις συναγμένων χρημάτων, ἐνίστε ἡ διὰ πολλὴν ἔνδειαν τῶν πραγμάτων, ἡ διὰ τὴν ἐν αὐτῷ πληθὺν τῶν ἀσθενῶν, ἐξ ἀνάγκης οἱ Χῖοι, ὅπως ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς χρείας αὐτοῦ, συνεκρότουν συνέλευσιν, καθ' ἣν ἅπαντες οἱ ὑπὲρ τα πεντήκοντα γρόσια φόρον ἀποτίνοντες συνεισέφερον τὸ κατὰ δύναμιν ἕκαστος, καὶ τοιουτοτρόπως τὸ Νοσοκομεῖον οὐδέποτε ἔδανείζετο χρήματα».

Λοιμοκαθαρτήριον εἶχε καὶ πρότερον καὶ εἰσέτι ἔχει ἡ Χίος ἐν καὶ τὸ αὐτό, κείμενον ἐπὶ παραθαλάσσιον τόπον μεμονωμένου πρὸς ἄρκτον καὶ περίπου ἐν τεταρτον τῆς ὥρας μακρὰν τῆς πόλεως, καὶ διὰ ὑψηλοῦ τείχους περιπεφραγμένον. Διὰ τῆς μεγάλης αὐτοῦ πύλης οὔσης ἐπὶ τοῦ παραλίου εἰσέρχεται τις εἰς εὐρύχωρον καὶ λιθόστρωτον αὐλήν, ἐνθα ὑπάρχουσι διάφορα οἰκήματα καὶ πύργος, ἐν ᾧ ἄλλοτε κατώκουν οἱ ἐπιστάται, καὶ ἐφυλάσσοντο αἱ τροφαί, καὶ ναὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου. Οὔτε ἡ θανατηφόρος πανώλης ἐμάστιζε τοὺς τόπους τούτους, ἄνδρες τινὲς καὶ γυναῖκες καὶ δύο ἱερεῖς ἀπόλοιμοι συγκατώκουν ἐν τῷ Λοιμοκαθαρησίῳ πρὸς περιθελφιν τῶν ὑπὸ τῆς νόσου ταύτης προσβεβλημένων καὶ καθαρισμὸν τῶν μεμολυσμένων, ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιαν τριῶν ὑγειονόμων ἐπίσης ἀπολοίμων διοριζομένων παρὰ τῆς Κοινότητος. Οὗτοι καθυπέβαλλον ὑπὸ κάθαρσιν καὶ τὰ προερχόμενα πλοῖα ἐκ μερῶν ἐν οἷς ἐπεπόλαζεν ἡ νόσος, καθὼς τὴν σήμερον οἱ διοριζόμενοι Ἐπίτροποι. Καὶ ὅμως μετὰ τοσαύτας καὶ τοιαύτας προφυλάξεις, εἴτε διὰ τὴν πληθὺν τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας μετακομιζόντων τροφᾶς τουρκικῶν πλοιαρίων, εἴτε διὰ τοὺς ἐκ πολεμικῶν πλοίων ἀνεξετάστως πολλάκις ἀποβαίνοντας Τούρκους, ἐνέσκα-

πτεν ἐνίοτε ἡ πανώλης καὶ ἐδεκάτετε τὴν νῆσον· οὕτως κατὰ μὲν τὸ 1788 ἀπέθανον ἐξ αὐτῆς περίπου 14000 κάτοικοι, κατὰ δὲ τὸ 1814 πεντακισχίλιοι. Τὸ κατὰστημα τοῦτο χρήζει ἐπισκευῆς ὡς ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον εἰς προφύλαξιν τῆς νήσου ἀπὸ τῆς βροτολοιγῆς νόσου χολέρας.

Λωβοχώριον ἐν Χίῳ καλεῖται τὸ Λωβοχομεῖον ἢ Λωβοτροφεῖον, ὅπερ κεῖται βορειοδυτικῶς καὶ μίαν ὥραν μακρὰν τῆς πόλεως ἐν τινι στενῇ μὲν ἀλλὰ τερπνῇ κοιλάδι, ὑπὸ πολλῶν καὶ καλῶν ὕδατων ποτιζομένη καὶ οὐκ ὀλίγα καρποφόρα δένδρα τρεφούσῃ. Τὸ κατὰστημα τοῦτο, θεμελιωθὲν ἐπὶ τῶν Ἰουστινιάνων, διατηρεῖται ἐξ ἐλεημοσυνῶν καὶ χρηματικῶν συνεισφορῶν τῶν φιλανθρώπων. Ἐν αὐτῷ ὑπῆρχεν ἱερὸς ναὸς τῆς Θεοτόκου (ἁγίας Ὑπακοῆς), κτισθεὶς ὑπὸ Καλβοκορέσῃ τοῦ Χίου, πυρποληθεὶς δὲ καὶ καταστραφεὶς ἐπὶ τῆς πανώλεθρίας τῆς νήσου. Ὑπάρχει δὲ αὐτόθι ἐπεσκευασμένος καὶ ἑτερος ναὸς τοῦ ἁγίου Λαζάρου, ἐν ᾧ ἐφημέριός τις τακτικῶς ἱερουργεῖ, καὶ κατ' ἔτος ἐν τῇ μηνίμῃ αὐτοῦ τελεῖται ἑορτὴ καὶ μνημόσυνον (1), ἱερουργούντος τοῦ Ἀρχιερέως καὶ συνεκκλησιαζομένων τῶν Δημογερόντων καὶ τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ καταστήματος καὶ ἄλλων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν οὐκ ὀλίγων. Ἐν τῷ Λωβοχομείῳ τὴν σήμερον διατρίβουσι περιθαλπόμενοι περίπου τριάκοντα λεπροὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἐν ᾧ ἄλλοτε κατώκουν πενταπλάσιοι εἰς δωμάτια κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἔχοντα ἰσαριθμούς μικροὺς κήπους, οὓς οἱ ἀσθενεῖς καλλιερгоοῦσι πρὸς διασκέδασιν. Εἰς δὲ αὐτῶν ἐναλλάξ περιφέρεται ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος καὶ κατὰ τὰς ἐπισήμους

(1) Τὰ τοῦ ἔτησιου τοῦτου μνημοσύνου ἐπὶ ὀκταετίαν ᾗθ' ἰκονοται ἰδίᾳ δαπάνῃ τῆς ἡμετέρας οἰκογενείας. Α. Κ.

ἑσπρὰς αὐτῶν καὶ λαμβάνων ἄρτον ἢ μικράν τινα χρημα-
τικὴν ἐλεημοσύνην ἐκ τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν ἐργαστηρίων.

Τῶν ἐκπαιδευτικῶν τῆς Χίου καταστημάτων εὐλόγως
πρωτεύει τὸ Γυμνάσιον, κείμενον πλησίον τῆς ἱερᾶς Μη-
τροπόλεως ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ παλαιοῦ Νοσοκομείου, καὶ
κυβερνώμενον ὑπὸ τριῶν Ἐφόρων καὶ ἑνὸς Ἐφοροταμίου
ἢ γραμματέως ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας διοριζομένων
κατὰ διετίαν. Διήρηται δὲ εἰς ἑπτὰ τάξεις, ἡγουν τέσσα-
ρας γυμνασιακὰς καὶ τρεῖς τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου καὶ
εἰς ταύτας μέν, συμπεριλαμβανούσας ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν
μαθητάς, διδάσκονται τὰ συνήθη ἐγκύκλια ἑλληνικὰ μα-
θήματα, ἢ Καλλιγραφία, ἢ Κατήχησις, ἢ ἱερὰ καὶ ἢ
Ἑλληνικὴ ἱστορία καὶ ἀρχαὶ τῆς Γαλλικῆς γλώσσης ὑπὸ
πέντε Διδασκάλων· εἰς δὲ τὰς τοῦ Γυμνασίου, περιεχού-
σας περίπου ἑξήκοντα μαθητάς, διδάσκεται ἡ Ἑλληνικὴ
γλῶσσα (1) μετὰ τῆς ἱερᾶς Κατηχήσεως καὶ τῶν στοι-
χειωδῶν Φυσικομαθηματικῶν, ἢ Λατινικῇ, ἢ Γαλλικῇ
καὶ ἢ Ἀγγλικῇ ὑπὸ ἑπτὰ Καθηγητῶν καὶ Διδασκάλων.
Διατηρεῖται δὲ τὸ Ἐκπαιδευτήριον τοῦτο διὰ συνεισφορῶν
τῶν πολιτῶν καὶ τινων μικρῶν προσόδων καὶ δικαιωμά-
των, καὶ κυρίως διὰ τῶν ἐτησίων χρηματικῶν συνδρομῶν
τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φιλομούσων Χίων, πρὸς οὓς ἡ ἐκ-
παιδευομένη νεολαία εὐγνωμονεῖ τὰ μέγιστα (2).

Ἐν τῷ τοῦ Γυμνασίου περιβόλῳ ὑπάρχουσι καὶ δύο
Ἀλληλοδιδακτικὰ σχολεῖα τῶν ἀρρένων, ἐν οἷς ἀμφοτέ-
ροις διδάσκονται περίπου τετρακόσια παῖδια ὑπὸ δύο δι-
δασκάλων καὶ δύο ὑποδιδασκάλων.

(1) Ταύτην μετὰ τινων ἄλλων μαθημάτων διδάσκομεν καὶ ἡ
μεῖς αὐτοὶ ἐπὶ δεκαοκταετίαν, ἥτοι ἀπὸ τοῦ 1848 μέχρι τῆς
σήμερον.

(2) Περὶ τῆς δημοσίας Σχολῆς τῆς Χίου πρὸ τῆς καταστρο-
φῆς αὐτῆς ἴδε Χιαν. τόμ. Β', σελ. 133.

Ἐν τῷ αὐτῷ περιβόλῳ ὑπάρχει καὶ ἡ δημοσία Βιβλιοθήκη τῆς Χίου, συγχειμένη ἐκ δεκαχισχιλίων περίπου τόμων, τῶν πλείστων χρυσοδέτων, ἐλληνικῶν, λατινικῶν καὶ γαλλικῶν συγγραμμάτων, καὶ ὀλίγων τινῶν ἀγγλικῶν καὶ γερμανικῶν. Τὸ μὲν ἡμῖς αὐτῆς ἐκκληροδότησε τῇ πατρίδι ὁ ἐν Παρισίοις ἀποβιώσας ἀοίδιμος Ἀδαμάντιος Κοραῆς, τὸ δ' ἕτερον ἡμῖς ὁ πρό τινων ἐτῶν ἐν Τεργέσει τελευτήσας ἀείμνηστος συμπολίτης Ἰωάννης Ἀνδρεάδης. Εἴη δ' ἀμφοτέρων τῶν ἀληθῶς φιλοπατρίδων τούτων ἀνδρῶν αἰωνία ἡ μνήμη!

Οὐ μακρὰν τοῦ Γυμνασίου κεῖται τὸ νεόδμητον Παρθεναγωγεῖον, ἐνθα πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Χίου ὑπῆρχεν ἡ δημόσιος αὐτῆς Βιβλιοθήκη, τῇ χρηματικῇ συνδρομῇ τῶν ἐν Λονδίῳ φιλομούσων καὶ φιλοκάλων συμπολιτῶν πρὸ δεκαοκτῶ ἐτῶν ἀνιδρυθέν. Διήρηται δὲ εἰς Ἑλληνικὸν σχολεῖον, εἰς Ἀλληλοδιδακτικὸν καὶ εἰς Νηπιακόν, ἐν οἷς διδάσκονται τριακόσια κοράσια καὶ ἐπέκεινα, προσδεύοντα εἰς τε τὰ γράμματα καὶ εἰς τὰ χειροτεχνήματα, ὡς ἀποδείκνυται ἐναργῶς ἐκ τῶν κατ' ἔτος γινομένων δημοσίων ἐξετάσεων. Ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Παρθεναγωγείου γίνονται καὶ αἱ ἐξετάσεις τῶν τοῦ Γυμνασίου μαθητῶν ὡς εὐρυχωροτέρα τῶν λοιπῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, ὅτε καὶ ἁγιασμός τελεῖται ὑπὸ τοῦ Σ. Μητροπολίτου συμπαραεურισκομένου μετὰ τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, καὶ κατάλληλος λόγος ἐκφωνεῖται εἴτε παρ' αὐτοῦ εἴτε παρὰ τοῦ Γυμνασιάρχου (1).

(1) Αἱ ἐτήσιοι δημόσιαι ἐξετάσεις τῶν τε μαθητῶν καὶ τῶν μαθητριῶν ἄρχονται τῇ 30 Ἰουνίου, καὶ διαρκοῦσιν ὑπὲρ τὰς τρεῖς ἐβδομάδας· αἱ δὲ διανομαὶ τοῦ Γυμνασίου λήγουσι τῇ 4 Σεπτεμβρίου, καὶ αἱ τῶν Ἀλληλοδιδακτικῶν σχολείων τῇ 15 Αὐγούστου.

Ἵπάρχει καὶ ἕτερον Ἀλληλοδιδασκικὸν σχολεῖον τῶν χορασίων ἐν τῷ Κάμπῳ, καὶ ἐν ὁμοίῳ τῶν ἀρρένων αὐτόθι, ἐν οἷς ἀμφοτέροις διδάσκονται περίπου τετραχόσια παιδία ὥστε ὅλα ὁμοῦ τὰ ἐν ταῖς εἰρημένοις ἐκπαιδευτηρίοις φοιτῶντα, ἄρρενα καὶ χοράσια, συμποσοῦνται εἰς χίλια τετραχόσια.

Πρὸς δὲ τούτοις ὑπάρχει ἐν Χίῳ καὶ ἐν Τυπογραφεῖον, ἐν ᾧ ἐκτυποῦνται διάφορα διδασκικά βιβλία πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων, καὶ ἐν Λιθογραφεῖον, ἐνθα ἐλιθογραφήθη ἐσχάτως καὶ ὁ τῆς νήσου ταύτης γεωγραφικὸς χάρτης, ὡς καὶ Καλλιγραφίαι διὰ σχολεῖα, ἐμπορικὰ συναλλάγματα καὶ ἄλλα διάφορα.

Αἱ οἰκίαι τῆς πόλεως, ἐν ἣ τὴν σήμερον μόλις χίλια οἰκογένειαι κατοικοῦσιν, ἅπασαι εἰσι λιθόχτιστοι· ἀλλ' αἱ νεόδμητοι πολὺ κομψότεραι καὶ ἀναπαυτικώτεραι τῶν ἄλλων, καὶ τοιαῦται εἰσιν αἱ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν χτισθεῖσαι δύο Λέσχαι, τὰ Προξενεῖα καὶ Ἵποπροξενεῖα καὶ αἱ τῶν εὐπόρων πολιτῶν.

Δ. Ἀγορὰ τῆς Χίου, Ἐμπόριον καὶ προϊόντα ἐξαγωγίμα.

Ἡ πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐκ πυρκαϊᾶς ἀποτεφρωθεῖσα καὶ ἤδη ἀνοικοδομηθεῖσα ἀγορὰ τῆς Χίου περιέχει τετραχόσια ἐργαστήρια καὶ ἐπέκεινα, ὧν τὰ πλεῖστα λιθόχτιστα, τὰ δὲ λοιπὰ ξύλινα. Ἐκτὸς ὀλιγαρίθμων τινῶν ἐμπορικῶν καὶ ἀσφαλιστικῶν καταστημάτων, τὰ ἐπίλοιπά εἰσιν οἰνοποιεῖα, καφενεῖα, παντοπωλεῖα καὶ τὰ παραπλήσια. Ἐν τισι δὲ αὐτῶν, καὶ ἰδίως τοῖς χειμένοις ἐν τῇ ὁδῷ Ἀπλωταριᾷ, πωλοῦνται διαφόρων εἰδῶν ὑφάσματα τῆς Εὐρώπης, σκευὴ ὑάλινα καὶ πήλινα, καὶ ἐν ἄλλοις σχι-

νία, ξυλική καὶ τὰ παρόμοια, ὡς καὶ τ' ἀποικιακὰ καὶ τὰ σιτηρά, ὧν γίνεται σημαντικὴ εἰσαγωγή· διότι ὁ ἐντόπιος σίτος καὶ ἡ κριθὴ μόλις ἐξαρκοῦσι τοῖς σπεύρουσι χωρικοῖς ἐπὶ τέσσαρας μῆνας, ἢ τὸ πολὺ ἐπὶ ἑξ, εὐφορίας γενομένης· τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ ἔτους τρέφονται πωλοῦντες τὰ περισσεύοντα αὐτοῖς ὀσπρία ἢ ξηρὰς ὀπώρας, καὶ ἀγοράζοντες ξενικὸν σίτον καὶ κριθήν, καθὼς πάντοτε οἱ μὴ ἔχοντες ἀγροὺς καὶ χωράφια κάτοικοι τῆς πόλεως. Ὅταν δὲ κατὰ δυστυχίαν γένηται ἀφορία τῶν καρπῶν τῆς γῆς, οἱ ταλαίπωροι χωρικοὶ πάσχουσιν ἐξ ἀχρηματίας, ἅτε δὴ οὐδὲν μὲν ἔχοντες πωλῆσαι, ἀναγκαζόμενοι δὲ ἴν' ἀγοράζωσιν ἅπαντα τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα.

Ἀναντίρρητόν ἐστιν ὅτι ἡ πρώτη ἀρχὴ καὶ πηγὴ τῆς εὐτυχίας τῶν Χίων ὑπῆρξεν ἡ ἐμπορία, ἥτις διὰ τὸ δρυνὸν καὶ ἀχαρπον τοῦ τόπου ἔκπαλαι μετωχετεύετο ἀπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὸν υἱὸν μετὰ τοῦ μητρικοῦ γάλακτος, καὶ ῥῆξε μεν ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κατοίκων, διτυχαλύνετο δὲ καὶ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων περιστατικῶν. Ἡ Χίος ἦτο καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ μεγίστη καὶ πλουσιωτάτη τῶν Ἰωνικῶν πόλεων ἕνεκα τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς φιλοπονίας τῶν κατοίκων, καὶ πρὸ τῆς καταστροφῆς ἐν τε τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν τῇ Σμύρνῃ τὰ πλείοτερα τῶν ἐργαστηρίων, ἐν οἷς ἐπωλοῦντο ὑφάσματα μάλιστα (σόχαι) μεταξωτὰ καὶ χρυσοῦφанта, ἀνήκον εἰς Χίους, οἵτινες καὶ τὴν σήμερον ἔχουσιν ἐμπορικὰ κατστήματα εἰς διάφορα μέρη τῆς οἰκουμένης.

Τὸ κυριώτερον δὲ καὶ σημαντικώτερον τῶν νῦν ἐξαγωγίμων προϊόντων τῆς Χίου, ἢ μᾶλλον τῶν μαστιχοφόρων αὐτῆς χωρίων ὑπάρχει ἡ ἀπὸ τῶν κεντουμένων σχινῶν ρέουσα μαστίχη, ἥτις ὑπερέχει πολὺ κατὰ τὴν ποιότητα τῆς ἐν Ἰνδία, Ἀραβίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ γινομένης. Ἐξ αὐτῆς τὸ πάλαι κατεσκευάζετο καὶ μαστιχέ-

λαιον χρήσιμον εἰς πολλάς ἀσθενείας καὶ γνωστὸν εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Ἦτο προσέτι αὕτη συστατικὸν μέρος τῆς τότε μὲν περιβοήτου, νῦν δὲ σχεδὸν ἀχρήστου θηριακῆς τοῦ Ἀνδρομάχου, καὶ ὁ Γαληνὸς ἐπαινεῖ αὐτὴν ὡς χρήσιμον εἰς καταπότια καὶ ἄλλας ἱατρικὰς συνθέσεις. Τῆς πολυτίμου ταύτης ῥητίνης ἡ Χίος παρήγε σημαντικὴν ποσότητα πρὸ δεκαῆξ ἐτῶν· ἀλλ' ἀφ' οὗτου κατὰ τὰς δύο ἀποφράδας ἐκείνας ἡμέρας τῆς 14 καὶ 15 Ἰανουαρίου τοῦ 1850 ἐπέπεσεν ἑνταῦθα, ὡς καὶ ἄλλα· χου, τοσαύτη χιών, καὶ ἐγένετο τοσοῦτον ὑπερβολικὸς παγετός, ὥστε κατεκάησαν καὶ κατεξηράνθησαν, ἐκτὸς ὀλίγων τινῶν, τριῶν καὶ τεσσάρων αἰώνων δένδρα, αἱ πορτοκαλολειμωνιαὶ καὶ οἱ μαστιχοφόροι σχῖνοι, καὶ περ ἐπιμελέστατα γινομένης ἐκτοτε τῆς μεταφυτεύσεως καὶ τῆς καλλιέργειας τούτων, μέλις παράγει τὴν σήμερον τὸ τριτημόριον ἐκείνης τῆς ποσότητος. Ἐπίσης γίνεται ἐξαγωγή καὶ πορτοκαλολειμωνίων καὶ ἀμυγδαλῶν, ἀμφοτέρων ὄντων καλλίστης ποιότητος, καὶ μικρᾶς τινος ποσότητος ἐξαιρέτου ἐλαίου (1) καὶ σύκων καπυρίων χυδ. καθουρίων (2).

(1) Λέγεται ὅτι Θελῆς ὁ Μιλήσιος, ὅπως ἀποδείξῃ τῷ ὄνειδισαντι αὐτὸν ἐπὶ πενίᾳ ὅτι βραδίως ὁ σοφὸς πλουτῆσαι δύναται, ἀγόρασεν εὐθηνὰ πάντα τὰ τῆς Χίου καὶ τῆς Μιλήτου ἐλαιουργεῖα, χειμῶνος ἔτι ὄντος καὶ οὐδενὸς πλειστηριάζοντος, κατανοήσας ἐκ τῆς ἀστρολογίας ὅτι γενήσεται μεγάλη εὐφορία ἐλαίων, ἃς ἔπειτα πωλῶν κατὰ τὴν ἀρέσκουσαν τιμὴν συνέλεξε πολλὰ χρήματα (Ἀριστοτ. Πολιτ. σ. 22, ἐκδ. Κορ).

(2) Διὰ τῶν σύκων τούτων ἑτέροις καρποῖς συνηνωμένων ἔδρεκινον οἱ ἀρχαῖοι Χῖοι τοὺς νεωστὶ ἀγορασθέντας αὐτῶν δούλους, τοὺς εἰς τὰ γράμματα προσδεύοντας· παῖδας καὶ τοὺς νεογμούς (Χιακ. τόμ. Β'. σ. 178).

ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἀφορίας τῶν ἐλαίων ἡ Χίος ἔχει χρεῖαν οὐκ ὀλίγου ξενικοῦ ἐλαίου. Γίνεται πρὸς τούτοις καὶ τι-
νων ὀσπρίων ἐξαγωγή, καὶ ἰδίως κυάμων καὶ ἐρε-
βίνθων, ὡς καὶ γλυκανίσου καὶ μαστιχοῦ
ῥάκου καὶ δερμάτων κατεργασμένων.
Παράγει δὲ ἡ νῆσος καὶ κεράρτια καὶ ῥώδια καὶ
ἄλλας ὁπώρας πρὸς χρῆσιν τῶν κατοίκων καὶ πῆλινα
παντοειδῆ ἀγγεῖα κατασκευάζονται ἐν τῇ κώμῃ Ἀρμό-
λια (1). Ταῦτα λοιπὸν τὰ προϊόντα συγκροτοῦσι κυρίως
τὸ τῆς ἐξαγωγῆς ἐμπόριον τῆς Χίου.

Ε'. Ναυτιλία, ἐμπορικὰ πλοῖα καὶ λιμένες τῆς Χίου.

Ἐκαθαί οἱ Χῖοι ἦσαν ναυτικοί, καὶ ἐπὶ τῶν Μηδι-
κῶν πολέμων, ὅτε οἱ λαοὶ τῆς Ἰωνίας ἀπεφάσισαν ἵνα
διὰ θαλάσσης μόνον ἀντιπαραταχῶσι πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ
Δαρείου πεμφθέντα Περσικὰ στρατεύματα, καὶ συνήθροι-
σαν τὰς ναυτικὰς αὐτῶν δυνάμεις παρὰ τὴν Λάδην, νη-
σον πλησίον τῆς Μιλήτου, οἱ Χῖοι συνεβοήθησαν ἔχον-
τες πλειοτέρας τῶν λοιπῶν συμμάχων τριήρεις, ἑκατὸν
τὸν ἀριθμὸν, ὧν ἑκάστη ἔφερε τεσσαράκοντα ἐκλεκτοὺς
πολίτας (Ἡροδ. Ε', καὶ Χιακ. μέρος Α', σελ. 35).

(1) Ὁ ἐκ Χίου τραγικὸς ποιητὴς Ἴων νικήσας ἐν Ἀθήναις εἰς
ποιητικὸν διαγωνισμόν ἐδωρήσατο ἑκάστῳ Ἀθηναίῳ ἓν χίον κε-
ράμιον ἥτοι λαγῆνιον πλήρες οἶνου χιακοῦ, ἢ κενὸν κατὰ τινὰς·
ἀλλὰ καὶ κενῶν ὑποτεθέντων τῶν ἀγγείων, ἡ δωρεὰ οὐκ ἦν εὐ-
καταφρόνητος, ἅτε δὴ συμποσούμενων εἰς 20,000 περίπου, δηλ.
ὅσοι ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι πολῖται, καὶ ὄντων διὰ τὴν ἔντεχνον κα-
τασκευὴν πολυτιμωτέρων ἢ διὰ τὴν ὕλην.

Διὰ τὸ λεπτόγειον καὶ τὴν σπάνιν ἀγρῶν καλλιεργήσιμων οἱ τ' ἀνατολικά παράλια τῆς Χίου κατοικοῦντες, καὶ ἰδίως οἱ Βρονταδοῦσαι, ἐδόθησαν εἰς τὴν ναυτιλίαν, ταξιδεύοντες ἤδη οὐ μόνον εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Μεσογείου θιλάσσης καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν διαπλέοντες ἄχρι τῆς Μεγαλῆς Βρετανίας, ἐνθα μεταφέρουσι σιτηρά, καὶ λαμβάνουσι φορτία ἐκ γαιανθράκων καὶ διαφόρων ἄλλων ἐμπορευμάτων.

Τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα τῆς Χίου ἀπὸ πενταχισχιλίων μέχρις εἴκοσι χιλιάδων κοιλῶν χωρητικότητος συμποσούνται εἰς τριακόσια περίπου, πλοιαρχούμενα ὑπὸ Βρονταδοσῶν, οἵτινες ἢ καὶ ὅλοκληρίαν ἢ ἐν μέρει εἰσὶν αὐτῶν ἰδιοκτεῖται· τὰ δὲ μικρότερα δὴλ. βομβάρδαι καὶ διάφορα πλοῖαρια συμποσούνται ὡς ἐγγιστα εἰς διακόσια, δι' ὧν οἱ Λαγκαδοῦσαι, Καρθαμυλίται καὶ Οἰνούσσιοι ἐξασκοῦσι συνήθως ἀκτεμπόριον *cabotage*, μεταφέροντες ἀπὸ λιμένος εἰς λιμένα ἐντόπια ἢ ξένα προϊόντα διὰ ἴδιον ἢ συντροφικὸν ἢ ναυλωτῶν ἄλλων ἐμπόρων λογαριασμὸν, μετ' αὐτοπροαιρέτου ἐξασφαλίσεως τῶν τε πλοίων καὶ τῶν φορτίων, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐκ ναυαγίου ζημιῶν.

Φυσικοὶ καὶ ἀσφαλεῖς λιμένες ὑπάρχουσιν ἐν ταῖς κομποπόλεσι Καρθαμύλη καὶ Λαγκάδα, ὡς καὶ ἐν ταῖς Οἰνούσαις· ἐν δὲ τῇ πόλει, παρεκτός τῶν ἐξ ἀχρωτηρίων ἐσχηματισμένων δύο ὁρμῶν, τοῦ μὲν πρὸς ἄρκτον, τοῦ δὲ πρὸς μεσημβρίαν, ὑπάρχει καὶ χειροποίητος λιμὴν, οὗ τινος ἢ κάθαρσις ἐκ διαλειμμάτων γίνεται ἀπὸ τινος καιροῦ δι' ἐξόδων τῆς Κυβερνήσεως ἀποστειλάσης ἐπὶ τούτῳ μίαν βορβοροφάγον μηχανὴν καὶ πέντε λέμβους μεθ' ἐνὸς μικροῦ ἀτμοπλοίου πρὸς ῥυμούλκησιν αὐτῶν· ἵνα δὲ μὴ τὰ ἐξαγόμενα τὸ καλοκαίριον ἀναπληρῶνται τὸν χειμῶνα ὑπὸ τοῦ αὐτόσε εἰσβάλλοντος χειμάρρου.

Καλοπλύτου, ἐγένετο ἀντασφαφή καὶ ἀνοικοδομή τοῦ πα-
λαιου ὀχετοῦ δι' ἐξόδων τῆς Κοινότητος· ἀλλὰ τὸ ἔργον
ἔμεινεν ἡμιτελές δι' ἑλλειψιν χρηματικῶν πόρων. Ἐν δὲ
τῷ στομίῳ τοῦ λιμένος ἀφ' ἐνός μὲν ἔκτισται μικρὸν
φρουρίον ἐφωδιασμένον ἐκ δώδεκα τηλεβόλων καὶ χυδαῖ-
στί καλούμενον *μποῦρτζι*, ἀφ' ἑτέρου δὲ πυργίον
ὀνομαζόμενον *Φανάριον*, οὗ τινος ὁ φανὸς προσετέθη
εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ εἰρημένου φρουρίου ὑπὸ γαλλικῆς τινος
ἐπιτελείας. Φαίνονται δὲ εἰσέτι καὶ τὰ θεμέλια καὶ ἐρείπια
τῶν ἑκατέρωθεν μέχρι τῆς ξηρᾶς προχωμάτων ἢ μῶλων,
ὧν ἡ ἀνέγερσις ἐστὶν ἐπίσης ἀναγκαία διὰ τε τὴν κάθαρ-
σιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ λιμένος, ἐν ᾧ μόνον ἐμπορικὰ
πλοῖα δυσκόλως ἐλλιμενίζονται καὶ μικρὰ ἀτμόπλοια·
«ἀλλ' ἄνευ χρημάτων οὐδὲν ἐστὶ γενέ-
σθαι τῶν δεόντων.»

Γ'. Βουνάκιον, Βυρσοδεφεῖα καὶ Φρούριον τῆς Χίου.

Ἐξῶθεν τῆς τε ἀγορᾶς καὶ τῆς πόλεως τῆς Χίου
ὑπάρχει τὸ καλούμενον *Βουνάκιον* (κλίτς-μειδὰν
ἤγουν πλατεῖα στρατιωτικὴ), δεκαπλάσιός ἐπὶ τῆς κα-
ταστροφῆς τῆς νήσου εὐρυνθεῖσα διὰ τῆς κατακρημνί-
σεως τῶν πέριξ οἰκιῶν. Ἐν αὐτῇ ἔκτισται τὸ πρωτεῦθεν
τέμενος (τζαμίον) τῶν Ὀθωμανῶν μετὰ κρήνης, ἐξ ἧς ἀ-
ρῶνται ὕδωρ οἱ κάτοικοι, ὥς καὶ ἐκ τῆς παρακειμένης
μαρμαρίνης, τῆς ἐπονομαζομένης νέας, μεθ' ἣν ὑπάρχει
καὶ ἡ παλαιὰ ξηροκρήνη, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἀξιοσημείωτον.
Εἰς τὴν πλατεῖαν ταύτην γίνεται καὶ περίπατος τὰς ἐ-
σπέρας τῶν ἐορτῶν ἄχρι τῆς βορείου παραλίας ἤτοι τοῦ
Ἐπάνω Αἰγιαλοῦ. Ἐνταῦθα ναυπηγῶνται καὶ τὰ ἐμπο-

ρικὰ πλοῖα τῆς Χίου, μικρά τε καὶ μεγάλα, ἐπίσης κομψὰ καὶ στερεά, καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο κατεσκευάσθησαν ὅοι τοιαῦτα, περίπου εἴκοσι χιλιάδων κοιλῶν ἤγουν 445 τόνων χωρητικότητος ἕκαστον.

Ἀντικρὺ δὲ τοῦ εἰρημένου ναυπηγείου κεῖνται τὰ Βυρσοδεψεῖα, ἐνθα κατεργάζονται δέρματα, ἅτινα ἐξαποστέλλονται πρὸς ἐκποίησιν εἰς διάφορα μέρη τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους. Ὀλίγον τι περαιτέρω τῶν ἐργοστασιῶν τούτων ὑπάρχουσί τινες ἀνεμόμυλοι εἰς τρεῖς σειρὰς ἐπὶ τῆς παραλίας, καὶ κατηδαφισμένος ναὸς τοῦ ἁγίου Ὑπατίου.

Εἰς τὰ ἄκρα τῆς πλατείας τοῦ Βουνακίου ὑπάρχει ἀρχοῦντως βαθεῖα τάφρος, σούδα χυδαῖστί καλουμένη καὶ περικυκλοῦσα τὸ Φρούριον καθ' ὅλην τὴν πρὸς τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς ἔκτασιν αὐτοῦ ὠπλισμένου δι' ἑκτὸν τηλεβόλων καὶ ἐπέκεινα, διαφόρου μεγέθους, καὶ πολλῶν ὀλμων, καὶ ἐφωδιασμένου ἐξ ὀπλῶν ἀγχεμάχων καὶ πυριτιδαποθήκης. Μετὰ τὴν ἐκ Χίου ἀποβολὴν τῶν Ἑνετῶν κατὰ τὸ ἔτος 1436, οἱ Γενουήνσιοι Ἰουστινιάνοι, γενόμενοι κύριοι τῆς νήσου, ἀνέκτισαν καὶ ἐπεσχεύασαν τὰ τεῖχη αὐτοῦ, δαπανήσαντες 400,000 σκούδα. Ἐπέθηκαν δὲ εἰς διάφορα μέρη τοῦ τε φρουρίου καὶ τῆς πόλεως τὰ ἑαυτῶν παράσημα, ὧν οὐκ ὀλίγα φαίνονται καὶ μέχρι τῆς σήμερον. Τὸ 1440 περιεκύκλωσαν τὸν λιμένα διὰ τοίχων· ἔκτισαν ἐπὶ τῶν παραθαλασσίων λόφων καθ' ὅλην τὴν νῆσον πύργους, ὧν οἱ φύλακες ἀνάπτοντες φῶτα ἀνήγγελλον εἰς τὴν πόλιν τὴν προσέγγισιν τῶν μακρόθεν φαινομένων πλοίων· ἀνήγειραν μικρὰ φρούρια ἐπὶ ὑψηλῶν καὶ ἀποκρήμων λόφων εἰς τινα χωρία, καὶ εἰς ἄλλα πύργους ὑψηλοὺς καὶ ὀχυροὺς, ὅπως οἱ ἐγγχώριοι καταφεύγοντες εἰς αὐτοὺς προφυλάσσωνται ἀπὸ τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν. Πρὸς δὲ τούτοις ἔκτισαν μεγαλοπρεπῆ παλάτια ἐκ μαρμάρου, ναοὺς

πολυτελεστάτους (1), μοναστήρια, σχολεῖα, ναυπηγεῖον, ἐργοστάσιον χάρτου, ὑδραγωγεία περίφημα, νοσοκομεῖα καὶ λεπροκομεῖον παρὰ τὴν ἁγίαν Ὑπακοήν, καὶ ἐκτῆσαντο στόλον ἴδιον ἐκ τριάκοντα πλοίων. Ἦσαν δὲ οἱ Ὑουστινιάνοι πλουσιώτατοι ἕνεκα τοῦ μεγάλου ἐμπορίου τῆς Χίου, ἐνθα οἱ ἔμποροι, εὐρίσκοντες ἀσφάλειαν καὶ θέσιν ἀρμοδίαν πρὸς μετακομιδὴν τῶν ἐμπορευμάτων εἰς τὴν Μικράν Ἀσίαν, ἤρχοντο σωρηδὸν πανταχόθεν, καὶ οὕτως ἡ νῆσος ἀποκατέστη τότε τῷ κεντρικῷ εἰς ταῦτα τὰ μέρη ἐμπορεῖον (2).

Ζ. Βόρεια προάστεια καὶ χωρία τῆς Χίου.

Τὰ πρὸς ἄρκτον τῆς πόλεως Χίου προάστεια, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν ἀγροκήπια καὶ οἰκίαι διαφόρου μεγέθους, συγκροτεῖ ἡ πεδιάς, ἥτις ὀνομάζεται Λιβάδια, καὶ διήρηται εἰς τρεῖς ἐνορίας ὡς ἐκ τῶν αὐτόθι τριῶν ἱερῶν ναῶν, τὴν τῆς Θεοτόκου (Λατομιτίσσης), τὴν τοῦ Σωτῆρος καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, αἵτινες περιέχουσιν 125 οἰκογενείας.

Βροντάδος σὺν Ἐρύθαις, κωμόπολις ἐκτεινομένη ἄχρι τῶν προπόδων τοῦ δυσβάτου καὶ φαλακροῦ ὄρους Αἰπους, καὶ διηρημένη εἰς δύο μεγάλας ἐνορίας τὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τὴν τῆς Παναγίας (Ερυθριανῆς) ὧν

(1) Ὑπερεῖχον μάλιστα ἐξ αὐτῶν διὰ τὰ πολύτιμα σκευῆ καὶ τὰς ὡραιότατας εἰκόνας ὃ ἐν τῷ φρουρίῳ ναὸς τοῦ ἁγίου Δημνίου (Κυριακοῦ), ὃ τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου (ὅπου κατῴκει τὸ τάγμα τῶν Φραγκισκάνων) καὶ ὃ τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου.

(2) Πρβλ. Χιακ. τόμ. Β', σελ. 40 καὶ ἐφεξῆς.

ἐκάστη ἔχει ἐν ἀλληλοδιδασκτικὸν σχολεῖον, καὶ ἀμφότεραι συμπεριλαμβάνουσιν 890 οἰκογενείας, ὧν οἱ ἄνδρες εἰσὶν ἄριστοι ναῦται, ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας εἰς τὰ τῆς ναυτιλίας ἐπιμελῶς καὶ δραστηρίως ἐνασχολούμενοι.

Μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ ὅρους Αἴπους καὶ τῆς κοιλάδος τῶν Πηγᾶδων, προχωρῶν τις πρὸς ἄρκτον δι' ἄτραπῶν ἐπὶ ὀρεινῆς σειρᾶς ἀποκρήμνου καὶ βραχώδους ἀπαντᾷ δύο μικρὰ χωρία, ἅτινα ὀνομάζονται Δίευχα καὶ Κατάβασις, καὶ ἐν οἷς κατοικοῦσι μόνον 14 οἰκογένειαι.

Ὁδεύων δέ τις πρὸς τὴν δεξιόθεν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς νήσου ἀφικνεῖται εἰς Λαγκάδα, ἣτις ἐστὶ χωμόπολις διηρημένη εἰς Συκιάδα περιέχουσαν 84 οἰκογενείας, καὶ εἰς Κυδιάντα, περίπου 60. Ὑπάρχει δὲ αὐτοῖσι καὶ λιμὴν ἀσφαλῆς καὶ εὐρύχωρος, καὶ τινα πλοῖα μικρᾶς χωρητικότητος κέκτηνται οἱ Λαγκαδοῦσαι καὶ Ἀλληλοδιδασκτικὸν σχολεῖον.

Μίαν ὥραν πρὸς ἄρκτον τῆς Λαγκάδος κεῖται ὁ λιμὴν τοῦ Δελφινείου, ἐνθα ὑπῆρχε τὸ πάλαι καὶ πόλις ὁμώνυμος ἀλωθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, περὶ τὸ 411 π. Χ., τῶν Χίων τότε συμμαχοῦντων τοῖς Λακεδαιμονίοις (1)· ἀλλὰ μετὰ τέσσαρα ἔτη ὁ Λακεδαιμόνιος ναύαρχος Καλλικρατίδας, προσηλαβὼν ἐκ τῆς Χίου καὶ Ῥόδου πεντήκοντα πλοῖα, καὶ ἔχων

(1) Τοῦ Σπαρτιάτου Παιδαρχήτου κυβερνήσαντος τότε τὴν Χίον, ἐνθα καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἡττηθεὶς ἐν τινι μάχῃ, πολλοὶ τῶν ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐξορισθέντων δημοκρατικῶν Χίων ἀπῆλθον εἰς Σπάρτην αὐτοῦ κατηγοροῦντες. Τὰ παράπονα δὲ τούτων ἀκούσασα ἡ μήτηρ αὐτοῦ Τελευτία ἐπέστειλεν αὐτῷ ταδε· «Ἄ μήτηρ Παιδαρχήτῳ εἰ βελτιοῖα πράσσειν σε, ἢ αὖτις μένε ἀπογνοῦς τὰν ἐς Σπάρταν σωτηρίαν.

ἕτερα ἐνενήκοντα, ἅτινα παρὰ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ παρέλαβεν, ἐκυρίευσεν τὸ ὑπο πεντακοσίων στρατιωτῶν Ἀθηναίων ἕως τότε κατεχόμενον καὶ φρουρούμενον Δελφίνειον, ὅπερ κατεσκάψε καὶ κατηρήμωσε, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ὁλοσχερῶς ἐκ τῆς Χίου ἐδίωξε.

Καρδαμύλη (Καρδάμυλα καὶ Μάρμαρον), πόλις ἀρχαιοτάτη, κατοικουμένη τὴν σήμερον ἐκ 495 οἰκογενειῶν, ἔχει λιμένα ἀσφαλῆ καὶ τινα πλοῖα καὶ σχολεῖον Ἀλληλοδιδασκικόν.

Οἱ εἰς τὰ ἀπέναντι νησία Οἶνουσσας ἀποικίσαντες Καρδαμυλῖται ὅσημέραι πολλαπλασιαζόνται καὶ προσδεύουσι, σχηματίσαντες αὐτόθι ἴδιον δῆμον τῶν Οἰνουςσιωτῶν, συγκείμενον ἤδη ἐξ 75 οἰκογενειῶν, καὶ ἄνθρωποι μὲν γεωργοί, οἱ δὲ ποιμένες καὶ τινες ναῦται.

Ἐφ' ἑνὸς τῶν νησιῶν τούτων, τοῦ Πασσαῖ ἐπονομαζομένου, ἀνηγέρθη ὑπὸ γαλλικῆς ἐταιρίας φάρος καὶ φανὸς ὁ τάξεως, στρεφόμενος ἀνὰ πᾶν λεπτόν. Πλάτ. Β'. 38° 30', 20". Μῆκ. Ἀ. τοῦ Γρηνοῦίκου 26°, 18', 40" τῶν Παρισίων 23°, 58', 15". Ὑψος τοῦ φανοῦ ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης 75 μέτρα. Φωτοβολὴ 15 μίλια.

Ἐπίσης ἀνηγέρθη καὶ ἕτερος φάρος ἔχων φῶς λευχὸν καὶ ἀκίνητον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ νησιδίου Πασπαργοῦ, ὅπως δεικνύη τοῖς ναυτιλλομένοις τὴν διάβασιν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Χίου, Πλάτ. Β'. 38°, 17', 55". Μῆκ. Ἀ. τοῦ Γρηνοῦίκου 26°, 12', 15". τῶν Παρισίων 23°, 32', 10". Ὑψος τοῦ φωτός ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης 42 μέτρα. Φωτοβολὴ 12 μίλια.

Πρὸς δὲ τούτοις ὑπάρχουσι τεθειμένοι καθέτως δύο φανεῖ ἐρυθροῦ φωτός ἐπὶ τοῦ μικροῦ φρουρίου τοῦ ἐν τῇ βορείᾳ ἄκρᾳ τοῦ μώλου πρὸς τὰ δεξιὰ τῶν εἰσπλεόντων εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως. Πλάτ. Β'. 23°, 49'. Ὑψος

τοῦ ἀνωτέρου ὄρνου ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης 18 μέτρα. Φωτοβολή 4 μίλια (1).

Ταῦτα πρὸς γυνῶσιν καὶ ὁδηγίαν τῶν διὰ νυχτὸς τοῦς ἐνταῦθα πορθμοὺς διαπλεόντων.

Τὰ λοιπὰ ἐπάνωχωρα τῆς Χίου εἰσὶ τὰ ἐν τῷ ἐπομένῳ καταλόγῳ.

Ὀνόματα τῶν χωρίων. Ἀριθμὸς τῶν οἰκογενειῶν.

Ἀμάδες	»	37
Βίκιον	»	33
Καμπιὰ καὶ Ἀγρελιώπος	»	46
Ἄγιον Γάλα, πρὸς ἄρκτον (Παναγία)	»	25
Κάθος Μελαρός (Μέλαινα Ἀκρά).	»	12
Σπαρτοῦντα (Σπαρτοῦς, ἡ)	»	17
Φυτὰ καὶ Κηπουρίαι	»	29
Λεπτόποδα	»	14
Νεώνητα	»	12
Κέραμος καὶ Λαρθάτος	»	25
Χάλασθρα καὶ Ἀφροδίσι	»	17
Καρυοῦντα καὶ Γρήγορος	»	38
Παταμία	»	14
Παρκαρία	»	44
Τρεῖσαι	»	14
Πυραμᾶ (Πυραμοῦς, ἡ)	»	49
Πισπηλοῦντα (Σπηλοῦς, ἡ)	»	8
Πιτυοῦς (Πίτυς)	»	69
Σιδηροῦντα (Σιδηροῦς ἡ), ἐνθα καὶ πύργος.	»	30

Βολισσός, πόλις ἄρχαιοτάτη, κατοικεῖται τὴν σήμερον ὑπὸ τριακοσίων οἰκογενειῶν καὶ ἐπέκεινα, Πλησίον αὐτῆς ὑπάρχει καὶ φρούριον, κτίσμα τῶν Γενουησίων, περιέχον πολλὰ οἰκήματα καὶ δεξαμενὰς καὶ ἕνα

(1) Πρὸλ. σελ. 33.

νάον (1). Ἐν αὐτῇ ἐγεννήθη ἡ κατὰ τὸ 1500 ἐν Χίῳ ἀ-
θλήσασα ἁγία Μαρκέλλα, ἧς ἡ μαρτυρικὴ χάρα μετακο-
μισθεῖσα εὐρίσκεται ὡς λέγεται, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ῥώμῃ.
Μίαν δὲ ὥραν μακρὰν τῆς Βολισσοῦ, κατὰ τὸ καλούμε-
νον Βαρβαρέσον, ὑπάρχει ὁ ναὸς τῆς μάρτυρος ταύτης,
ὃν ἐρρωθέντα ἀνεκαίνισαν οἱ Βολισσινοί, καὶ ἐνθα γί-
νεται κατ' ἔτος λαμπρὰ πανήγυρις. Ἐν τῇ Βολισσῷ ἐ-
γεννήθη καὶ ἡ σύγχρονος τῆς εἰρημένης ἁγίας ὁσία Μα-
τρώνα, ἧτις εἶχεν ἡσυχαστήριον εἰς τὸ παρακείμενον
χωρίον Κ α τ ά θ α σ ι ν, ἐνθα καὶ ὁ ναὸς αὐτῆς, καὶ
μεγαλοπρεπὲς ἕτερος ὑπῆρχεν ἐν τῇ πόλει πρὸ τῆς κα-
ταστροφῆς τῆς νήσου κατὰ τὸ Παλαιόκαστρον. Ὁ δὲ
λαὸς τιμῶν τὴν θαυματουργὸν ταύτην ἁγίαν ἐορτάζει
μέχρι τῆς σήμερον πανηγυρίζων τὴν μνήμην αὐτῆς τῇ
20 Ὀκτωβρίου.

Ἐλπίζεται ὅτι οἱ πολλάκις ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ συμ-
βουλευθέντες καὶ ἐπιπληχθέντες Βολισσινοὶ παύσονται
τοῦ λοιποῦ τῆς ἀξιοκατακρίτου ἐπατείας, δι' ἣν κατα-
σχύνουσι καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὴν πατρίδα.

Πρὸς μεσημβρίαν τῆς Β ο λ ι σ σ ο ῦ κεῖνται ἑτέρα
δύο χωρία, ὧν τὸ μὲν ὀνομάζεται Ἀ ν ά θ α τ ο ς, οὗ οἱ
κάτοικοι συμποσούμενοι εἰς 72 οἰκογενείας εἰσὶν ἐπιτη-
δειότατοι πριονιστὰι καὶ ξυλοσχίσται, τὸ δὲ καλεῖται
Α Ὑ ῳ ῶ ν υ μ α, καὶ περιέχει 58 οἰκογενείας.

Ἐν τοῖς εἰρημένοις Ἐπανωχώροις ὁ Σ. Μητροπολί-
της Χίου καθιδρύσατο ἐσχάτως Ἀλληλοδιδασκτικὰ σχο-
λεῖα, ἐκτὸς τῆς πρὸ πολλοῦ ἐχούσης ἐν τοιοῦτον κωμο-
πόλεως Καρδαμύλης· καὶ οὕτως ἤδη κέχτηνται τὰ μὲν
μεγάλᾳ ἀνὰ ἕν ἕκαστον, τὰ δὲ μικρὰ δύο ἢ τρία ὁμοῦ ἀ-
ναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν. Ὅθεν εἰς τὸ ἕξῃς δύ-

(1) Η. Ἑλ. Χίω. τόμ. Β', σελ. 41.

ναι μανθάνειν τοῦλάχιστον τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραφεῖν ἅπαντα τὰ τέχνη τῶν ἐπανωχωριτῶν εὐγνωμονούντων τῷ ἐγκαθιδουτῇ τῶν παρ' αὐτοῖς ἐκπαιδευτηρίων μου-σουτραφεὶ Ἱεράρχῃ.

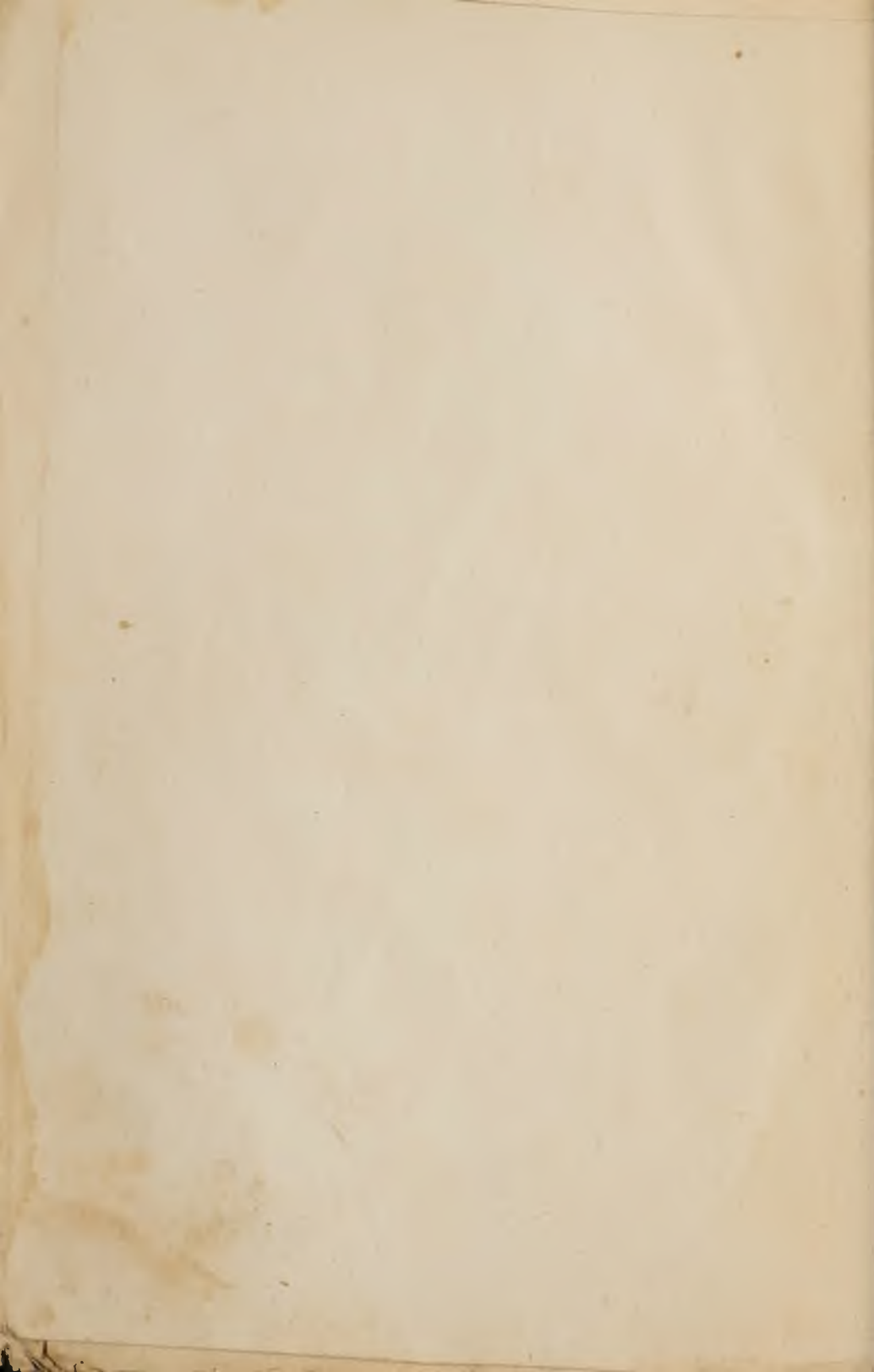
Η'. Κάμπος καὶ Καμπόχωρα.

Ὁ Κάμπος ἤγουν τὰ πρὸς μεσημβρίαν τῆς πόλεως Χίου προάστεια, ἔνθα ὑπάρχουσιν ωραιότατα καὶ τερπνότατα ἀγροκήπια καὶ πύργοι ἤτοι θεριναὶ οἰκίαι εὐρύχωροι καὶ μεγαλοπρεπεῖς, παρίστησι διάγραφον καὶ ἀληθῶς θελκτικωτάτην θέαν. Κατοικοῦσι δὲ αὐτόθι περίπου 625 οἰκογένειαι.

Καμπόχωρα.	Οἰκογένειαι.
Θυμιατὰ (Φημιατὰ),	» 278
Νεοχώριον,	» 172
Βασιλειόνειον (Βασιλεόνεικος).	» 118
Χαλκίον,	» 136
Βαθύλοι,	» 102
Ζοφίας,	» 64
Βερβεράτον	» 47
Δαφνῶν,	» 77
Καρναί,	» 64

Καὶ τὰ χωρία ταῦτα, ἐκτὸς δύο ἢ τριῶν, ἔχουσιν ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα. Πλησίον δὲ τοῦ τελευταίου, τῶν Καρυῶν, κεῖνται τὰ ὑπὸ τῶν Γενουηνσίων χτισθέντα Ὑδραγωγεῖα, ὧν ἡ πηγὴ διὰ θόλων ἐστὶν ἐστεγασμένη. Τὸ ὕδωρ ῥεεὶ καταπίπτον ἐκ στενοῦ σπηλαίου ὅρους, ἔνθα δύναται τις εἰσελθεῖν καὶ εἰσχωρῆσαι μέχρι πεντήκοντα περίπου βημάτων. Ἐπειδὴ δ' ἐν τῷ μεταξύ ὑπάρχουσιν τινες κοιλάδες τοὺς λόφους διαχωρίζουσαι, κατεσκεύασαν, ἵνα καταβιδάζωσι τὰ ὕδατα, ἐπὶ τοῦ χει-

μάρβρου Τριποτάματα γέφυραν ὑδραγωγὸν ὀνομαζομένην τῆς Κόρης τὸ γεφύρι, καὶ ἐτέραν μεγαλητέραν καὶ ὑψηλοτέραν ἐπὶ τοῦ παρὰ τὰ Λιβάδια Κωφοῦ λεγομένου ποταμοῦ. Διὰ τῆς πρώτης καταβιβάζεται τὸ ὕδωρ εἰς τὴν ἐν τῷ Βουνακίῳ τῆς πόλεως Καινούριαν Βρύσιν, καὶ τούτου μέρος διοχετεύεται καὶ εἰς τὸ φρούριον ἢ δὲ δευτέρα ὑδρογέφυρα παρημέλῃται. Καὶ τὸ Βερβεράτον ἔχει κάλλιστον καὶ γλυκύτατον ὕδωρ, ὅπερ καταβαίνει εἰς τὴν δημοσίαν θύσιν τοῦ χωρίου τούτου ἐκ πηγῆς ὑπὲρ τὸ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας ἀπεχούσης, καὶ κειμένης ἐν τῇ περπνοτάτῃ θέσει τῶν Ἐπτά Εὐδαιμόνων εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ παρακειμένου ὄρους.

Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῶν Καμποχώρων εἰσὶν ἀμύγδαλα, ὄσπρια, ὀλίγα σῦκα, ἔλαιον καὶ διάφορα λαχανικά. Ὑπερέχουσι δὲ κατὰ πολλὰ τῶν Ἑπανωχωριτῶν οἱ κάτοικοι τούτων κειμένων πλησίον τῆς πόλεως, διὰ τε τὴν μετ' αὐτῆς συνεχῇ συγκοινωνίαν καὶ τὰ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πρὸς ἐμπορίαν ἢ βιοπορισμὸν διαρκῇ αὐτῶν ταξειδία, ἐξ ὧν ὠφελοῦνται καὶ ἡθικῶς καὶ ὕλικῶς.

Θ'. Μαστιχοχώρα.

Τὰ μαστιχοφόρα χωρία τῆς Χίου εἰσὶ τὰ ἐπόμενα εἴ-
κοσι καὶ ἓν.

Χωρία.	Οἰκογένειαι.	
Ἅγιος Γεώργιος Συκούσης (Συκοῦς, ὅ)	»	264
Λιθίον (Λιθῆς)	»	400
Βίσσα (Βῆσσα)	»	419
Ἐλάτα (Ἐλάτειν) ἔχει καὶ πύργον	»	436

Χωρία	Οικογένεια.
Μεσά, παράκειται τῇ κώμῃ ταύτῃ ἀσφαλῆς λιμῆν, ὀνομαζόμενος Πυσσᾶ Λιμάνι.	» 197
Ὀλυμποι, ἔχει καὶ Πύργον	» 118
Πυργίον (Πύργος) ἔχει καὶ πύργον	» 293
Αὐτόθι δὲ κατὰ τὸ παράλιον αἱ Κάτω Φαναί, καὶ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, καὶ λιμῆν καὶ πολλὰ ἀρχαῖα ἐρείπια.	
Ἀρμόλια	» 56

Πλησίον τοῦ χωρίου τούτου ὑπάρχουσι τὰ ἐρείπια
φρουρίου κτισθέντος παρὰ τοῦ Νικολάου Ἰουστινιάνου ἐν
ἔτει 1440 καὶ ἐπονομαζομένου τῶν Ἀπολύχων
ἡτο δὲ ὠχυρωμένον διὰ διπλοῦ τείχους καὶ περιεῖχεν 62
θόλους (καμάρας) καὶ δύο δεξαμενάς, ὧν ἡ μία εἶχεν 60
ποδῶν μῆκος καὶ 40 πλάτος, καὶ ἐπὶ τῆς πύλης ἐδει-
κνύετο ἡ ἐποχή, καθ' ἣν ἐκτίσθη. Οἱ δὲ τοῦ χωρίου τού-
του φίλεργοι καὶ φιλόπονοι κάτοικοι διὰ τῆς αὐτόθι ἐνυ-
παρχούσης γῆς πλάττοντες ἐν κομψότητι κατασκευάζου-
σιν ἀπειρον πληθὺν ἐμποτῶν, στάμνων, πίθων καὶ ἄλ-
λων διαφόρων ἀγγείων (Πρβλ. σελ. 14).

Χωρία	Οικογένεια.
Καλαμωτή, (Καλάμαι)	» 205
Ματρικά,	» 47
Κοιρή, ἔχει καὶ πύργον	» 60
Βουρός,	» 76
Φιλίασια,	» 45
Νεώρητα, ὑπάρχει καὶ πύργος	» 226
Καταρῶντις,	» 72
Παρίδα,	» 25
Ἐξω Διδύμα,	» 25
Μέσα Διδύμα, ὑπάρχει καὶ πύργος	» 70
Μυρμήκιον	» 30
Θολοποτάμιον	» 185
Καλαμασιά, (Καλαμισσός) ἔχει καὶ πύργον	» 290

Ἐκαστον τῶν Μαστιχοχώρων τούτων ἔχει καὶ ἴδιον Ἀλληλοδιδασχικὸν σχολεῖον. Ἀναντιρρήτως δὲ οἱ Μαστιχοχωρίται εἰσιν ἀξιέπαινοι, διότι ἐσχάτως δι' ἐπισήμου πράξεως συναπεφάσισαν ἵνα δαπάνη τοῦ δήμου αὐτῶν ἀπουδάσωσιν ἐν τῷ Χιακῷ Γυμνασίῳ ἐπὶ μαθηταὶ ἐκλεχθέντες ἐκ τῶν μᾶλλον προωδευμένων τῶν παρ' αὐτοῖς Ἀλληλοδιδασχικῶν σχολείων μετ' αὐστηρὰν ἐξέτασιν γενομένην ἐν τῇ ἱερᾷ Μητροπόλει ὑπὸ τῶν προσκληθέντων Διδασκάλων.

Κατ' ἔτος δὲ προστεθήσονται τρεῖς ἕτεροι καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ οὗτοι κατοικήσουσιν εἰς τὸ ἐν τῇ πόλει κατάστημα τῆς Κοινότητος αὐτῶν, ὑφ' ἧς διατρεφόμενοι χρήσιμοι αὐτῇ ἔσονται μετὰ ἐπταετίαν, ἀφ' οὗ δηλ. διακούσωσι τὰ μαθήματα τῶν τριῶν τάξεων τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου καὶ τῶν τεσσάρων τοῦ Γυμνασίου, ὅτε διαδέξονται αὐτοὺς ἕτεροι ἰσάριθμοι.

Τρεῖς κυρίως εἰσὶν αἱ ἐνδυμασίαι τῶν χωρικῶν τῆς Χίου, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἡ τῶν βορείων ἡ Ἐπανωχώρων, ἡ τῶν Καμποχώρων καὶ ἡ τῶν Μαστιχοχώρων. Ἐκαστον δὲ χωρίον ἔχει δύο γέροντας ἢ προεστῶτας καὶ δύο Ἐπιτρόπους τῆς χωρεκκλησίας κατ' ἔτος ἐκλεγόμενους (1).

(1) Σημειωτέον ὅτι ἡ κομόπολις Βολισσὸς μετὰ τῶν περικειμένων χωρίων Πυραμοῦς, Σπαρτοῦντος, Σπηλοῦντος, Φυτῶν, Διεύχων καὶ Σιδηροῦντος, ὡς καὶ ἡ ἐν τῷ δήμῳ τῶν Μαστιχοχώρων κομόπολις Πυργίον καὶ ἡ νῆσος Ψαρά ἀπετέλουν πρότερον ἀνεξάρτητον πατριαρχικὴν Ἐξαρχίαν ὑπὸ τὴν διοίκησιν ἐνὸς Πρωτοπαπᾶ ἢ Ἐξάρχου πατριαρχικοῦ διοριζομένου ὑπὸ τοῦ κατὰ καιρὸν Μεγάλου Λογοθέτου, ὅστις καὶ ἐνέμετο τὸ εἰσόδημα αὐτῶν· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1859, καταργηθεῖσάν τῶν πατριαρχικῶν Ἐξαρχιῶν διὰ ψήφισματος τῆς ἐθνικῆς Συνελεύσεως.

Ἐν ἅπασιν δὲ τοῖς χωρίοις συγχροτεῖται μέχρι τῆς σήμερον ἑτησία πανηγυρίς, καθ' ἣν ἡμέραν ἐπιτελεῖται ἡ ἑορτὴ τῆς χωρεκκλησίας αὐτῶν, ὅτε καὶ ἐκ τῶν περίξ χωρίων συνέρχονται ὅσοι θέλουσι, καὶ γευματίζουσι μετὰ τῶν ἐγγχωρίων ἢ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ πανηγυρίζοντος χωρίου, εἰ ὑπάρχη, ἢ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἑνὸς τῶν Ἐπιτρόπων. Περὶ τὰ τέλη τοῦ γεύματος περιφέρεται δίσκος πρὸς συναξίν χρηματικῆς παρ' ἑκάστου κατὰ προαίρεσιν προσφορᾶς πρὸς βοήθειαν τῆς Ἐκκλησίας, ἣτις ποιεῖται τὰς διὰ τὰ φαγητὰ καὶ ποτὰ ἀπαιτουμένας δαπάνας. Ἀκολούθως συναθροίζονται εἰς τὸ λιθάδιον ἥτοι τὴν πλατεῖαν τοῦ χωρίου, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἔνθα χορεύουσιν αἱ νεανίδες μετὰ τῶν νέων τὸν συρτόν ἢ τετράχορον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνὰ δύο ζεύγη, ἢ τὸν κυκλικόν ἥτοι σμικτὸν χορόν, ἐν μουσικοῖς ὀργάνοις καὶ ἐν ἑλλείψει τούτων ἐν ἀσκαύλῳ (γκάϊδα) καὶ τυμπάνῳ μέχρι λύχνων ἀφάς. Ἐνίοτε δὲ μετὰ τῶν χορευτῶν εἴτε ἐξ ἐρωτικῆς ἀντιζήλιας, εἴτε κατ' ἐπίμονον ἀπαίτησιν τῆς τηρήσεως τῆς σειρᾶς τοῦ χοροῦ ἑκάστων, εἴτε καὶ ἐκ μέθης συμβαινουσιν ἐρίδες, λογομαχίαι, διαπληκτισμοὶ καὶ γρονθοκοπήματα, ἅτινα ὁμῶς οἱ γέροντες τοῦ χωρίου καὶ οἱ συμπαρευρισκόμενοι ἐπεμβαίνοντες καταπαύουσι, καὶ οὕτως ἐπαναλαμβάνεται ὁ χορὸς καὶ ἡ εὐθυμία. Τὴν δὲ ἐπιούσαν ἡγουν τὴν μεθέορτον συνευθυμοῦσιν οἱ ἐγγχωριοὶ πρεσβύτεροι οἰκογενειάρχαι ἐπίσης μέχρις ἑσπέρας μετὰ τῶν κοπιασάντων τὴν προτεραίαν γερόντων τοῦ χωρίου

ὑπῆχθη καὶ ἡ ἐν λόγῳ Ἐξουχία διὰ τὴν ἄμεσον πνευματικὴν ἐξάρτησιν καὶ δικαιοδοσίαν τοῦ Μητροπολίτου Χίου ἐπ' ἀγαθῶν εἰρημνίων μερῶν.

καὶ τῶν ἐπιτρόπων τῆς Ἐκκλησίας ἡσυχώτερον καὶ εὐαρεστότερον (1).

Ι. Μοναστήρια τῆς Χίου.

Ἐν Χίῳ ὑπάρχουσι δεκατέσσαρα μοναστήρια, ὧν ὀκτὼ μὲν τῶν ἀνδρῶν, δηλ. τὸ τῆς Νεαμονῆς, τὸ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῶν Διεύχων, τὸ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ, ἀτινά εἰσι σταυροπηγιακά, τὸ τῶν ἁγίων Ἀναργύρων, τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου Στυρᾶ, τὸ τῆς Παναγίας Ρουχουνίου, τὸ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βρετοῦ καὶ τὸ τοῦ Προφήτου Ἡλίου, ἅπερ εἰσὶν ἐνοριακά· ἐξ δὲ γυναικεῖα, τὸ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τὸ τῆς ἁγίας Ματρώνης, τὸ τῆς Παναγίας (Ἐπίσκεψις), τὸ τῶν Ταξιαρχῶν, τὸ τῆς ἁγίας Φωτεινῆς καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἅπαντα ὄντα ἐπίσης ἐνοριακά· Πρὸς δὲ τούτοις ὑπάρχουσι καὶ τρία μονήδρια ἢ ἀσκητήρια, δηλ. τὸ τοῦ ἁγίου Μακαρίου, τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου (Ρεστά) καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Μάρκου· ἐν ἐκάστῳ δὲ τῶν τελευταίων τούτων μονάζουσι δύο ἢ τρεῖς ἱερωμένοι.

(1) Ἐάν τις τῶν ἐν τῇ πόλει (Χώρα) οἰκογενειῶν κατὰ παρπαράδοσιν τινα ἐπιτελῇ ἰδίᾳ δαπάνη εἴτε καθ' ὁλοκληρίαν εἴτε ἐν μέρει τὴν ἑορτὴν τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου, οὐ μόνον τυγχάνει αὐτοῦ ἰδιαίτερας περιποιήσεως, ἀλλὰ καὶ συμπαραπέμπεται ἀπερχομένη μετὰ τὴν ἑορτὴν ὑπὸ τε τῶν Γερόντων καὶ τῶν Ἐπιτρόπων καὶ τῶν συμπαρατυχόντων ἐγχωρίων ἄχρι τῆς πόλης τοῦ χωρίου, συνευχόμενων αὐτῇ τὰ ἄριστα· τοῦθ' ὅπερ ἐτησίως γίνεται καὶ τῇ ἡμετέρᾳ οἰκογενείᾳ, ὑφ' ἧς ἐπὶ δεκαοκταετίαν ἤδη ἐπιτελεῖται ἡ κατὰ τὴν 17 Ἰουλίου ἑορτὴ τῆς ἁγίας Μαρίνης ἐν τῷ χωρίῳ Βιρβεράτω. Α. Κ.

1. Νεαμονή.

Τὸ ἀξιολογώτερον τῶν ἐν Χίῳ μοναστηρίων ὑπάρχει ἡ Νεαμονή, κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Προβατίου, καὶ διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ φροντίδος τῶν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐπ' αὐτοῦ μοναζόντων Ὁσίων πατέρων Νικήτα καὶ Ἰωάννου τῶν ἀδελφῶν καὶ Ἰωσήφ, Χίων τὴν πατρίδα, περὶ τὰ μέσα τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶ-
νος (1040 μ. Χ.) κτισθεῖσα ταῖς βασιλικαῖς δαπάναις καὶ συνεισφοραῖς τῆς αὐτοκρατείας Ζωῆς καὶ τοῦ συμβασι-
λεύσαντος Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου καὶ τῆς ἀδελ-
φῆς καὶ διαδόχου αὐτῆς Θεοδώρας (1). Καὶ πολλὰ μὲν
εἰσοδήματα ὁ βασιλεὺς οὗτος ἐδωρήσατο τῇ Μονῇ εἰσέτι
κτιζομένη πρὸς διατροφήν τῶν ἐν αὐτῇ μοναζόντων,
δι' ἐπιτήμων χρυσοσφραγίστων ἢ χρυσοβούλλων ἐπικυ-
ρώσας τὰ τε παρ' αὐτοῦ τῇ Μονῇ ἀφιερωθέντα καὶ ὅσα
ἕτεροι αὐτῇ ἀφιέρωσαν, ὥς καὶ ὅσα ἐκποιούμενα ἡ Μονὴ
ἐξηγόρασεν. Ἐν ἄλλοις δὲ διατάγμασι χρυσοσφραγι-
στοῖς ἐθέσπισε τὴν Μονὴν ἐλευθέραν, αὐτεξούσιον, ἀτε-
λῇ, (ἀσύνδοτον) καὶ ἀπὸ παντός προσώπου ἀνενόχλητον.
Ἀφιέρωσαν δὲ καὶ αἱ αὐτὰδελφαι βασιλίδες Ζωὴ καὶ Θεο-
δώρα πάνυ φιλοτίμως οὐ μικρὰ τῇ Μονῇ ἀναθήματα, καὶ
ἐξαίρετῶς ἡ τοῦ Κωνσταντίνου διάδοχος Θεοδώρα, ἥτις
καὶ τὸ αὐτοδέσποτον τῆς Μονῆς διὰ χρυσοβούλλων αὐτῆς
ἐκύρωσε. Διόπερ καὶ οἱ τρεῖς ἐν πάσαις ταῖς ἱεροτελε-

(1) Περὶ τούτων πάντων διελχυμένοντι ἐν ἐκτάσει καὶ λε-
πτομερείᾳ τὰ *Λεαμορήσια*, τούτέστι τὸ προπέρουσιν ἐνταῦθα
ἐκτυπωθὲν ἀξιόλογον σύγγραμμα τοῦ Ἡγουμένου τῆς Νεαμονῆς
ἐλλογίμου Ἱεροδιδασκάλου Κ. Γρηγορίου Φωτεινοῦ, ἐξ οὗ καὶ ἡ-
ρανίσθησαν τὰ περὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου καθιδρύματος.

στίαίς ὡς κτίτορες αἰείποτε μνημονεύονται. Τελεσθείσης δὲ τῆς οἰκοδομῆς πρὸς διαμονὴν τῶν μοναζόντων ἀνδρῶν, ἐγένετο καὶ διὰ τὰς μοναζούσας ἀλλαγῇ ἑτέρα, ἥτις πιθανῶς ἦν οἱ μεταγενέστερον Νόστρα Δόνα ονομασθεῖσα ἐν τῇ πόλει τῆς Χίου (1). Ἐκάστη δὲ τούτων εἶχεν ἴδια σιτηρέσια κεχορηγημένα ὑπὸ τῶν προμνησθέντων κτιτόρων.

Εἴρηται ἐν σελ. 3 ὅτι ἡ Χίος μετωνόμασται οὕτως ὡς ἔχουσα τὸ σχῆμα τοῦ στοιχείου Χ. Ἐν τῷ μέσῳ λοιπόν τοῦ Χ τούτου ἔκτισται ἡ Νεαμόνη, τῆς ἀπὸ Ἀνατολῶν καὶ Δυσμῶν θαλάσσης ἐξίσου ἀπέχουσα. Κεῖται δὲ οὐχὶ ἐπὶ τόπου τερπνοῦ, ἀλλὰ βαθύς καὶ ὑπὸ ὀρέων περικλείστου, ἐκτός τοῦ πρὸς Ἀνατολὰς μέρους, ὅθεν ὄραται ἡ θάλασσα καὶ τὰ κατὰ τὴν Κρήνην ἀπέναντι Ἰωνικὰ παράλια. Διὸ καὶ ἡ θέσις ἐστὶ ψυχρὰ μὲν τὸν χειμῶνα, θερμὴ δὲ τὸ θέρος· κοσμοῦσιν ὁμῶς αὐτὴν κύκλωθεν πιτυόδενδρα, κοινῶς καλούμενα πεῦκοι, διασκεδάζοντα καὶ τοὺς καύσωνας καὶ τὰ ψύχει, ἔμπλεα καλλονῆς τερπούσης τὴν ὄρασιν καὶ οἰκονομίαν περὶ τὴν ξύλευσιν παρέχοντα (1).

Ὁ ἱερός ναὸς τῆς Νεαμόνης ἔκτισται ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἀκαταφλέκτου μυρσίνης, ἐνθά εὐρέθη ἡ θεσμητορικὴ εἰκὼν, κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ναοῦ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων. Διὰ τῆς βορείου πύλης τῆς ἱερᾶς Μονῆς εἰσέρχεται τις εἰς λιθόστρωτον, ἐν ᾧ κεῖται πρὸς

(1) Mostra Donna καὶ γαλλ. Notre Dame=Παναγία· ἦτο δὲ ναὸς τῆς Θεοτόκου μετὰ μονηδρίου γυναικῶν, καὶ μετωνομάσθη οὕτω μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Χίου ὑπὸ τῶν Φράγκων. Ἀκολούθως ἐγένετο τέμενος τῶν Τούρκων κυριευσάντων τῆς νήσου, καὶ τελευταῖον κατεστράφη, καὶ οὐδὲ ἔχνος αὐτοῦ σώζεται τὴν σήμερον.

(2) Νεχμον. σελ. 105.

δυσμᾶς τὸ κωδωνοστάσιον μετὰ τοῦ Ναοῦ συνημμένον πρὸ αὐτοῦ δὲ καὶ ἡ βορεία τοῦ Ναοῦ πύλη (1), δι' ἧς ἐμβαίνων τις βλέπει πρὸς νότον ὁμοίαν μικράν, καὶ πρὸς δυσμᾶς τὴν τοῦ κωδωνοστασίου ἐπίσης μικράν, ἐφ' ἧς σπιθαμιαῖον τρεῖς ὑπὲρ ἔκειτο, ἐν τῇ προσόψει τοῦ τοίχου ἐνεκτισμένον, θαυμαστὴν καὶ ἀξίαν λόγου ἔχον τὴν ὄψιν, οὐδέποτε παλαιοῦμενον οὐδὲ θαμβούμενον, οὐδενὶ τῶν λαμπρῶν μετάλλων παρομοιάζον, καὶ ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων περιηγητῶν περιεργαζόμενον, ἀλλ' οὐδὲ ὡς νοούμενον (2). Τὸ δ' οὖν κωδωνοστάσιον στερεομένου ἔχον τοὺς τοίχους, ἐξυψοῦται σχεδὸν μέχρι τοῦ θόλου τοῦ Καθολικοῦ τριώροφον· ἐπὶ δὲ τῆς τρίτης ὀροφῆς ἦσαν ἐξηρητημένοι κατὰ τὰς τέσσαρας καμάρας τέσσαρες κώδωνες πρὸς τὰ τέσσαρα τοῦ ὀρίζοντος μέρη, καὶ δύο ὠρολόγια εὐμεγέθη, τὸ μὲν ἀνὰ 24 ὥρας μετροῦν τὸ ἡμερονύκτιον, τὸ δὲ ἀνὰ 12, πολὺ μακρὰν ἀκουόμενον, ὡς ὁ μέγας κώδων ἐπικατακροῦν (3). Θολοειδὲς δὲ καὶ τοῦτο ἐπεστεγασμένον διὰ μολύβδου, καθάπερ καὶ σύμπας ὁ θεῖος Ναός, καὶ σταυρὸν σιδηροῦν φέρον ὑπεράνω τοῦ ἰδίου θόλου ἐμπεπηγμένον. Εἰσελθὼν σὺν τις εἰς τὸν Ναὸν διὰ τῆς ῥηθείσης βορείας πύλης, οὐκ εἰς τὸν Προ-

(1) Ἡ πύλη αὕτη φαίνεται ὑστερογενής. Ὁ μὲν Ναός ἀνηγέρθη τῇ 1040, τὸ δὲ κωδωνοστάσιον φέρει ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς μάρμαρον, ἐφ' οὗ ἐπιγέγραπται «Ἰησοῦς Χριστός.» Ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων τὸ παρὸν καμπαναρεῖον διὰ κόπου καὶ ἐξόδων κυροῦ Ἀντωνίου Φραγκοπούλου, ἐν ἔτει αφιβ'.

(1) Καὶ τοῦτο κατεσυντρίφθη βανδαλικῶς ἐπὶ τῆς ἐν ἔτει 1822 καταστροφῆς τῆς νήσου.

(3) Καὶ οἱ κώδωνες ἀπώλοντο κατὰ τὰ 1822 καὶ τὰ ὠρολόγια. Τὴν σήμεραν δὲ ὑπάρχουτιν αὐτόθι τρεῖς κώδωνες οὐδὲν ἄλλω ὠρολόγιον.

νάρθηκα, ἀλλ' εἰς στενωπὸν τι ἐμβαίνει, διὰ χρωμάτων
ἐξωγραφημένον, 24 ποδῶν μῆκος ἔχον, καὶ 12 πλάτος·
ὕψος δὲ 27 σπιθαμῶν (1). Τοῦτο γοῦν τὸ στενωπὸν διαβάς
τις εἰσέρχεται εἰς τὸν Προνάρθηκα διὰ πύλης ἀληθῶς με-
γαλοπρεποδὸς τε καὶ περικαλλεστάτης, ἧς οἱ παραστάται
μονόλιθοι, τεχνήντως ἐξεργασμένοι ἐκ διαφανοῦς πορφυ-
ρίτου λίθου, ὃν ἴσπιν καλοῦσι πολλοί. Ἐντεῦθεν ἄρχεται
καὶ ἡ τῶν βασιλέων οἰκοδομή· τὸ γὰρ ἔμπροσθεν μέχρι τοῦ
κωδωνοστασίου, κατὰ τὸ πλεῖστον, προσθήκη τυγχάνει.
Ἰσπίζει δὲ καὶ τὸ ἔδαφος τοῦ Προνάρθηκος, καὶ οἱ τοῖ-
χοι μέχρι μέσου ὕψους· ἐκεῖθεν δὲ χρώμασιν ἐστὶν ἐξω-
γραφημένοι, σκηναίς ἱερᾶς παριστάς τῃς Παλαιᾶς καὶ
Νέας Διαθήκης καὶ Ἁγίων ἐκτυπώματα. Τοῦτο δὲ τὸ ἔ-
δαφος ἐπιρρικέστερον ὢν ἀπὸ Ἄρκτου πρὸς τὴν Ἀντάρ-
κτον, καὶ εἰς δύο ἐξεχούσας κυλινδροειδεῖς πλευράς τε-
λευτῶν, ὧν ἐκάστη ἐν φέρει παράθυρον (2), τὸ μὲν ἀπὸ

(1) Τοῦτο διαιρετέον εἰς δύο· εἰς τὸ ἀπὸ τῆς μεγάλης πύλης
τῆς δυτικῆς τοῦ Ναοῦ μέχρις οὗ καταλήγουσι τὰ τόξα, καὶ
ἀπ' αὐτῶν μέχρι τῆς ἀνατολικῆς θύρας τοῦ κωδωνοστασίου.
Καὶ τὸ μὲν πρῶτον κτίσμα ἐστὶ βασιλικόν, προπύλαιον τοῦ ὅλου
Ναοῦ, ἐπὶ τόξων ἐστεγασμένον, κυλινδροειδῆ φέρον ὄροφον, ἀ-
νοικτὸν δὲ κατὰ τὰ τρία τόξα πρὸς βορρᾶν καὶ δύσιν καὶ νότον,
σημαντὴρ πάλαι καλούμενον, ὡς ἔχον ἐπὶ τῶν τόξων ἐξηρη-
μέναι σήμαντρα σιδηρᾶ. Ἐφερὲ δὲ καὶ παρὰ τὴν μεγάλην πύλην
ἐξωθεν τοὺς κτίτορας βασιλεῖς ἐξωγραφημένους. Τὸ δ' ἐντεῦθεν
μέχρι τοῦ κωδωνοστασίου ἀφιλόκαλος προσθήκη τυγχάνει, ἐπι-
καθημένη ὥσπερ λήμη τις εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Ναοῦ. Ἡ πρὸς
δυσμὰς οὖν μεγάλη πύλη εἰς τὸν Προνάρθηκα ὁδηγοῦσα τὸν εἰ-
σιόντα μεγαλοπρεπὴς ἐστίν, ὡς ἡ κυρία μεγαλοπρεποῦς οἰκοδο-
μήματος πύλη· ἀλλ' ἡ προσθήκη ἐπικαλύπτει ὑπὲρ μέλαν νέφος
τὴν λάμπιν ἐκείνης, καὶ ἀμβλυποῦντα παρίστησι τὸν Ναόν.

(2) Τὴ πρὸς βορρᾶν ἠνέωξεν ἡγουμένων τῆς ἱερᾶς Μονῆς ὁ
Κ. Γρ. Φωτεινός.

νότον πρὸς βορρᾶν 51, τὸ δὲ πλάτος ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς
δυσμᾶς 21 ποδῶν ἐστί. Μετὰ δὲ ταύτας τὰς κυλινδροει-
δεῖς ἐξοχάς, ὀροφωμένας τμήμασι σφαίρας, καὶ σχημα-
τίζουσας τὴν οἰκοδομὴν εἰς σταυρόν, τρεῖς θόλοι στεγά-
ζουσιν ὡς τρία βασιλικά διαδήματα τὸν Πρόναον τοῦτον,
ὧν ὁ μέσος μεῖζων τοῦ πρὸς βορρᾶν καὶ τοῦ πρὸς νότον,
ἐπὶ τεσσάρων στηριζόμενος μαρμαρίνων στηλῶν, ὧν αἱ
μὲν πρὸς ἀνατολὰς πορφυραῖ, αἱ δὲ πρὸς δυσμᾶς λευ-
καί (1). Οἱ δὲ πλάγιοι θόλοι ἐπὶ τόξων στηρίζονται, τὸ
αὐτὸ ἔχοντες ὕψος σπιθαμῶν 40. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ ἐδάφει
πέντε φέρει κύκλους μονολίθους πορφυροῦς τοὺς τέσσα-
ρας, τὸν δὲ πέμπτον μέλανα ἐν τῷ μέσῳ, ψήφοις πολυ-
χρόοις πεποικιλμένους, ἀξιοθέατον σύμπλεγμα, τοὺς
πέντε ἄρτους ὑποδηλοῦν, ἐφ' ὧν τελεῖται καὶ ἡ λιτὴ τῶν
ἐορτῶν, ἐξ οὗ καὶ ὁ Πρόναος κοινῶς λιτὴ ἐπωνόμα-
σται (2). Φέρει δὲ πρὸς ἀνατολὰς ὁ Προνάρθηξ ἐκ λευ-
κοῦ μαρμάρου πύλην εὐμεγέθη κατὰ τὸ μέσον τῶν δύο
στηλῶν, δι' ἧς εἰσέρχεται τις εἰς τὸν Νάρθηκα τὸ μέσον
διχρατοῦντα τοῦ ἱεροῦ οἰκοδομήματος. Καὶ ὁ μὲν Προ-
νάρθηξ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ στενωποῦ τῆς Θεοδώρας εἰ-

(1) Τὴν πρὸς νότον πορφυρᾶν στήλην ἐθροχυσαν Τοῦρκοι ἐλ-
θόντες οὐκ ἐβελημοῖ εἰς Χίον ἐκ Νικηπλίου μετὰ τὴν παράδοσιν
τῶν φρουρίων. Αντικατέστησαν δὲ αὐτὴν οἱ Πατέρεις δι' ἀκα-
ταλλήλου λευκῆς ἀπὸ τῶν τοῦ Κάμπου ἐπαύλεων ὧν ἡ μεταχο-
μισάμενοι, ἐφ' ἧς καὶ τὸ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ τε θόλου καὶ τό-
ξου ἐπιστηρίζαντες ὠρόφωσαν μετὰ τῆς στήλης συγκατακρη-
μισθέν.

(2) Ἡ ὀρθομαρμαρίνῳς ἐνταῦθα ἐξ ὁλοκλήρου κατεστράφη τῷ
1822, τὸ ἔδαφος κατεσκάφη, τὸ σύμπλεγμα τῶν κύκλων ἡλ-
λοιώθη διὰ τοῦ σιδήρου, καὶ ἡ πρὸς τὴν βορείαν ἐξοχὴν ἵστα-
μένη λάχανα τῶν Ὀσίων Πατέρων διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου ἠρκα-
νίσθη.

κάζεται χτίσμα, ὃ δὲ Νάρθηξ καὶ τὰ ἐντεῦθεν, τοῦ Κωνσταντίνου· δια τοῦτο καὶ μετὰ τὴν συνήθη ὀρθομνηματώσειν ἐμφήφους φέρει ζωγραφίας, ἀγίων ἐκτυπώμασι καὶ σκηναῖς ἀγίαις τῆς Θείας Γραφῆς κεκοσμημένος. Ἐξέχει δὲ τὸ ἐκτύπωμα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ἐπάνωθεν τῆς πύλης τοῦ Καθολικοῦ ἐπὶ τὸ κολοσσαῖον ἐξεργασμένον. Μαρμαρόστρωτον δ' ἔχει καὶ ὁ Νάρθηξ τὸ ἔδαφος, οὗ τὸ μὲν πλάτος 15, τὸ δὲ μῆκος 31 ποδῶν ἐστὶ, τὸ δὲ ὕψος σπιθαμῶν 34. Καὶ τὸ μὲν μέσον τῆς στέγης ἔχει σφαιροειδές, τὰ δὲ πλάγια κυλινδροειδῆ, τό τε μεσημβρινὸν καὶ τὸ βόρειον· στενόμακρος γάρ ὢν, ἀπὸ μεσημβρίας ἐξαπλοῦται πλαγίως πρὸς ἄρκτον (1), ἔχων καὶ μικρὰν θύραν πρὸς τὴν βορείαν πλευράν, δι' ἧς ἐξέρχεται τις εἰς τὸν Σημαντήρα, προσθήκην ἄχαριν γενομένην, ὡς φαίνεται, ἅμα τῇ προμνησθείσῃ προσθήκῃ παρὰ τὸ κωδωνοστάσιον καὶ τὸν παλαιὸν Σημαντήρα ἐκτυφλωθέντα καὶ τοὺς τρεῖς ὀρθαίμους. Ἔστι δὲ καὶ ὁ ἀδέξιος οὗτος Σημαντήρ ἐστηριγμένος ἐπὶ τῶν βορείων πλευρῶν τοῦ Ναοῦ, ὕψων κεφαλὴν ὡς λεκάνην ἐπὶ τόξων τριῶν οὐκ εὐσχήμων. Ἐκ δὲ τοῦ Νάρθηκος ἐμβαίνει τις εἰς τὸ Καθολικὸν διὰ πύλης ἱασπιζούσης. Τετράγωνον δὲ

(1) Ἐγινόμενέων τῆς Νεχμονῆς κατὰ τὸ 1857 ὁ Κ. Γρ. Φωτεινὸς μετέβηλέ πως τὸ σχέδιον τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ προσλαβόντος μὲν μέγεθος ταῖς τότε ἐπιγενομέναις προσθήκαις ἀπολέσαντος δὲ καὶ τὴν τοῦ φωτὸς καὶ τὴν τοῦ ὅλου ἀναλογίαν. . . . Ὅθεν μεταπεψάμενος ἀρχιτέκτονα ἤνοιξε δεξιόθεν τε καὶ ἀριστερόθεν τοῦ Καθολικοῦ καὶ τοῦ Νάρθηκος ἑτέρας δύο πύλας ἐξεργασάμενος διὰ τούτων τὴν ἐνδεχομένην ἐνότητα τοῦ Ναοῦ, ἀνοίξας καὶ τὰ προλεχθέντα παραθύρα, κεκλεισμένα διὰ παχυτάτου γύψου, καὶ τινα νέα διανοίξας καὶ τὰ ἐνυπάρχοντα πλατύνας, καὶ οὕτω καταστήσας αὐτὸν φωτεινότερον καὶ λαμπρότερον (Νεχμον. σελ. 80, σημ.)

τοῦτο, 30 ποδῶν πλάτος καὶ τοσούτων μῆκος ἔχον, ὕψος δὲ ὀργυιῶν ὀκτώ καὶ ἡμίσεες ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τοῦ κέντρου τοῦ θόλου. Ἐνταῦθα ἡ τοῦ βασιλέως φιλοτιμία καταφαίνεται εὐρυτέρα. Μέχρι γὰρ τοῦ μέσου ζωηρὰν ἔχει καὶ στίλβουσιν τὴν ὀρθομαρμάρωσιν κεκόσμηται δὲ ὁμοιάζουσι τῷ σχήματι καὶ χρώματι καὶ μεγέθει κατεναντίοις μαρμαροῖς ἐκ κεφαλαιούτων λελαξευμένοις, ἀπὲρ ὁ πρίων ἐλέπτυνεν, ἡ σμίλη διέγλυφεν, ἡ τριψὶς ὠμάλισε, καὶ κατέστησαν ἀπαστράπτοντα. Ὑπεράνωθεν δὲ τῆς ὀρθομαρμαρώσεως ὀκτὼ ἀψίδες εἰσὶν, ὀκτὼ μεγάλας τῶν ἐορτῶν διαγράφουσαι διὰ ψηφίδων παντοιοχρόων, ὧν διαπρέπει τὸ χρυσοειδές. Τούτων αἱ μὲν τέσσαρες αἱ πρὸς τὰ τέσσαρα μέρη τῆς σφαίρας, τὴν Ἀνατολὴν δηλ. Δύσιν, Μεσημβρίαν καὶ Ἀρχτον, κογχροειδὲς σχῆμα ἔχουσιν· αἱ δὲ πρὸς τὰς τέσσαρας γωνίας θολοειδές, ὧν ἡ μὲν πρὸς Ἀνατολὰς τὴν Γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διαζωγραφεῖ, καὶ ἡ μετ' αὐτὴν γωνιώδης τὴν Ὑπαπαντήν· ἡ δὲ πρὸς Νότον τὴν Βάπτισιν, καὶ ἡ μετ' αὐτὴν γωνιώδης τὴν Μεταμόρφωσιν· ἡ δὲ πρὸς Δυσμὰς τὴν Σταύρωσιν, καὶ ἡ μετ' αὐτὴν γωνιώδης τὴν Ἀποκαθάρσιν· ἡ δὲ πρὸς Βορρᾶν τὴν Ἀνάστασιν, καὶ ἡ μετ' αὐτὴν τέλος τὸν ἱερὸν Εὐαγγελισμόν. Ὑπεράνω δὲ τούτων περιτρέφεται ἡ ζώνη τοῦ θόλου, ὅς ἐν μὲν τῷ μέσῳ φέρει τὸν Παντοκράτορα, ἐν δὲ τῇ περιφερείᾳ ἀγγέλους δώδεκα ὁλοσώμους. Ὑποκάτωθεν δὲ τῆς ζώνης τοῦ θόλου, ἐπὶ τὰ ὁμαλὰ τῶν τοίχων καὶ περίε τῶν ἀψίδων, οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι ἐζωγράφηται ψηφίσιν ὁμοίαις, ἐν δὲ ταῖς γωνίαις οἱ τέσσαρες Εὐαγγελισταί, ἐν οἷς καὶ τὰ πολυόμματα Χερουβεὶμ πρὸς Ἀνατολὰς, καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα Σεραφεὶμ πρὸς Δυσμὰς ὁμοίῳ τῷ τρόπῳ, ὡς εἶδον ταῦτα μὲν ὁ Ἰεζεκιήλ, ἐκεῖνα δὲ ὁ Ἡσαΐας, οἱ μεγάλοι θεηγόροι προφηταί. Ἐσχηματίσθησαν δὲ αἱ ἀψίδες, ὅπως ἐπ' αὐτῶν βασισθῇ ὁ θόλος, φέρων ὑπὲρ τὴν ζώνην

τοξοειδῆ παράθυρα δώδεκα, καὶ δύο ὑπὸ τὰς δύο κόγχας τὴν νοτίαν καὶ τὴν βορείαν, καὶ τῶν δε κάτωθεν παρὰ τὴν στεφάνην τῶν στασειδίων δύο μεγάλα, καὶ ἕτερα δύο στενώτερα δυτικώτερον. Καὶ ἡ μὲν ὀρθομαρμάρωσις ἐξυψοῦται ἐπέκεινα τῶν ὀκτῶ πήχεων, ἡ δ' ἐμφήφωσις ὑψηλότερα τυγχάνει. Τόξοις δὲ συνδέεται ἡ οἰκοδομὴ κύκλῳ ἢ ἀψίσιν, ὑφ' ἧς πρὸς ἀνατολὰς ἐτεχνουργήθησαν τὰ εἰκονοστάσια τρεῖς οὐσας καὶ ταύτας, ὧν ἡ μέση ὑψηλότερα. Μετ' αὐτὰς δ' ἔπεται τὸ ἱερὸν βῆμα ψηφῖσι καὶ μαρμαροῖς ὁμοίως κεκοσμημένον, τρεῖς φέρον κόγχας, ὑπὸ δὲ τὴν μέσην, τὴν ἀγίαν τράπεζαν, ἔνθα ἦν ἐκτρεφομένη καὶ ἡ Μυρσίνη ἡ ἀκατάφλεκτος, ἐφ' ἧς ἀνεκαλύφθη ἐξηρτημένη ἡ θεία εἰκὼν. Καὶ ἐν μέσῳ μὲν ἐστὶν ὁ τῆς Θεοτόκου ὁλόσωμος τύπος, εἰς δὲ τὰς πλαγίας κόγχας οἱ δύο Ἀρχάγγελοι. Καὶ αἱ μὲν πλάγαι κόγχαι ἀνὰ ἐν παράθυρον φέρουσιν, ἡ δὲ μέση τρία, καὶ παρὰ τὴν τοῦ Βήματος ὀροφὴν δύο εἰσὶ, τὸ μὲν πρὸς Βορρᾶν, τὸ δὲ πρὸς Νότον. Ὁ αὐτὸς δὲ λίθος κατακοσμεῖ τὰ ἐδάφη, καὶ τὸ τοῦ Βήματος δηλονότι καὶ τὸ τοῦ Καθολικοῦ, ὅπερ καὶ ὀκτῶ κύκλοις διαποικίλλεται μαρμαρίνοις καὶ ψηφῖσι λιθίνοις, φέρον ἐν τῷ μέσῳ τέσσαρα τετράγωνα μάρμαρα (1). Τριάκοντα δύο στῆλαι πολύγωνοι μὲν, ἀλλὰ λεπταὶ καὶ λευκαὶ κοσμοῦσι τοὺς τοίχους τοῦ Καθολικοῦ, κατ' ἀναλογίαν ὑψούμεναι ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς ζώνης τοῦ θόλου, ἀνὰ τέσσαρες κατὰ ζεύγος· καὶ αἱ μὲν κάτωθεν 12 σπιθαμῶν, αἱ δὲ ὑπεράνω τοῦτον 9, καὶ ἡ

(1) Ταῦτα μὴ νόει ἀλώβητα μετὰ τὴν πανωλεθρίαν τοῦ 1822, ἀλλὰ κατατεθραυσμένα πολλαχού καὶ διεβρηγμένα καὶ μετεβεβλημένα, καὶ κατὰ τὰ ἐδάφη καὶ κατὰ τοὺς τοίχους, καὶ ἔσθθεν καὶ ἔξωθεν καὶ πανταχού.

αἱ βάσεις αὐτῶν (1). Ἰστατο δὲ πρὸς ἀνατολὰς τῆς ἀγίας τραπέζης, κατὰ τὸν τόπον τῆς εἰκονοφόρου Μυρσίνης Ἀρτοφόριον ἀργυροῦν, θαυμαστὸν τὴν τέχνην καὶ τὴν ἀξίαν (2). Ἐκ τούτων δῆλον ὅτι ἀξιοθέατος ὁ Νικός· διὸ καὶ γυναῖκες ἐπεθύμησαν αὐτὸν θεάσασθαι, κινδυνεύσασθαι, καὶ ἄνδρες τρέχουσιν εἰς προσκύνησιν, οὐ μόνον ἐκ τῆς πλησίον ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς μακρὰν, ἐν οἷς συγκαταρίθμησον καὶ Ῥώσσον ἱερομόναχον Βασίλειον τοῦνομα, ἐκφωνήσαντα ἐν τῇ ἐπισκέψει « ν ι κ ῶ σ ι τ ῆ ν φ ῆ μ η ν τ ᾶ π ρ ᾶ γ μ α τ α », καὶ Μαρτῖνον τὸν Βεγγαῖον, ἀναφέροντα ἐν τῇ ἑαυτοῦ συγγραφῇ τὸν θεῖον τοῦτον Ναόν ἐν πολλοῖς ἐγκωμίοις, διὰ τε τὸ σχῆμα, τὴν διακόσμησιν, τὴν δαπάνην καὶ τὴν γραφήν. Καὶ ταῦτα μετὰ τὸ πυρποληθῆναι καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ αἰῶνι, ὥς καὶ ἄλλοτε πρότερον τὰ αὐτὰ πεπονθέναι· εἰχάζεται ἐκ πολλῶν τεκμηρίων, ἃπερ καταλείπει τὸ πῦρ. Ἀλλ' ἐν τῇ τελευταίᾳ πυρκαϊᾷ κατὰ τὴν τῶν παλαιότερων παράδοσιν, ὥς διηγεῖται ἡμῖν ὁ πνευματικὸς Κωνστάντιος Καλησπέρης, μετατεθεῖσα οἰκοθεν ἡ παλαιοτάτη ἀγία εἰκὼν τῆς Θεομήτορος, εὐρέθη χρεμαμμένη ἀδιαλώβητος ἐν τῷ θρόνῳ διασωθέντι θαυμασίως ἐκ τοῦ φθοροποιοῦ πυρός. Τὰ δὲ μανδήλια τοῦ Καθολικοῦ 41 τὸν ἀριθμὸν καὶ τὰ ἐν τοῖς Νάρθηξι 33, ἀπαξάπαντα ἀργυρᾷ καὶ διαπρέποντα τῷ κάλλει καὶ τῇ τέχνῃ καὶ τῷ μεγέθει, μεθ' ἑνὸς κιβωτίου περιέχοντος ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν πολυτίμους Σταυ-

(1) Πολλὰς τούτων ὑπὸ τοῦ πυρός καὶ τοῦ σιδήρου θραυσθείσας τῷ 1822 ἀντικατέστησαν ἐκ νέου οἱ Μοναχοὶ μεταπεμψάμενοι ἐκ Γῆνου.

(2) Καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων πολυτίμων σκευῶν κατὰ τὸ 1822 ἐπετάσθη ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος. Γ. Φ.

ρούς, κατὰ τὸ 1822 ἐσχυλεύθησαν ἐξ ἐλαιοκλήρου καὶ ἡφανίσθησαν. Οἱ δὲ θόλοι σιδηροῖς κοσμοῦνται σταυροῖς ἐξωθεν ὑψομένοις ὡς εἴθισται.

Ἡ Νεαμονὴ κέκτηται ἐν Χίῳ διάφορα Μετόχια καὶ Καθίσματα μεθ' ἱερῶν ναῶν καὶ ὑποστατικῶν, ὡς τὸ Μέγα Μετόχιον, συμπεριλαμβάνον τ' ἀπότριτα Βασιλευνικούς, Βαθύλων, Χαλκείου καὶ ἄλλα· τὸ ἐν Καρδαμύλῃ, τὸ ἐν Καλαμωτῇ, τὸ ἐν Φλαμουνίῳ κ.τ.λ. ἐκτὸς δὲ τῆς Χίου ἔχει διασωθὲν τὸ ἐν τῇ νήσῳ Πάρῳ, περιέχον περὶ τὰ εἰκοσιπέντε τμήματα, τὰ μὲν περὶ τὸ μετόχιον Θαψανά, τὰ δὲ ἐν Ναούσῃ καὶ Παιροικίᾳ, συμπεριλαμβάνει ἀγρούς τε καὶ ἀμπελῶνας περὶ τὰς ὀγδοήκοντα ζευγιάς, ἐκτὸς τῶν ἀγεωργήτων καὶ βοσκησίμων· τὸ δὲ ἐν Σάμῳ ἀποτίνει τῇ Νεαμονῇ ἑκατὸν πενήκοντα μόνον γρόσια ἐτησίως.

Ἡ Νεαμονὴ ἔχει κτήματα, δηλαδή ἀγρούς, ἐλαιῶνας, ἀμπελῶνας καὶ τὰ παραπλήσια, εἰς πολλὰ χωρία τῆς Χίου, τὰ μὲν κληροδοτηθέντα κατὰ καιρούς, τὰ δὲ ἀγορασθέντα. Ταῦτα δὲ συνήθως ἐνοικιάζει ἢ ἐμβατοικιάζει εἴτε εἰς Νεαμονησίους μοναχοὺς εἴτε εἰς λαίκοις γεωργούς, οἵτινες καλλιεργεῦσιν αὐτά, ἀποδιδόντες τῇ ἱερᾷ Μονῇ τὰς συμπεφωνημένας ἀποφοράς, τουτέστι τὰ δύο πέμπτα τοῦ εἰσοδήματος (1). Ἀλλ' ἐν τοῖς κατωχώροις ἐν γένει ἡ Νεαμονὴ λαμβάνει τὸ ἐν τρίτον τοῦ ἐτησίου καρποῦ τῶν κτημάτων, ὧν το τρίτον ἐστὶν ἰδιοκτησία τῶν καλλιεργούντων αὐτά, διὸ καὶ Ἀπότριτα ὀνομάζονται (2). ἐκ δὲ τῶν πρώην μὲν χέρσων

(1) Τὴν τῶν δύο πέμπτων τῆς ἐπικαρπίας ἀποφορὰν ἐπικυροῖ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ σουλτάν Μωχμὸντ ἐπὶ τούτῳ ἐκδοθὲν σιρμάνιον ἢ αὐτοκρατορικὸν διάταγμα (Νεαμον. σελ. 281).

(2) Πρὸβλ. Νεαμον. σελ. 145.

ἀγρῶν αὐτῆς, ἀκολούθως δὲ καλλιεργηθέντων καὶ ἐξημερωθέντων ὑπὸ γεωργῶν ἐχόντων κληρονομικὸν δικαίωμα ἐμρυτεύσεως, λαμβάνει τιμῆς εἰς.

Ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ σκηνώμετι, ὅπερ πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς νήσου περιεῖχεν ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν ἐξήκοντα μοναχοὺς, μόλις τὸ ἥμισυ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ὑπάρχει τὴν σήμερον, συμπεριλαμβανομένων τῶν τε καλογήρων καὶ τῶν καλυμένων δοξίμων καὶ ὑποτακτικῶν μετὰ τῶν αὐτοῦ Πιτέρων, ἐν οἷς διαπρέπουσιν ὁ νῦν Καθηγούμενος Κ. Διονύσιος Ξανάκης καὶ ὁ Προηγούμενος Κ. Γρηγόριος Φωτεινός, ἀμφότεροι Χῖοι. Οἱ Πατέρες οὗτοι διατελοῦσιν ἐπιμελῶς καὶ ὁσον οἶόν τε καλῶς τὰ τῆς ἱερᾶς Μονῆς διευθύνοντες· καὶ ὁ μὲν ἡγουμενεύων ἤδη παιδείαν τε κέκτηται καὶ τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης ἐστὶ κάτοχος, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν Λονδίῳ ἐφημερεύσας παρὰ τῇ ἐκεῖ Ὀρθοδόξῳ Κοινότητι. Ὁ δὲ Κ. Γρηγόριος Φωτεινός, ὁ καὶ ἐν Μασσαλία ἱερατεύσας ἐν τῷ ναῷ τῶν ἐκεῖ ὁμοδόξων, κεκοσμημένος τῇ τε θύραθεν καὶ τῇ ἔσω παιδείᾳ, καὶ ζηλωτῆς ὢν τῆς προόδου καὶ τῆς πατρῴας Ὀρθοδοξίας, καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ Γυμνασίῳ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν κατὰ Χριστὸν Ἠθικὴν ἀμεισθὲν ἐδίδαξε, καὶ ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ τῶν ἁγίων Βικτόρων δις ἢ τρίς κατ' ἔτος ἐπὶ τῆς Τεσσαρακοστῆς δωρεᾶν τὸν θεῖον λόγον εὐδοκίμως κηρύττει.

Ἐν τῇ Νεαμονῇ ὑπάρχει καὶ διδάσκαλος, συσταθεὶς τῇ συνεργείᾳ τοῦ Σ. Μητροπολίτου· ἐστὶ δὲ οὗτος εἰς τῶν τελειοφοίτων τοῦ καθ' ἡμᾶς Γυμνασίου, καὶ διδάσκει οὐ μόνον τοὺς αὐτοῦ μονάζοντας, ἀλλὰ καὶ τὰ τέχνα τῶν πέριξ οἰκούντων γεωργῶν καὶ καλλιεργούντων κτήματα τῇ ἱερᾷ Μονῇ ἀνήκοντα. Τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ καὶ οὗτοι ὠφελοῦνται ὕλκως ἐκ τῶν προϊόντων τῶν μοναστηριακῶν ἀγρῶν, καὶ τὰ τέχνα αὐτῶν διὰ τῆς διδασκαλίας

πνευματικῶς καὶ ἡθικῶς διαμορφοῦνται. Πρὸς δὲ τούτοις ἡ Νεαμονὴ συνεισφέρει κατ' ἔτος δεκακισχίλια γρόσια καὶ εἰς τὴν δημοσίαν Σχολὴν τῆς Χίου, καὶ οὕτως ὑπάρχει χρήσιμος καὶ ὠφέλιμος καὶ τοῖς μονάζουσι καὶ τοῖς γέωργοις καὶ τῇ πατρίδι ἐν γένει.

2. Μοναστήριον Διεύχων.

Κατὰ τὸ βόρειον μέρος τῆς Χίου, μετὰ τὸ ὄρος Αἶπος καὶ ἄλλα βραχώδη καὶ δύσβατα ὄρη, κεῖται τὸ Σταυροπηγιακὸν μοναστήριον τῶν Διεύχων ἢ Μουδῶν, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, καὶ ἀπέχον τῆς πόλεως περίπου ἑπτὰ ὥρας. Οἱ ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ σκηνώματι μονάζοντες, πατέρες τε καὶ ὑποτακτικοί, δεκαεὶς τὸν ἀριθμὸν, συζῶσιν ἐργαζόμενοι καὶ καλλιεργοῦντες τοὺς ἀγρούς αὐτοῦ καὶ ἀμπελῶνας, καὶ μὴκρά τινα ἐτήσια εἰσοδήματα ἐντεῦθεν καὶ ἐξ ὀλίγων ἐνοικιαζομένων ιδιοκτησιῶν ἀπολαμβάνοντες.

Τὸ Μοναστήριον τοῦτο ὑπήγετο πρότερον εἰς τὴν Πατριαρχικὴν Ἐξαρχίαν ἣν ἀπετέλει ἡ κωμόπολις Βολισσὸς μετὰ τινων ἄλλων χωρίων τῆς Χίου καὶ τῆς νήσου Ψαρῶν καὶ τοι δὲ σύμπασα ἡ ἐν λόγῳ ἐξαρχειακὴ περιοχὴ ὑπῆχθη ἀπὸ τινων ἐτῶν ὑπὸ τὴν ἀμεσὴν δικαιοδοσίαν τῆς Μητροπόλεως Χίου, αὐτὸ διατελεῖ δὴν Σταυροπηγιον (1)· τὸ δὲ προνόμιον τοῦτο ἐπιβεβαιουσι καὶ ἐπικυροῦσι τὰ ἐν τοῖς ἀρχείοις αὐτοῦ διασωζόμενα τέσσαρα Πατριαρχικά Σιγίλλια, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἐπεδόθη τῷ τότε Καθηγουμένῳ αὐτοῦ ἱερομονάχῳ Ἰακώβῳ παρὰ Ἱερεμίου Β' πατριαρχεῦσαντος ἐν ἔτει α φ ο β', τὸ δὲ δεύτερον τῷ αὐτῷ παρὰ τοῦ ἰδίου ἐπὶ τῆς τρίτης αὐτοῦ πα-

(1) Π. 63. σελ. 43 στμ.

τριαρχείας, ἐν ἔτει α φ π ς'. ὁθεν καὶ συμπεραίνεται ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἱερὰ Μονὴ ἀνεκαινίσθη κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην· τὸ δὲ τρίτον σιγίλλιον ἀπενεμήθη αὐτῇ παρὰ τοῦ Πατριάρχου Καλλινίκου Β', ἐν ἔτει α ψ α, καὶ τὸ τέταρτον παρὰ τοῦ Πατριάρχου Παΐσιου, κατὰ τὸ ἔτος α ψ μ ς'. Περιεργείας δὲ χάριν καταχωρίζεται κατὰ πρῶτον ἐνταῦθα ἐκ τῶν εἰρημένων Πατριαρχικῶν Σιγιλλίων ἤτοι ἐπισήμων ἐγγράφων τὸ δεύτερον τῶν τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου, ὡς τὸ σπουδαιότερον καὶ οὐσιωδέστερον, αὐτολεξεῖ δημοσιευόμενον.

Ἱερεμίας ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως
νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† « Ἡ ἀναρχος καὶ ἀτελεύτητος φύσις τῆς ἀγίας καὶ μακαρίας Τριάδος, τοῦ ἐνὸς τῇ φύσει Θεοῦ, μὴ ἀρκεσθεῖσα μόνῃ τῇ ἑαυτῆς θεωρίᾳ καὶ πλουσιότητι, ἀλλὰ βουληθεῖσα πρὸς αὔξησιν χυθῆναι τὸ ἀγαθὸν καὶ μεταδοθῆναι, τὰ πάντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι, ὡς φαίνονται καὶ θαυμάζονται, ἀγαθότητι μόνῃ παρήγαγε, τὰ τε ἀόρατα, φημί, καὶ τὰ ὁρατά, ὥστε μὴ μόνον ἄνω τὴν προσκύνησιν γίνεσθαι καὶ λειτουργίαν καὶ ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ κάτω τελεῖσθαι παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεροαγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, ἣτις δὴ χριστιανικὴ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, αὐξανόμενη καθ' ἐκάστην καὶ προκύπτουσα χάριτι Χριστοῦ ἡὔξηθη καὶ ἐπλατύνθη ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν δοξολογούμενου καὶ ἀνυμνουμένου τοῦ παναγίου Θεοῦ ἐν διαφόροις Μοναῖς καὶ Ἐκκλησίαις, σύστασιν λαμβανούσαις καὶ εὐπρέπειαν παρὰ τῶν ἐχόντων τὸν φόβον αὐτοῦ καὶ τυχεῖν ἐφιεμένων τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐς τοσοῦτον ὅτι, τοῦ ἀγαθοῦ αὐξανόμενου καὶ διαμένοντος, καὶ Θεὸς αὐτὸς χαίρει. Ὅθεν καὶ οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ Κανόνες τὴν αὔξησιν τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον

τῶν τε Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν Μοναστηρίων διὰ πολλῆς ποιοῦνται φροντίδος· τοὺς δὲ τὴν μείωσιν καὶ ἐλάττωσιν τῶν θείων τούτων καταγωγῶν τολμῶντας οὐ μικρῶς κολλάουσι. Πρὸς τούτοις οὐκ ἀγνοοῦμεν ὅτι καὶ ὁ ὑψηλότερος οὗτος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριαρχικὸς θρόνος ἔχει προνόμια καὶ ἐξουσίαν τοῦ παρέχειν δωρεὰς καὶ ἐλευθερίας τοῖς θείοις Μοναστηρίοις, καὶ ταῦτα συμφερόντως αὐξεῖν, οὐ μὲνουν ἐλαττοῦν, ἢ εἰς δουλείαν καὶ ἀνελευθερίαν καθέλκειν. Οὕτω τοίνυν καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν, ἐκ πάντων τούτων τῶν αἰτίων κινηθεῖσα πρὸ χρόνων τινῶν, ἀξιώσει τοῦ Ὅσιωτάτου Πατρὸς Ἰακώβου τοῦ Λαγκαδιώτου καὶ Ἡγουμένου τῆς σὺν Θεῷ ὑπαρξάσης σεβασμιωτάτης Μονῆς τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῆς ἐν τῇ περιφανεῖ νήσῳ Χίου, ἐν τῇ θέσει τῶν Μουδῶν κειμένης, Σταυρὸν ἱερὸν ἔπεμψε κατὰ τὴν ἱερὰν παράδοσιν, καὶ τῶν θεμελιῶν ἀνεωχθέντων, ὥς ἔδει, μετὰ τῶν συνήθων εὐχῶν, Σταυρὸς ἐτέθη καὶ ἱσταται φύλαξ τῆς θείας Μονῆς, καὶ Σταυροπήγιον Πατριαρχικὸν ἀποκατέστη δυνάμει Θεοῦ. Ἐπεὶ δὲ καὶ νῦν πάλιν οὐ μικρῶς ἡξίωσεν ἡμᾶς διὰ τοῦ χρησιμωτάτου ἄρχοντος Κυροῦ Νικολάου Βεστάρχη σιγγιλιῶδες γράμμα ἐπικυρωτικὸν Πατριαρχικόν, τούτου χάριν τὴν τοιαύτην αἴτησιν ὥς θεοφιλῇ ἀποδεχομένη ἡ μετριότης ἡμῶν το παρὸν ἀπολύει σιγγιλιῶδες ἡμέτερον Πατριαρχικὸν γράμμα αὐτῆς, δι' οὗ καὶ γράφουσα ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀποφαίνεται καὶ διορίζεται προηγουμένως μὲν τὴν εἰρημένην θείαν καὶ σεβασμιωτάτην Μονὴν τοῦ Προδρόμου ὡς Πατριαρχικὸν γεγονυῖαν Σταυροπήγιον κανονικῶς, τελεῖν ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ ὑποταγὴν μόνην τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀρχουμένου τοῦ κατὰ καιροὺς Πατριάρχου τῷ ἰδίῳ καὶ μόνῳ μνημοσύνῳ, καὶ ὑποταγῆς ἕνεκα πεμπομένου καὶ ἐτησίως κηρίου λίτρας μιᾶς, ἀνευ δέ τινος, ἢ τοῦ κατὰ τόπον Ἀρ-

χειρέως ἢ Ἐξάρχου ἡμῶν ἢ παντοῦ προσώπου ἱερωμέ-
νου καὶ λαϊκοῦ μὴ τολμώντος ἀφελέσθαι τι ἐκείθεν τὸ
οἰονοῦν ἄχρι καὶ ὀβολοῦ, ἐν ἀργίας θάρει καὶ ἀφορισμοῦ.
Δεύτερον ἐντελλόμεθα ταύτην τὴν σεβασμίαν τοῦ Προ-
δρόμου Μονὴν εἶναι καὶ αἰεὶ ἕσσεσθαι κοινόβιον, κατὰ καὶ
τὰ λοιπὰ κοινοβιακά ἅγια Μοναστήρια, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ
Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπὶ τῆς γῆς διατρίβων τοιαύτην
διαγωγὴν μετὰ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν καὶ Ἀποστόλων εἶχε,
πάντα τε κοινὰ εἶναι βρώματα καὶ πόματα, σκεπάσμα-
τά τε καὶ ὑποδήματα, καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα τὴν ἀνθρωπίνην
ζωὴν συνίστησιν, ἅμα καὶ τὴν γνώμην αὐτὴν ἀδελφικὴν
εἶναι καὶ κοινὴν καὶ θεῖαν, ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζου-
σαν, μιᾷ ἀγάπῃ καὶ ὁμονοίᾳ συνδεδεμένων πάντων καὶ
τό ἐν ἐν Χριστῷ πνεόντων, καὶ μόνῃς τῆς τῶν οὐρανῶν
βασιλείας τυχεῖν ζητούντων, ὑποτασσομένων καὶ πειθο-
μένων ἐν πᾶσιν αὐτῷ τῷ Ὁσιωτάτῳ Καθηγουμένῳ Παπ.
Ἰακώβῳ τῷ Πατριαρχικῷ Συγγέλῳ, καὶ οὐδενὸς ἀντιλέ-
γοντος, ὃς καὶ ἄδειαν ἔχει, ὁμοίως καὶ ὁ κατὰ καιροῦς
Καθηγούμενος, φέρειν ἐπιγονάτιον ἐν ταῖς θεαῖς καὶ ἱε-
ραῖς τελεταῖς, καὶ σταυρόν ἐπὶ τοῦ σειραδίου, καὶ πνευμα-
τικῶς προϊστάσθαι τῆς Μονῆς, καὶ κρίνειν καὶ ἐξετάζειν
πάντα τὰ ἑαυτῆς, οὐδενὸς ἐναντιουμένου, ἀλλὰ καὶ μο-
ναχοῦς χεῖρειν. Ἐὰν δέ τι τυχὸν συμβῇ ἐν τῷ Μοναστη-
ρίῳ ὑπὲρ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἀναφέρειν τοῦτο πρὸς τὴν
ἡμῶν μετριότητα καὶ εἰς τὸν κατὰ καιροῦς Οἰκουμενικὸν
Πατριάρχην. Ὅς δ' ἂν τῶν ἀπάντων, ἱερωμένων ἢ λαϊ-
κῶν, ἐνοχλήσῃ αὐτῷ ἢ ζημίαν μελετήσῃ τοῦ Μοναστη-
ρίου, ἢ στερήσιν τῶν ἀφιερωθέντων καὶ ἀφιερωθησομέ-
νων, ἅτινα ὡς ἅπαξ ἀφιερωθέντα ἐν τῷ σεβασμιωτάτῳ
τούτῳ Μοναστηρίῳ εἰσὶν ἀνεκποίητα, ἢ ἀνατρεῖται τὸ κοι-
νοβιακῶς ζῆν καὶ ἐλευθέρως, ὡς ἐσαφηνίσαμεν καὶ διε-
τυπώσαμεν, ὁ τοιοῦτος ἀφωρισμένος ἔστω καὶ ἀσυγχώ-
ρητος ἀπὸ Θεοῦ Παντοκράτορος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυ-

τος τῶν ἱερωμένων δὲ παντοίου τάγματος, ἀργός καὶ παιδείας ὑπεύθυνος. Ὅς δὲ τὴν σύστασιν μελετᾷ καὶ φροντίδα τοῦ Μοναστηρίου αὐτοῦ, καλῶς καὶ θεοφιλῶς πολιτευόμενος καὶ ἐνασκούμενος καὶ πειθόμενος τῷ Ὁσιωτάτῳ Καθηγουμένῳ ὡς δεῖ, ὁ τοιοῦτος εἶη εὐλογημένος ἀπὸ Θεοῦ, καὶ εὖροι τὸν Θεῖον Πρόδρομον βοηθὸν καὶ ὑπέρμαχον τοῦ τυχεῖν χάριτι Χριστοῦ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν Ἐπὶ τούτοις ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν σιγίλλιδες Γράμμα, καὶ ἐπεδόθη τῇ σεβασμῇ Σταυροπηγιακῇ Μονῇ τοῦ Προδρόμου εἰς ἀσφάλειαν.

Ἐτει σωτηρίῳ α φ π ς', μηνὶ Ἰουνίῳ.

3. Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Μηνᾶ.

Ἡ ἱερὰ καὶ Σταυροπηγιακῇ Μονῇ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ κεῖται πρὸς μεσημβρίαν τῆς πόλεως Χίου, ἧς ἀπέχει περὶ πικρὰ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν, καὶ ἐν τέταρτον ἀπὸ τοῦ Νεοχωρίου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐλαιοφύτου καὶ ὑψηλοῦ λόφου. Μόλις δὲ τέσσαρες ἢ πέντε μοναχοὶ ἐνδιατρίβουσιν ἐν αὐτῇ τὴν σήμερον, συζῶντες καὶ οὗτοι ὡς οἱ ἐν τῇ τῶν Διεύχων. Τὰ ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ ἐπὶ τῆς πανωλεθρίας τῆς νήσου πραχθέντα λεπτομερῶς περιγράφονται ἐν τῷ πρότινων ἐτῶν δημοσιευθέντι ὁμωνύμῳ ποιήματι ὑπὸ τοῦ ἐλλογίμου Καθηγητοῦ Κ. Θ. Ὁρφανίδου, ὡς καὶ ἐν τῷ Β' τόμῳ τῶν Λιακῶν, σελ. 201.

4. Μοναστήριον τῶν ἁγίων Ἀναργύρων.

Τὸ ἱερὸν τοῦτο σκῆνωμα κεῖται ἐπὶ τῆς κορυφῆς λόφου τινὸς πέραν τῆς κώμης Φημιανῶν, περὶ πικρὰ δύο ὥρας πρὸς μεσημβρίαν τῆς πόλεως. Δύο δὲ ἢ τρεῖς μοναχοὶ ὑπάρχουσι τὴν σήμερον ἐν αὐτῷ, ὑπὲρ οὗτιν ἐνοριακόν, ὡς καὶ τὰ ἐπόμενα τέτταρα.

5. Μοναστήριον Στυρᾶ ἢ Ραούση.

Περὶ τοῦ δεκαπέντε μοναχοὶ διατρίβουσιν ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ, κειμένη πέραν τῆς κώμης Καλαιμασιᾶς, καὶ τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ὁ νῦν Καθηγούμενος αὐτῆς ὀνομάζεται Θεοφάνης, σεβάσμιος ἱερομόναχος, καὶ ὁ Προηγούμενος Χ. Κωνστάντιος, οἵτινες μετὰ τῶν λοιπῶν συναδέλφων διατελοῦσιν ἐκπληροῦντες τὰ μοναστικά αὐτῶν καθήκοντα.

6. Μοναστήριον Ρουχουνίου.

Ἡ Μονὴ αὕτη, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, κεῖται πλησίον τοῦ χωρίου Καταβράχτου, καὶ κατοικεῖται ὑπὸ δέκα μοναχῶν θεαρέστως συμβιούντων.

7. Μοναστήριον τοῦ Προφήτου Ἡλίου.

Δύο μοναχοὶ διατρίβουσιν ἐν τῷ μοναστηρίῳ τούτῳ, κειμένῳ πλησίον τῆς κώμης Νεωνήτων.

8. Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Βρετοῦ (1).

Πρὸς βορρᾶν τῆς πολίχνης Ἀρμόλια τῶν Μαστιχωχωρίων, ἐν τέταρτον τῆς ὥρας μακράν, ἐπὶ ἀνωφεροῦς θέσεως, κεῖται τὸ μοναστήριον Βρετόν, ἔχον Ναὸν ἐπ' ὁ-

(1) Ἡ τῆς ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Βρετοῦ σύντομος αὕτη ἔκθεσις, συνταχθεῖσα ὑπὸ Γ. Κ. ἐξεδόθη ἐνταῦθα πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ὀκτῆνῃ τοῦ Πανσ. Καθηγουμένου αὐτῆς Κ. Μεθοδίου.

νόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, περικαλλῇ καὶ εὐμεγέθῃ μετ' αἰναοῦς κρήνης διαυγεστάτου καὶ θαυμαστοῦ ὕδατος ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Ναοῦ ἀναπηγάζοντος καὶ κατὰ τὸ μῆκος αὐτοῦ διερχομένου.

Μετὰ σεβασμοῦ καὶ θρησκευτικῆς εὐλαβείας, κλίνοντες γόνυ εἰς τοὺς ἄνδρας, οἵτινες κατὰ τὴν πρόσκαιρον ταύτην ζωὴν διὰ τῆς σεβασμίου καὶ ἐναρέτου αὐτῶν πολιτείας γίνονται μιμηταὶ ΕΚΕΙΝΟΥ, ὅστις ἔπαθε καὶ ἐσταυρώθη, ἀλλὰ καὶ ἀνέστη διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, δίδομεν εἰς φῶς ἐν συντόμῳ τ' ἀφορῶντα τὴν σύστασιν τοῦ Μοναστηρίου Βρετοῦ, καθότι τοῦτο ἐγένετο, ὅπως ἄνδρες διὰ τῆς ἀρετῆς αὐτῶν καὶ τῆς ἰσαγγέλου πολιτείας σεβάσμιοι καὶ ἱεροί, ἐγκατασταθέντες ἐν τῇ κεντρικωτάτῃ ταύτῃ θέσει τῶν Μαστιχοχωρίων, κατασταθῶσι ποιμένες καὶ διδάσκαλοι ἐπὶ τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας.

Καθ' ἣν ἐποχὴν βάσκανος δαίμων διετάραττε τὰ τοῦ Ἁγίου Ὁρους σεβάσμια Ἠσυχαστήρια ὥς ἐκ τοῦ ζητήματος τῶν κολλύβων, ἀπεσύρθησαν ἐκεῖθεν καὶ δύο ὁσιώτατοι Ἱερομόναχοι καὶ Πνευματικοὶ μεθ' ἐνός ὑποτακτικοῦ αὐτῶν ἰδιώτου, ἐγκαταλιπόντες τὴν παρὰ τῷ Προδρόμῳ τῶν Ἰβήρων Σκήτην αὐτῶν, ὁ πολιόθριξ Ἀβέρκιος, ὁ νεώτερος τοῦτου Γερβάσιος καὶ ὁ μετ' αὐτῶν Σεραπίων.

Ἡ σεβάσμιος αὕτη τριάς θεία βουλήσει ἐλθοῦσα εἰς Χίον, διηυθύνθη πρὸς τὸν μονάζοντα ἀπὸ διετίας περίπτου ἐν τῷ ἡσυχαστηρίῳ τοῦ εἰς Βροντάδον ἁγίου Πέτρου Μητροπολίτην Κορίνθου Μακάριον, ἐλθόντα καὶ τοῦτον ἐκέῖσε ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ὅπου συνῶκει, συνέζη καὶ συνεπολιτεύετο ὑπὸ τὸν Ἀβέρκιον ἐν τῇ αὐτῇ Σκῇτῃ.

Ἐκεῖθεν ἀποχαιρέτισαντες τὸν ἅγιον Μακάριον, περιώδευον ἀποστολικῶς τὴν νῆσον, ζητοῦντες τόπον ἡσυχον ἅμα καὶ κατάλληλον ὅπως ᾧσιν ἐπωφελεῖς λόγῳ τε καὶ ἔργῳ εἰς τοὺς Χριστιανούς... Ἐπομένως διευσυνθέντες

εἰς τὴν πολίχνην Ἀρμόλιχ, προσέβλεψαν πρὸς βορρᾶν ἐπὶ ἀνωφεροῦς θέσεως, ἐνθα ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων ὑπῆρχε ναίσκος τῆς Θεοτόκου, ἰδιοκτησία οἰκογενείας τῶν Ἀρμολίων. Ἀμα δ' ἐπλησίασαν, ἀνεβόησαν μετ' ἀνεκλαλήτου χαρᾶς. «Ὅσον τὸ Βρετόν», ἦτοι εὐρομεν ὅπερ ἐζητοῦμεν. Παρὰ δὲ τῷ Ναίσκῳ ὑπῆρχε καὶ μικρόν τι δωμάτιον (κελλίον), ἐν ᾧ ἡσυχάζε μοναχὸς τις Λεόντιος τοῦνομα καὶ συγγενῆς τῶν κτιτόρων αὐτοῦ· ὑπεδέξατο δὲ τοὺς ἀξιοσεβάστους τούτους ξένους, καὶ μετ' ὀλίγον ἐγκαταλιπὼν τὸ ἡσυχαστήριον αὐτοῦ ἀνεχώρησεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος.

Ὁ δὲ Ἀβέρκιος καὶ Γερβάσιος, ὥς καὶ ὁ ὑποτακτικὸς αὐτῶν Σεραπίων, ἡσυχάσαντες αὐτόθι ἐδοξολόγουν τὸν Ὑψιστον ἐν τῷ ναίσκῳ τῆς Θεοτόκου, καὶ διὰ τῆς ἐναρέτου αὐτῶν πολιτείας προσεῖλκυσαν καὶ ἄλλους συναδέλφους, καὶ τὰ ἐλέη τῶν Χριστιανῶν προθυμῶς προσεφέροντο, καὶ ἐπομένως καὶ κελλία ἐκτίσθησαν κατὰ τὰς ἀνάγκας καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀποκατασθιέντων ἀδελφῶν, καὶ οὕτως ἀποκατέστη σεβαστὸν Μοναστήριον ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ὅσον τὸ Βρετόν», ἐν ᾧ ἄπαντες οἱ ἀδελφοὶ ἔζων κοινοβιωτικῶς, χειραγωγούμενοι καὶ πατρικῶς ποιμινόμενοι ὑπὸ τοῦ σεβασμίου γέροντος Ἀβερκίου (1).

Φθάσας δὲ εἰς βαθύτατον γῆρας ὁ Ἀβέρκιος εὐρέθη πρὸς τῶν ἀδελφῶν ἐν τῷ δωματίῳ αὐτοῦ ἀναπαυόμενος ἐν Κυρίῳ καὶ τὴν ἱερατικὴν φορῶν στολήν· διότι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐλειτούργησεν ὁ ἴδιος, ὡμίλησεν ἐπ' ἐκκλησίας, συνιστάς τοῖς ἀδελφοῖς τὸ διαμένειν ἐν ὑπομονῇ καὶ ἀγάπῃ ὑπὸ τὸν ἄξιον αὐτοῦ διάδοχον Γερβάσιον,

(1) Ἄγνωστος καὶ ἡ πατρὶς τοῦ ἀειμνήστου τούτου ἀνδρός, καὶ ἡ ἐποχὴ τῆς εἰς Βρετόν ἀφίξεως καὶ τῆς ἐν Κυρίῳ αὐτοῦ ἀναπαύσεως.

πυχθήθη ἅπασι, καὶ δεηθεὶς τοῦ Ὑψίστου καὶ ὑπὲρ τῆς μα-
χαρίας αὐτοῦ ψυχῆς μετέβη εἰς τὸ ἴδιον δωμάτιον, ὅπου
ἐν προσευχῇ καὶ ἀγαλλιάσει διέμεινε περιμένων τὴν ἐν
Κυρίῳ αὐτοῦ ἀνάπαυσιν.

Ἀναλαβὼν δὲ ὁ Γερβάσιος τὴν πατρικὴν διεύθυνσιν
τῶν ἀδελφῶν τοῦ Βρετοῦ, ὡς ἄξιος σύντροφος καὶ
μιμητῆς τοῦ Ἀδερχίου, ἐπηύξησε τὴν ὑπόληψιν καὶ τὸ
σέβας τοῦ Μοναστηρίου τούτου, καὶ οἱ Χριστιανοὶ προσ-
τρέχοντες προσέφερον τὸν ὄβολόν αὐτῶν, ὅπως ὁ τῆς
Θεοτόκου ναῖσχος ἀνακαινισθῇ εἰς ναὸν εὐμεγέθη, καὶ
ἐαυτοὺς πρὸς καλλιέργειαν καὶ καλλωπισμὸν τῶν πέριξ
ἀνωμάτων καὶ ἀγρίων γαιῶν, αἵτινες ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ
κατεστάθησαν εὐχαριστοὶ καὶ ἐστολισμέναι ὑπὸ ἐλαιῶν
καὶ διαφόρων ἄλλων δένδρων. Ἄλλ' ἐν ᾧ τὰ πάντα ἦσαν
ἐτοιμα πρὸς ἐναρξιν τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ Ναοῦ, ἑτέρῳ
ἀνδρὶ ὠρίσται ἡ ἐκτέλεσις τοῦ εὐσεβοῦς τούτου ἔργου,
καὶ θεῖα βουλήσει πλήρης ἡμερῶν ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ ὁ
σεβάσμιος Γερβάσιος, οὗ πατρίς ἦν ἡ ἐν Πελοποννήσῳ
Τρίπολις.

Τὸν Γερβάσιον διεδέχθη ὁ Καπῆτων, ἰδιώτης ἐκ τῆς
πολίχνης Καλαμωτῆς, ἀνὴρ ἐνάρετος καὶ καθ' ὅλα μιμη-
τῆς τῶν αὐτοῦ προκατόχων. Οὗτος ἀνέλαβε μετὰ πάσης
δραστηριότητος τὴν ἐναρξιν τῆς τοῦ Ναοῦ οἰκοδομῆς·
ὅθεν ἐπικαλεσάμενος τὴν συνδρομὴν καὶ τὰ ἐλέη τῶν κα-
τοίκων τῆς πολίχνης Ἀρμολίων, καὶ παντὸς εὐλαβοῦς
χριστιανοῦ ἀπεπεράτωσεν ἐκ θάβρων τὸν νῦν περικαλλῆ
καὶ εὐμεγέθη Ναὸν τῆς Θεομήτορος τῇ 10 Ἀπριλίου τοῦ
1815, καὶ τῇ 8 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐνεκαινί-
σεν αὐτὸν ὁ τότε Μητροπολίτης Χίου ἀοίδιμος Διονύσιος.
Οὗτος δὲ κατανυγεὶς ἐκ τῆς σεβασμίου ταύτης κατοικίας
τῶν ἐναρέτων ἀνδρῶν, καὶ τὰ ἐπὶ τῷ ἐγκαινιασμῷ κανο-
νικὰ αὐτοῖς δικαιώματα ἐδωρήσατο, καὶ ἐξ ἰδίων προσή-
γεγκε, καὶ τῇ προτροπῇ αὐτοῦ ἐκανεγίσθη ἕκτοτε ἵνα τε-

λῶνται κατ' ἔτος μετ' ἀγρυπνιῶν καὶ πάσης τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως καὶ μεγαλοπρεπείας δύο ἑορταὶ τῆς Θεοτόκου, ὁ μὲν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς τῇ Παρασκευῇ τῆς Διχαϊνησίμου, ἡ δὲ διὰ τὰ ἐγκαίνια αὐτοῦ κατὰ τὸ Γενέθλιον τῆς Θεοτόκου Εἰς τὰς δύο ταύτας ἑορτὰς μετ' εὐλαβείας συναθροίζοντο ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Χίου πολλοὶ προσκυνηταί, οἵτινες ἐθαύμαζον τὴν ἐνάρετον πολιτείαν τῶν ἀδελφῶν τῆς ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Βρετοῦ, ὧν οὐδεὶς αὐτόθεν ἀπεμακρύνετο. Ἐν δὲ τῷ Ναῷ μόνον τὸ ἄρρεν γένος ἦν παραδεκτόν, καὶ αὐστηρῶς ἀπηγορεύετο ἡ εἴσοδος εἰς τὰς γυναῖκας.

Κατὰ δὲ τὴν γενικὴν τῆς πατρίδος συμφορὰν καὶ τὸ Βρετόν κατεστράφη, καὶ οἱ ὀσιώτατοι ἐν αὐτῷ ἀδελφοὶ ὑπέστησαν τὸν διὰ πυρὸς καὶ μαχαίρας μαρτυρικὸν θάνατον, δώδεκα τὸν ἀριθμόν, ὧν μόνος ἐπέζησεν ὁ ἐκ τῆς κώμης Βουνοῦ Μεθόδιος, νέος τότε τὴν ἡλικίαν καὶ καταφυγὼν εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος. Οὗτος δὲ συμπολιτευσάμενος ἐκεῖ μετ' ἀνδρῶν ἐναρέτων καὶ σεβασμίων, ἔλαβε καὶ τὴν ἱερωσύνην αὐτόθι, καὶ διέμεινεν ἐξ ὅλα ἔτη. Κατὰ δὲ τὸ 1828 ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Βρετόν, ὅπερ εὗρεν ἔρημον καὶ ὅλως κατεστραμμένον, φωλεὰν τῶν ἀγρίων ἀντὶ τῶν μακαρίων ἐκείνων ἀνδρῶν.

Ὁ ῥηθεὶς Μεθόδιος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐγκαταστάθεις εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦτο, καὶ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἀπὸ Μέσα Διδύμαν Παγκράτιον σχεδὸν ἔκτοτε ἐλθόντα ἐκείσε καὶ τὸν ἐξω τῆς κώμης τοῦ Ἁγίου Γεωργίου πρόδεκαετίας αὐτόσε καταφυγόντα, ἀμφοτέρους ἰδιώτας ἐργατικούς καὶ ἐναρέτους, προσείλκυσε τὸ σέβας καὶ τὴν ἀγάπην τῶν Χριστιανῶν, ὡς πιστὸς ὁπαδὸς καὶ μιμητὴς τῶν μακαρίων αὐτοῦ προκατόχων.

Προσετέθη δὲ ἤδη καὶ τέταρτος ἐν τῷ Βρετῷ, ὁ ἐκ Κοινῆς Ἱερομόναχος καὶ Πνευματικὸς Ὀσιώτατος χ.

Νεόφυτος, σεβάσμιος καὶ ἐνάρετος, ὅστις καὶ ἄλλοτε διέτριψεν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ σκηνώματι . . .

Ὁ Κ. Μεθόδιος ὀγδοηκοντούτης ἤδη καὶ μικροῦ ἀναστήματος, δραστήριος εἰσέτι καὶ ἐνεργητικός, ἱερεὺς ἐνάρετος καὶ πνευματικὸς σεβάσμιος, ἡγουμενεύει ἐν τῷ Βρετῶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς φιλόστοργος πατὴρ καὶ μιμητὴς τῶν ἀοιδίμων αὐτοῦ προκατόχων. Οἱ τέσσαρες δὲ ὁμοῦ ἐναρέτως καὶ ὁσίως συμπολιτευόμενοι καθίστανται ὅξιοι σεβασμοῦ παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς, καὶ τὸ Μοναστήριον τοῦ Βρετοῦ βαθμυδὸν ἐπανέρχεται εἰς τὴν προτέραν ἀχμαίαν αὐτοῦ κατάστασιν, τελουμένων αὐτόθι κατ' ἔτος τῶν εἰρημένων δύο ἑορτῶν, τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ τῶν Γενεθλίων τῆς Θεοτόκου μετὰ κατανυκτικῶν ἀγρυπνιῶν καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως καὶ μεγαλοπρεπειας, ὅτε καὶ συρῶσθ' εὐλαβῶν Χριστιανῶν ἐκείσε οὐκ ὀλίγη γίνεται.

9. Μοναστήρια γυναικεῖα.

Πρῶτον τῶν ἐν Χίῳ γυναικεῖων μοναστηρίων ὑπάρχει τὸ μόλις ἐν τέταρτον τῆς ὥρας πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὴν νῶμην Καλαμισσιὰν κείμενον, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, καὶ περιέχον περὶ τὰς ἑκατὸν μοναχάς, αἵτινες ζῶσιν ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῶν καὶ τῶν προσφορῶν καὶ βοηθειῶν τῶν φιλελεημόνων καὶ εὐλαβῶν χριστιανῶν. Κυβερνᾶται δὲ, ὡς καὶ τὰ ἐπίλοιπα, ὑπὸ μιᾶς Ἡγουμένης κατὰ διετίαν ἐκλεγομένης καὶ δύο ἢ τριῶν εὐυπολήπτων Ἐπιτρόπων. Ἐν δὲ τῇ ἐκλογῇ αὐτῆς γινομένη τὴν Διακαινίσιμον ἐβδομάδα συμπαρευρίζεται καὶ ὁ κατὰ καιρὸν Ἡγούμενος τῆς Νεσμονῆς, ὡς καὶ ὁσάκις γίνεται αὐτόθι ἐγγραφον ἐμβατοικίου κελλίου τινὸς μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων παρὰ τινος γεροντίσσης ἢ καλογραίας εἰς τὴν ὑποτακτικὴν αὐτῆς καὶ διάδοχον

τοῦτο δὲ πηγάζει ἐκ τοῦ ὅτι τὸ οἰκόπεδον ἦτο πρότερον ἰδιοκτησία τῆς Νεαμονῆς, ἥτις παρεχώρησεν αὐτὸ πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ἐν λόγῳ ἱεροῦ σκηνώματος, ἐν ᾧ, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἐνοριακοῖς Μοναστηρίοις, μνημονεύεται ὁ Μητροπολίτης Χίου, καὶ αἱ μονάζουσαι συμπολιτεύονται κατὰ τὸν Κανονισμόν τὸν συνταχθέντα πρό τινος καιροῦ ὑπὸ τῆς Μητροπόλεως, ἥτις τὰς μὲν πνευματικὰς αὐτῶν ὑποθέσεις θεωροῦσα καὶ δικάζουσα πατρικῶς ἀποφασίζει τὰ δέοντα, τὰς δὲ ὕλικὰς μετὰ τῆς Δημογεροντίας. Ὑπάρχει δὲ ἐν τε τῇ Μονῇ ταύτῃ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις γυναικείαις ὁ διὰ τὰς ἱεροτελεστίας ἀπαιτούμενος ἱεροπρεπὴς καὶ σεβάσμιος ἐφημέριος καὶ πνευματικὸς, τῶν χαλογραιῶν μελωδικῶς φαλλουσῶν ἐν τῷ αὐτόθι ναῷ τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας καὶ ἀγρυπνίας.

10. Μοναστήριον Χαλάνδρων.

Τὸ ἱερὸν τοῦτο σκῆνωμα, ἐν ᾧ συμβιῶσι περίπου τριάκοντα μόναχαί, τιμώμενον ἐπὶ ὀνόματι τῆς ὁσίας Μαρτῶνης τῆς Χιοπολίτιδος, κεῖται κατὰ τὸ δυτικονότιον μέρος τῆς Χίου, μεταξὺ τῶν μαστιχοχώρων Μέσα Διεύμων καὶ Μυρμηκίου, καὶ ἀπέχει τῆς πόλεως ἕως τρεῖς ὥρας. Πρό τινος δὲ καιροῦ πυρκαϊὰ ἐξ ἀπροσεξίας αὐτόθι ἐπισυμβῆσα ἀπετέρρωσε τὰ πλεῖστα τῶν κελλίων μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐπίπλων, καὶ κατέστησε τὰς δυστήνους μόναχάς ἀστέγους, ἐστερημένας πάντων τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαιῶν καὶ μὴ ἐχούσας ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνειν ὅθεν ἡ τῆς Χίου ἱερὰ Μητρόπολις καὶ τὸ Πατριαρχεῖον ἐχρηγήσαν αὐταῖς ἀρμόδια προτρεπτικὰ ἐγγράφα, δι' ὧν συναΐσαι χρηματικὴν τινα κατα προαίρεσιν βοήθειαν, παρὰ τῶν ἐνταυθα τε καὶ ἄλλασχευ φιλελετημένων καὶ εὐλαβῶν Χριστιανῶν, ᾗδυνήθησαν ἵνα ἐπισκευάσωσιν ὅπως οὖν τὰ πυρποληθέντα αὐτῶν οἰκήματα.

11. Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Νικολάου.

Τὸ μονήδριον τοῦτο κεῖται κατὰ τὴν κώμην Καλαμω-
τὴν μονάζουσι δ' ἐν αὐτῷ δύο μόνον καλοῦσθαι.

12. Μοναστήριον Ἐπίσκεψις.

Παρὰ τὴν κώμην Κοινὴν κεῖται τὸ ἱερὸν τοῦτο σκή-
νωμα, ἐν ᾧ συμβιοῦσι περίπου εἴκοσι μοναχαί.

13. Μοναστήριον τῶν Ταξιάρχων.

Ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ Μονῇ, κειμένη παρὰ τὴν κώμην
Νεώνητα, συνδιατεῶνται τὴν σήμερον τεσσαράκοντα μο-
ναχαί. Ὑπάρχει δὲ αὐτόθι καὶ ἕτερον μονήδριον, τιμώ-
μενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Φωτεινῆς, καὶ περιέχον
πέντε ἢ ἕξ μοναχάς.

14. Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ σκηνώματι, κειμένῳ κατὰ τὴν κώ-
μην Ευργίον, συμβιοῦσι περίπου τριάκοντα μοναχαί.

Μονήδρια ἢ Ἀσκητήρια.

Ὑπάρχουσιν ἐν Χίῳ καὶ Ἀσκητήριά τινα, ἐν οἷς μο-
νάζουσιν ὀλίγοι τινὲς ἀσκηταί, καὶ τοιαυτά εἰσι·

ἀ, Τὸ τοῦ ἁγίου Μάρκου, πρὸς δυσμὰς καὶ
ὕπὲρ τὰς δύο ὥρας μακρὰν τῆς πόλεως καὶ ἄνωθεν τῆς
Κρουναίας κείμενον ἐπὶ τοῦ ὄρους, ὅπερ ὀνομάζεται Πέν-
θοδος, ἐνθα ἐνοικεῖ τις μοναστής, Παρθένιος τεῦνομα καὶ
Χῖος τὴν πατρίδα, ὅστις συμπεραλαβὼν καὶ ἑτέρους
πέντε μιμητάς αὐτοῦ καὶ ὁπαδοὺς, ἀνέκτισε τὸν ἱερὸν
ναόν, εὐρύνης αὐτόν καὶ ὕψους καὶ καλλωπίσας, καὶ

τινα οἰκήματα ἐδομήσατο, καὶ τὸ φρέαρ ἀνώρυξε, καὶ τὰς δεξιμένας ἐκαθίρισε, καὶ ἀμπέλους καὶ δένδρα ἐφύτευσε, καὶ περιετείχισε, καὶ λίαν φιλοπόνως μετὰ τῶν ἄλλων συνασκητῶν καλλιιεργεῖ τὴν τοῦ Ἀσκητηρίου τοῦτου περιοχὴν, θεαρέστως συμπολιτευόμενος (1). Ἐφημερεύει δὲ ταχτικῶς ἐν τῷ αὐτόθι ναῷ ἱερεὺς τις ἐκ τῆς Νεαμονῆς, ἐπιτελῶν κατὰ τὰς ἑορτάς τὰς ὠρισμένας ἱεροτελεστίας.

β', τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ πικλὴν Ρεσταῖ, ἐνθα τὴν σήμερον μὲν οὐδεὶς ἕτερος διατρίβει ἐκτός τοῦ ἱερουργοῦντος ἐφημερίου, πρὸ ἐτῶν δὲ αὐτόθι μονάζων ὁσίων τὸν βίον ἐτελεύτησεν ὁ ἀείμνηστος Νικηφόρος ἱερομόναχος ὁ Χίος, ἐπιστήθιος φίλος, ζηλωτὴς τε καὶ μιμητὴς τοῦ ὁσίου Μακαρίου, καὶ συγγραφεὺς ἀκολουθιῶν καὶ βιογραφιῶν διαφόρων Ἀγίων.

γ', τὸ τοῦ ἁγίου Πέτρου μὲν πρότερον, νῦν δὲ καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐν αὐτῷ θεαρέστως ἀσκήσαντος καὶ ἀποβιώσαντος ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Μακαρίου τιμώμενον. Τούτου δὲ τὴν ἀκολουθίαν καὶ τὴν βιογραφίαν ἐξέδωμεν ἐνταῦθα πρὸ τριῶν ἐτῶν ἰδίαις δαπάναις ὁ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ σκηνώματι μονάζων ἱερομόναχος Ἰωσήφ Χίος (2), ὅστις ἔχει καὶ ἕτερον ἱερέα ὡς ἐφημέριον τοῦ αὐτόθι ἱεροῦ ναοῦ, καὶ λίαν ἐπιμελῶς καὶ φιλοπόνως καλλιιεργεῖ τὴν περιοχὴν τοῦ διαγράφου τοῦτου χώρου, κειμένου εἰς τὴν ῥάχιν τοῦ παρὰ τὴν κώμην Βροντάδον ὄρους. Πολλοὶ δὲ τῶν Χριστιανῶν ἐξ εὐλαβείας κάκεισε πορεύονται.

(1) Πρὸβλ. Νεχημον. σελ. 142.—(2) Τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος βιογραφίαν τοῦ ἁγίου Μακαρίου μετεπεκνευσάμεθα ἐπὶ τῇ ἑλληνικώτερον καὶ καλλιεπέστερον, διορθώσαντες συνάμυχ καὶ τὸ ὀρθογραφικὸν τῆς ἑρᾶς αὐτοῦ ἀκολουθίας. Α. Κ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Διάφορα Χιακά ἐπιγράμματα καὶ ἐπίσημα ἔγγραφα.

Ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῶν Χιακῶν τοῦ Α. Μ. Βλαστοῦ (σελ. 211 κ. ἐ.) ὑπάρχουσι τριάκοντα λιθικά ἐπιγράμματα, ὧν τὰ μὲν 18 ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν λόγινοι ἄνδρες ἀναπληρώσαντες προεξέδωσαν καὶ ἐδημοσίευσαν, τὰ δὲ λοιπὰ 12 ἑλληνικὰ καὶ ἡρωϊκωποιησμένα, εἰς διάφορα μέρη τῆς Χίου εὑρεθέντα. Ἐνταῦθα δὲ μεταφέρονται ὀλίγα τινὰ ἐξ αὐτῶν τὰ μέχρι τοῦ νῦν σωζόμενα.

Α'.

Ἐβδομον εἰς δέκατόν τε θίου λυκάβαντα περῶντα
Μοῖρά με πρὸς θαλάμους ἄρπασε Φερσεφόνας·
Λαμπάδα γὰρ ζωᾶς με δραμεῖν μόνον ἤθελε δαίμων,
Τὸν δὲ μακρὸν γήρως οὐκέτι θεῖν δόλιχον.
Ἄρτι δ' ἐφθβείαις θάλλων Διονύσιος ἀκμαῖς,
Καὶ σελίσι Μουσῶν, ἤλυθον εἰς Αἶδαν.

Ἀλλὰ, πάτερ, μᾶτέρ τε, προλείπετε πικρὸν ὄδυρόν.

Τέρμα γὰρ εἷς με θίου μοῖρ' ἐπέκρανε τόδε (1).

(Τὸ ἠρωελεγεῖον τοῦτο σώζεται ἐγκεχαραγμένον ἐπὶ λίθου εἰς τοῖχον τουρκικῆς οἰκίας, ὀλίγα λεπτὰ ἐξώθεν τῆς πόλεως Χίου, κατὰ τὸ καλούμενον Βαρβάσι καὶ οὐ μακρὰν τοῦ χειμάρρου Παρθενίου).

Β'.

Τοῦ δημο . . . αὐτ . . . Ἐκαταῖον Ἑρμίππου, στρατηγῆσαντα τὸ πρῶτον, καὶ τὰς ἐτέρας ἀρχάς καὶ λειτουργίας ἐκτελέσαντα, Ἀλέξανδρος Ἐκαταίου καὶ Αἰλιανὸς Τροφίμου οἱ συνάρχοντες, τὸν ἱεροποιὸν καὶ ἄγωνοθέτην.

(Σώζεται ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ περιβόλου τοῦ ἐν τῇ πόλει Παρθεναγωγείου).

(1) Ἐννοεῖται ὅτι ἅπαντα ταῦτα τὰ ἐπιγράμματα εἰσιν ἐγκεχαραγμένα διὰ νεοφλαίων γραμματίων.

Γ'.

Ὁ Ἀῆμος τὸν αὐτοκράτορα Γάιον Ἰούλιον, Γάβου υἱόν, Καίσαρα, Ἀρχιερέα... Ὑπατον Αὐτοκράτορα, τὸν... εὐεργέτη... (εὐρίσκεται ἐπὶ τοίχου τουρκικῆς οἰκίας ἐντὸς τοῦ φρουρίου.)

Δ'.

Μεταξὺ τῶν πρὸς οἰκοδομὴν ἐξ Ἐρυθρῶν εἰς Χίον μεταφερομένων πετρῶν ἔτυχε καὶ τις θάψις ἀνδριάντος, ἥτις σώζεται κειμένη πρὸ τῆς θύρας ἐμπορικοῦ καταστήματος, κατὰ τὸν Κάτω Αἰγινάκον, καὶ φέρουσιν τὴν ἐπιγραφὴν τὴν δεῖ:

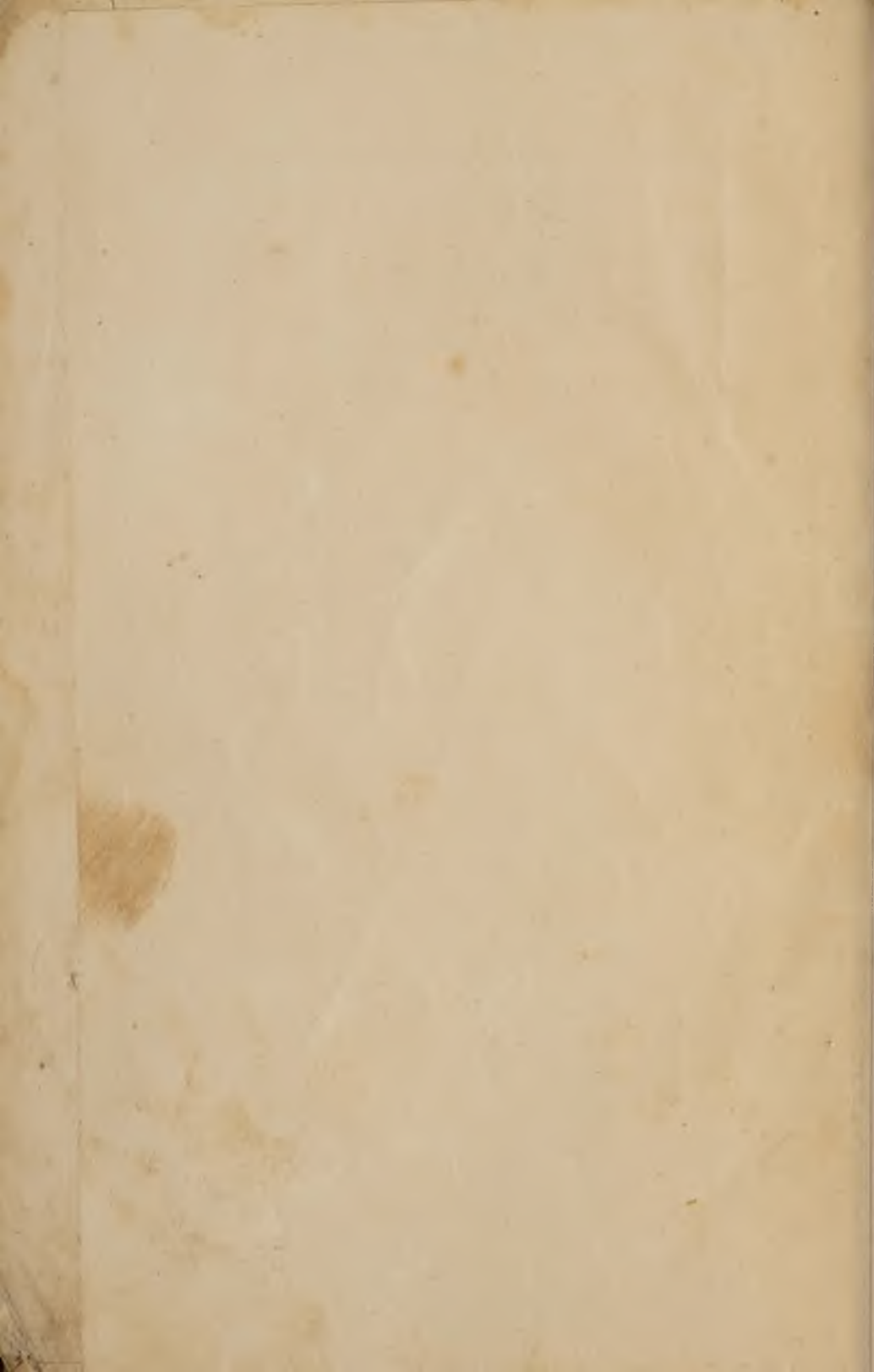
Ἡ χυλίαςτος ἡ Χαλκιδέω

Ἐκατόνμυον Πλάτωνος.

Τοῖς λοιποῖς ἡρωτικοῖς ἐπιγράμμασιν ἔπονται τινα ἐπίσημα ἔγγραφα, δηλ. ἐν χρυσόβουλλον λατινιστὶ μετ' ἑλληνικῆς μεταφράσεως παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου Παλαιολόγου κατὰ τὸ 1363 ἀπονειμθὲν τοῖς Γενουηναίοις, δι' οὗ παρεχωρήθη αὐτοῖς κληρονομικὴ κατοχὴ τῆς Χίου, δι' ἣν ἐπεδείξαντο εὐνοίαν καὶ πίστιν πρὸς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον! Μετὰ δὲ τοῦτο ἐν πιστοποιητικῶν τοῦ Λουδοβίκου πρίγκιπος Λουξεμβούργου γαλλιστὶ, δι' οὗ ἐνδείκνυται ὅτι ὁ ἐν Χίῳ ἄρχων Βικέντιος Ἰουστινιάνος κατὰ τὸ 1552 ἐφρόντισεν ἵνα χορηγηθῶσιν αἱ ἀναγκαῖαι ζωοτροφίαι εἰς τὸν ἐπὶ ὀκτῶ μῆνας ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ διαμείναντα καὶ ἐξ εἰκοσιτεσσάρων πλοίων συγκείμενον γαλλικὸν στόλον, ὅστις περιέμενεν αὐτόθι τὸν τουρκικόν, ὅπως συνεχ-πλεῦσιν κατὰ τοῦ Κηρόλου Ε'. Ὑπάρχει καὶ ἐπιστολὴ τοῦ σουλτάνου Σελίμη πρὸς τὸν ἐν Κάφῃ ἑπαρχὸν αὐτοῦ, ἰταλιστὶ μεταφρασθεῖσα, δι' ἧς συγχωρεῖται ἡ τῶν ἐκεῖ ἐξορισθέντων Χίων ἐπάνοδος εἰς τὰ ἴδια κατὰ τὸ 1570 διὰ τῆς μεσιτείας τῆς Γαλλίας, καὶ τελευταῖον, ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Μητροφάνην κατὰ τὸ 1590 σταλεῖσα παρὰ τῶν Χίων ἐξαιτουμένων ἱεράρχην εὐαγγελικαῖς ἀρεταῖς κεκοσμημένον καὶ θεαρέστως πολιτευόμενον· φέρει δὲ αὕτη πολλὰς ὑπογραφὰς ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν. Τὴν ἐπομένην δὲ ταύτη σόλοικον ἐπιστολὴν καὶ τὰς λοιπὰς νεωτέρως ἀναγνώτω ὁ βουλόμενος ἐν τῷ Β' τόμῳ τῶν Χιακῶν, σελ. 237 κ. εἰ.

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΦΙΛΟΜΟΥΣΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

ΧΙΟΥ.

Ὁ Μητροπολίτης Χίου
 Γρηγόριος. Σώμ. 40
 ὁ τοῦ ἁγίου Χίου Ἀρχιδιά-
 κωνος Νικόδημος.
 ὁ τοῦ ἁγίου Χίου Ἱεροδιά-
 κωνος Ἰωακείμ.
 ὁ Ἀρχιμανδρίτης τῆς Ἱερᾶς
 Μητροπόλεως Διονύσιος.
 ὁ Οἰκονόμος τῆς Ἱερᾶς Μη-
 τροπόλεως Πάπ. Ἰωάννης
 λιγνός.
 Μητροφάνης τῆς Ἱερᾶς Μη-
 τροπόλεως.
 ὁ ἐκ Καρδαμύλων Π. Ἰωάν-
 νης Μ. Θεοδοράκης.
 Νικόλαος Πετροκόκκινος.
 Ἀλέξ. Α. Μυχαϊριάδης.
 Α. Μ. Σαλβαγόρας.
 Κ. Μ. Σαλβαγόρας.
 Ἰσιδ. Αἰθάνος.
 Γερ. Καρνανδρινός.
 Δημ. Ἑμ. Στάγγαλας.
 Θεόδωρος Γ. Πατζάκη.

Ἡ Ἐφορία τῶν ἐκπαιδευτι-
 κῶν καταστημάτων

Ἰωάννης Θ. Πετροκόκκινος.

Ἰακώβος Νεγρεπόντες.

Κωνσ. Π. Πρώτος.

Εὐστράτιος Κουσένας.

ὁ Γυμνασιάρχης Γ. Σουρίας. 2

οἱ Καθηγηταὶ Α. Καραβάς.

» Ἰωάν. Μ. Συριώτης.

» Εὐάγ. Παππανασαίου.

» Ν. Μανταφούνης.

ὁ Σχολάρχης Κ. Ι. Πρώτος.

ὁ Ἑλληνοδ. Γεώργ. Γλύπτης.

οἱ Δημοδιδ. Εμ. Βερούσης.

» Ἰωάν. Μικρούδης.

» Ἰωάν. Χριστοδουλίδης.

» Δημ. Μ. Τελλῆς.

2 Οἱ Μαθηταὶ τῆς Δ' τάξεως
τοῦ Γυμνασίου.

Ἰωάννης Κονταρούδης.

Κωνσ. Δημ. Βάλλης.

Νικόλαος Τσάπαλας.

Θεόδωρος Κυριακοπούλου.

Μιχαὴλ Γλύπτης.

Ἀνδρέας Μ. Πειθῆς.

Ὁ Ἡρόξενος τῆς Ἑλλάδος
Ι. Πέρβελης.

ὁ Γραμματεὺς Σταμ. Βουδούρης.
ὁ ὑποπρόξενος τῆς Ῥωσσίας
Κωνσ. Β. Μποτζάνης.

ὁ Πράκτωρ τῆς Ῥωσ. Διευθύν.
Π. Ἀμνηρᾶς.

ὁ Γραμματεὺς Γ. Φραγγιάδης.
Charles Billioti Vice-Con-
sul de Britagne.

Charles Ballatore Agent-
Consulaire d'Italie

Κωνσ. Κοσμίδης ἱκτρός.
Γεώργ. Ερ. Κίλης »
Ν. Κοκκάλης.

Χριστόφορ. Κ. Σκλιάρης.
Στυλιαν. Α. Ξανθάκης.

Γεώργ. Μ. Συνεφιας.
Δ. Μυλωνάδης.

Α. Π. Αὐγερινός.

Γεώργ. Πατζάρης.
Νικόλαος Ἀτσάλης.

Γεώργ. Τσελεπίδης.
Θεόδωρ. Ι. Ἀνδρεάδης.
Ζανῆς Καραῖας.

Νικόλ. Μουτσάτσος.

Γεώργ. Σ. Κατούλης.

Χ. Ἀντών. Πατρώνας.

Σκαρλάτος Δ. Μαγκανᾶς.

Γεώρ. Ζ. Χανδρῆς.

Νικόλ. Χ. Γεωργίου.

Δημ. Κωνσταντινίδης.

ὁ Πρωτοψάλτης Ἰω. Μ. Καβ-
βάδας.

G. Deporte.

Δημόκρ. Ι. Ἀνδρεάδης.

ὁ Καθηγούμενος τῆς Νέας
Μονῆς Διονύσιος Ξενάκης.

ὁ Προηγούμενος Γ. Φωτεινός.
Κύριλλος Τρεχάκης Ἱεροδιάκ.

ὁ Καθηγούμενος τοῦ Βρετοῦ
Μεθόδιος.

Δημ. Λάρδας Δημοδιδάσκαλος.

Χ. Ἰωάν. Κονίδης.

Λουκ. Π. Αεριώτης.

Νικόλ. Παντελίδης.

Θεόδ. καὶ Ἰωάν. Ζυγομαλάς.

Χρῆστος Ι. Ἰακώβ.

Ἀντώνιος Πολυριολάς.

Μιχ. Κουβελάς.

Μανουὺλ Φριδάς.

Γεώργ. Τσιοτάκης ἑωστόφρων.

Νικ. Κουλούμπας ἐκ Πυργίου.

Δημ. Ταμίρης ἐξ Ἐφημειανῶν.

Γεώργιος Κ. Σαρίκας.

Ἐμ. Ἀνδρεάδης.

Δομένικος Μ. Ι. Σπαδάρος.

Ἰάκωβος Κ. Σαρίκας.

Γεώργ. Αεωνῆς.

Δημ. Αράπογλους ἐκ Πλομαρίου.

Χριστόφ. Γεωργιάδης.

Κυριακὸς Ν. Γεωργιάδης.

Σταμάτιος Μ. Γοιλλιακοῦ.

Μιχ. Κωνσταντινίδης.

Σταμ. Δημητρουλάκης.

Στέφανος Μηλιάδης.

Χ. Δημ. Μαρκόπουλος.

Νικ. Σαραντινίδης ἐκ Καλαμάς.

Ἀλέξ. Μπεγάνης.

Κωνσ. Π. Ἰωάν. Παλαβῆ.

Νικολ. Κ. Λάμπου.

Γεώργ. Σαράτσος.

Ἰωάν. Ζ. Δαμαλάς.
 Νικόλαος Πατρινός.
 Κωνσ. Ἰ. Γεώργαλος.
 Γεώργιος Σαρίκας.
 Παναγ. Μ. Κυπριάδης.
 Γεώργ. Μοσκοβάκης.
 Ἰωάννης Ἀκριθόπουλος.
 Δημ. Μ. Τσαμλάκος.
 Π. Ν. Φλαμουράκης.
 Θεόδωρος Κιτροέφ.
 Δημ. Ν. Δημητριάδης.
 Δημήτριος Βλαστός.
 Ἀριστοτέλης Πατεράκης φω-
 τογράφος.
 Νικόλαος Γ. Πατσάκης.
 Ἰωάννης Καρύδας.
 Ἰωάννης Ἀπίδας.
 Ἰωάννης Κυπριδάκης.
 Θεόδωρος Ἀποστολίδης.
 Α. Γλύψης.
 Μιλτιάδης Ν. Τσοῦρος.
 Ἀριστείδης Ψυακῆς.
 Στεφ. Ν. Ζερβούδης.
 Μιχ. Κουτσούδης.
 Ἀναγνώστης Ν. Σιδεράτος.
 Δημήτριος Ἰ. Στάγκαλας.
 Ἰωάν. Ἰακ. Ἀνδρεάδης.
 Π. Δημήτριος Αὐγουστίδης
 ἐκ Καμπίων.
 Ἰωάν. Κ. Κωστομένης.
 Μ. Ἰωάν. Κεφαλάς.
 Ἀνας. Σκλαβοῦνος.
 Δημ. Σκλάβος.
 Ἀντ. Σ. Ψαράς.
 Κοκ. Σκαραμαγκᾶς.
 Μιχαὴλ Κεφάλας.

Γεώργιος Σκαρλατόπουλος
 γραμ. τῆς Αὔστρ. Διευθύνσεως.
 Κωνσ. Μ. Σιδερίδης.
 Ἰωάν. Ν. Πατοῦντζ.
 Θεόδ. Λυκιερδόπουλος.
 Μ. Γλύπτης.
 Ἰωάν. Μικρούδης ξενοδόχος.
 Χαρίκλεια Ἰω. Γιαμβύλλη.
 Γεώργιος Ν. Πολίτης.

ΚΡΗΝΗΣ.

Ὁ Πράκτωρ τῆς Ἑλλάδος
 Ν. Δ. Κουμπριανός.
 Δημ. Ἀναμισάκης.
 Ἰωάννης Μ. Ζυμαράκης.
 Μιχαὴλ Ε. Μαυρογορδάτος.
 Ἐμμανουὴλ Αἰκατερίνης.
 Γεώργιος Ἰωαννίδης.

ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ.

Κυριάκος Τσακίδης.
 2 Ἀγγελῆς Αἰκατερίνης.

ΣΑΜΟΥ.

χωρίου Μαραθοκάμπου.
 Γεώργ. Διακογιάννης.
 Σωκράτ. Ἰωαννίδης Σχολάρχης.
 Θ. Πάρης Δημοδιδάσκαλος.
 Βασίλ. Ἀνδρεάδης.
 Σταμ. Κεντούρης.
 Κωνσ. Διαμαντίδης.
 Νικόλ. Πεττομάνης.
 Θεόκλ. Νικηφοράκης Ἱερεὺς.
 Ερμ. Λεβεντάκος.

Ἀλέξαν. Π. Καμηνάρης ἱατρός.
 Ἠλίας Α. Χρήστου.
 Ἀδάμ. Γ. Κοκκινόγενης
 πλοίαρχος.
 Ἰωάν. Ν. Γιαννούλης.
 Α. Ν. Τσαντές.
 Ν. Κ. Γυναικούλης.
 Δημ. Ἀλεξίου χιότη.

ΚΩΣ.

Νικόλαος Γ. Μελισσινός.
 Δημήτριος Πλατανίστας.
 Ἀναστάσιος Πλατανίστας.
 Κωνσταντῖνος Γιαννούλης.

ΣΥΡΟΥ.

Ἐμ. Κρητικίδης.
 Κωνσ. Γεωργιάδης.
 Στυλιανός Λιγνός.
 Ἀντώνιος Φραγγιάδης.
 Ἰωάν. Μαρινάκης.

ΤΕΡΓΕΣΤΗΣ.

Α. Σ. Ῥάλλης.
 Μ. Α. Τσίφος.
 Γιόι Τομαζ. Γαλάτη.
 Ἀνδρέας Σ. Γαλάτης.
 Μ. Α. Ῥοδοκανάκης.
 Μ. Δ. Μχυρογορδάτος.
 Ἰωάν. Σκαραμαγκας.
 Πέτρος Ἰωάννης Σκαρπιαχκά
 πρεσβύτερος.
 Θεόδωρος Μανούσης.

Μ. Π. Ῥοδοκανάκης.
 Μ. Ἰω. Ῥοδοκανάκης.
 Φ. Σκουλούδης.
 Ἰάκωβος Σκυλίτσας.
 Θεόδωρος Μ. Καραλής.
 Λεωνῆς Τσιτσεκλής.
 Ν. Σεβαστόπουλος.
 Ἐμ. Α. Σεβαστόπουλος.
 Χ. Δ. Σιδερικούδης.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ.

Γ. Φκιαρογιαννίδης	3
Ἐκτωρ Φκιαρογιαννίδης	2
Ε. Δ. Πατρινές.	2
Γεώργιος Βερούσης.	2
Γεώργιος Στρώγγος.	
Μάξιμος Παπαδάπουλος.	
Βασίλειος Κυρulliδης.	2
Ἰωάννης Σαρρής.	
Ι. Μ. Δημητριάδης.	
Γ. Α. Κοσσένας.	
Γ. Α. Πάγκαλος.	
Δημοσθένης Ἀντ. Βαλτικός.	
Νικόλαος Τριπούλας.	
Η. Κ. Σκουφάδης.	
Νικόλαος Μπακλού.	
Ε. Π. Ἀγέλαστος.	
Ἰωάννης Τσεπορούδης.	
Χρήστος Ἐμμανουήλ.	
Νικόλαος Κ. Ἀνδρεάδης.	
Κ. Τσιμπινός.	
Γ. Πατίδας.	
Ἐπαμ. Κ. Μασαούτης.	
Ἀντώνιος Ἀλπανάκης.	
Γεώργιος Ν. Γεωργιάδης.	

Βασίλειος Ι. Κυπκάδης.
 Γεώργιος Νικολάου.
 Νικόλαος Νικολαΐδης.
 Δ. Ι. Σταυρινίδης.
 Ἐμμανουὴλ Πανταζίδης.
 Ἰωάννης Λαρθῆς.
 Ζ. Θ. Σκάρπουλος.
 Ν. Σκουφάδης.
 Κ. Κωστήδης.
 Ν. Κ. Φλάμος.
 Ἡρακλῆς Α. Πίτας.
 Νικόλαος Χ. Δούκας.
 Μ. Ἀναστασάκης.
 Ζωρζῆς Κ. Σκουφάδης.
 Α. Αντωνιάδης.
 Ἀνδρέας Ἰω. Κοντούδης.
 Ἰωάννης Κηπουρός.
 Ῥήγας Ν. Σεραφεῖμ.
 Γεώργιος Χάλδας.
 Γεώργιος Δεσσές.
 Σταμάτιος Βίγκας.
 Ἰωάννης Κ. Δεσσές καὶ συν.
 Σταῦρος Ἀποστόλου.
 Ἀντώνιος Ῥιγοπούλου.
 Δημήτριος Μαραγκώφ.

Εὐστράτιος Σαρχαμπάς.
 Γεώργιος Ἰωαννίδης.
 Ἐμ. Π. Ταυριδάκης.
 Π. Ἀγγελίδης.
 Κ. Ξενάκης.
 Γ. Κ. Ψυκκῆ.
 Α. Λητζάκης.
 Μαρ. Πλατύδης.
 Δ. Ἀναστασόπουλος.
 Ν. Ι. Ευραδάκης.
 Α. Σταματίου.
 Νικόλαος Χαριτάκης.
 Ἀναγν. Ν. Μιχάλης.
 Κωνσ. Θ. Κοκκίδης.
 Γεώργιος Κωνσταντίνου.
 Κωνσ. Π. Λουκάς.
 Δημήτριος Μαρινάκης.
 Κωνσ. Π. Νικολάου.
 Νικόλαος Δούκας.
 3 Κωνσ. Παπᾶ Δημητρίου.
 2
 3 Χίου.
 Ἀντώνιος Β. Πατούνας.
 Γεώργιος Σαλιάρης.
 Φωκίων Ψωράκης.

Ζητῶ συγγνώμην παρὰ τῶν ΚΚ. Συνδρομητῶν, ὧν
 τὰ ὀνόματα δὲν κατεχωρίσθησαν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κατα-
 λόγῳ διὰ τὴν καθυστέρησιν τῶν ἐγγελιῶν.

Δ. Φκιαρογιαννίδης.

ΧΙΟΥ.

Monseigneur r Ignace Justi-
niani Evêque de Chio 2
Don Nicolas Cocino
Don Panteleone Cocino.
Jean M. Dandria. 2
Nicolas J. M. Dandria.
Arthur Cricon.
Pierre Veggetti.
Γ. Βαρθιέρης Ιατρός.
Ἡλέσχη Ἰσότης.
Ἀριστείδης Κρασόπουλος.
Στέφανος Δ. Συριώτης.
Βεκίρ Ἐφένδης.
Γεώργιος Χροῦσας.
Ἀριστοτέλης Ι. Χρυσοβελόνης.
Ἀχιλλεὺς Ι. Στεφανίδης Σάμιος.
Ν. Π. Πιτρώνας.
Κ. Δημητρουλάκης.
Μιχαήλ Κουκουρίδης Ιατρός.
Π. Γ. Διπκόπουλος 2
Μιχαήλ Α. Γλοῦς.
Στέφανος Ν. Κεφάλας.
Βμμ. Σαλάτας.
Στέφανος Δ. Νοταράκης.
Νικόλαος Σαρίκας.
Νικόλαος Μαμοζέρας.
Ερμ. Τσοῦβας.
Δ. Χαρτουλάρης ἐκ Βολισσοῦ.
Ἀχιλλεὺς Τζάνος.

Ἀριστείδης Φλάμος.
Ἰωάννης Σγόζος ἐκ Βολισσοῦ.
Ἀνθίπη Α. Κάμφωνα.
Γεώργιος Μ. Ἀρφινός Κε-
ταρραχτούσης.
2 Ἀχμπρινός Χούλης.
Ἀθανάσιος Γεωργιάδης.
Γεώργιος Μοργιάννης.
Ἰσίδωρος Α. Ἀνδρεάδης.
Ἀθηνά Μ. Οἰκονομίδου.
Ἀντώνιος Α. Μπαχάς.
Θεόδωρος Α. Πατρινός.
Γεώρ. Ψύλλος ἐκ ἁγ. Γεωργίου
Βασίλειος Βεζέρης.
Ἰωάννης Μόγις.
Ἰωάννης Γ. Μαυρογορδάτος.
Δημοσθένης Κωνσταντέλης ἐκ
Τσετμέ.
Νικόλαος Παϊδούσης.
ΣΥΡΟΥ.
2 Πέτρος Ν. Τσιτζεκλής.
Ἀντώνιος Κ. Φλυτζάνης.
Ἀντώνιος Ι. Κωστάλας.
Μαριγῶ Νικολάου δημοδιδά-
σκαλος Σύρου.
Πηνελώπη Κωστάλα.
Δημήτριος Γ. Φιλόπουλος.
Σπύρος Δ. Πανέρης.
Γεώργιος Μαϊδής.
Ἀντώνιος Φραγκούλης.

Ἐκ τῶν ἐνταῦθα εἰκονογραφιῶν ἡ ὑπ' ἀριθ. 1
παρίστησιν ἐνδομασίαν τοῦ χωρίου Ποταμιᾶς.

ἡ ὑπ' ἀριθ. 2 τοῦ χωρίου Ὀλύμπων.

» 3 » Πατριχῶν.

» 4 » Μεστῶν.

» 5, 7 καὶ 11 Πυργίου.

» 8 » Καρδαμύλης.

» 9 » Ηιτυοῦς.

» 10 » Καλαμωτῆς.

δὲ ὑπ' ἀριθ. 12 παρίστησι τὴν μέχρι τοῦ 1820 ἐνδο-
μασίαν τῶν εὐγενῶν ἅμα καὶ πλουσίων τῆς πόλεως
αὐτοῦ, οἵτινες καὶ ὡς ἐκ τοῦ χαλπακίου ἐπωνομά-
ζοντο χαλπακλῖδαι· ἀντεγράφη δὲ περιεργείας
ἀρὶν ἕκ τινος εἰκόνης ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διασω-
ομένης.

